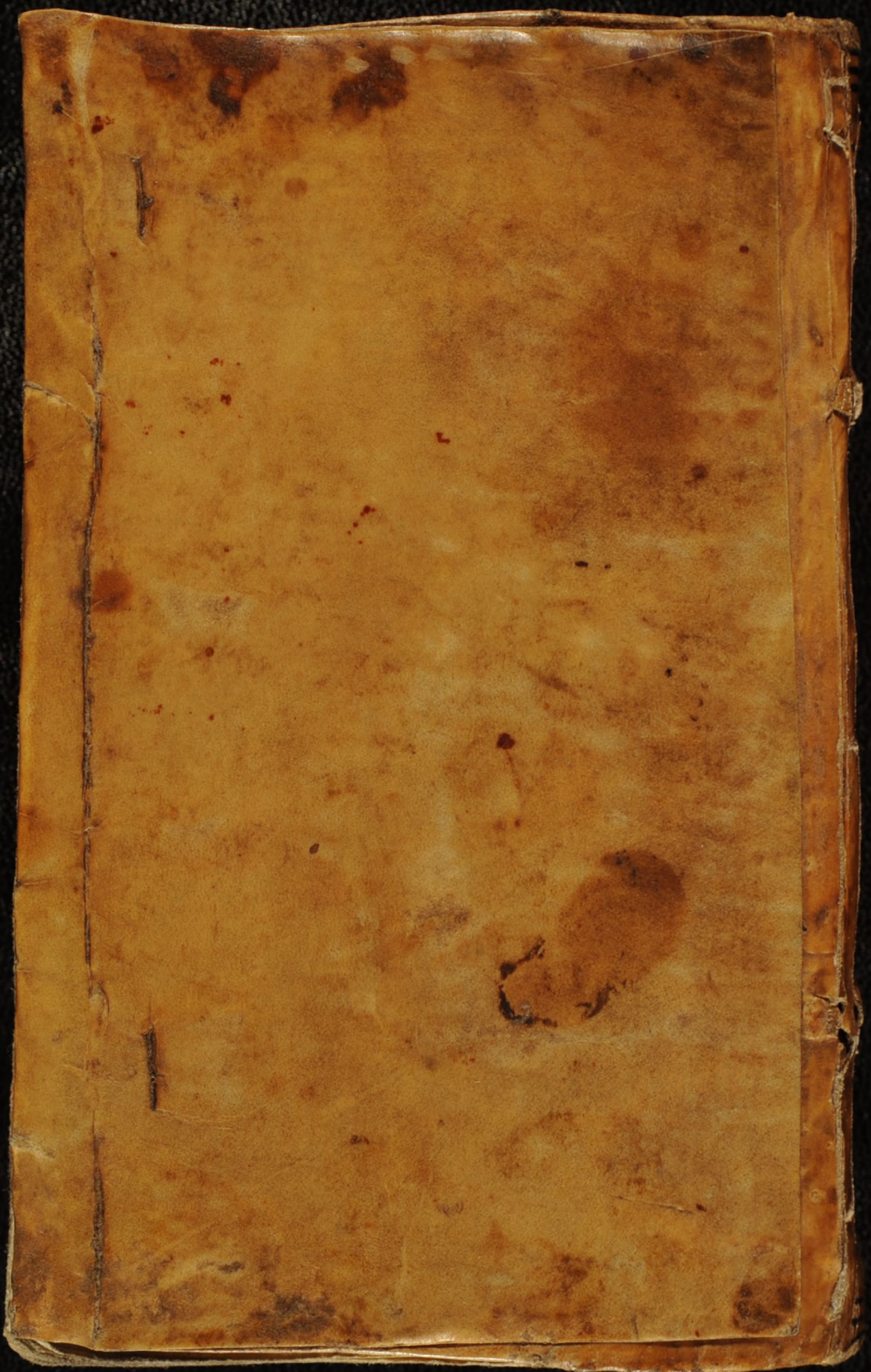

9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

RMK. I.

436

RMK T. 436.

2. péld.

(Telj.)

69

ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΔΩΡΟΝ.

AZ ANGLIAI, SCOTIAI,
FRANCIAI, ES HIBERNIAI

ELSŐ JACOB
KIRALYNAC, AZ
IGAZ HITNEC OTALMA-
zojanac, &c. Fia tanitásaért irtt.

KIRALYI AJANDEKA:

Melhet,

Az Nemes Magyar, és Erdély Országai, Kereftén
Fejedelmeknek, Uraknak, Nemes rendeknek, &c.
kedvökért, Magyar nyelvre fordított,

SZEPSI KOROTZ GEÓRGY.

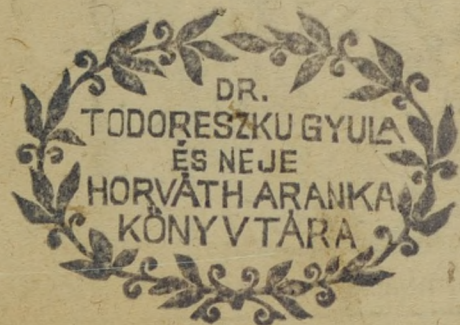
Ennec végében adattanac három rendbeli Epitaphiommoc.

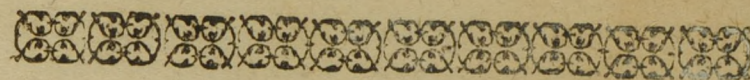
17
I 6

29
I 2.

Oppenheimumbā Nyomtatta Galler Hieronymus.

Írd. I. 436.

Az Tekintetes es Nagysagos
Uršnac

DRUGETH

HOMONNAI ISTVANNAC:

Az üdvözült bodogh emlékezetü.

T. és N.

GROFF DRUGETH

HOMONNAI BALINTNAC,

Magyar Ország Birajánac,

Király Urunc ő felsége hű Tanachossanac,
Zemplin, Máramaros, és Hufzt Warmegyéknek

fő Ispannyánac, Hazajánac javára igyekező

Urnac, és az igaz keresztényi hitnek

ferény otalmazójánac, &c.

EGGYETLENEGY ŐRÖKÖS FIANAC.

Istentől kegyelmet és hosszú ideig tartó bodogh életet
kevánoc.

Z NAGY Istennec soc èzer ajan-
déli közöt, Tekintetes és Nagysagos
Uram, nem utolsó ezis, mikor az
keresztény Istenselő URfiac, hires ne-
ves és bőchülletes emlékezettel tűn-
dőklő f-öröcké virágzó Attyáktól vé-
fic az őleleknek eredetit (kiknek rendek közzé Ngodat

)) 2 meltán

DEDICALAS.

meltán (samlalom) az kic ez világra szület-
tetvén, az együgyű köz Népre az ő Attyai
gondviseléseket nem különben ki szoktác
terjeszteni: az miképen az fejüncfőlt for-
gó fényes Nap az ő fenyeffegével együt
meleghitő erejét, sünetlen mindeneckel
szokta közleni. Mellyen méltó hogy nem
chac magoc örüllőnec ez ő méltóságos
allapattyokon, de minden rēden levő Em-
berekis ez illeténekért sübéli sünetlen
könyörgéssel és haláadaffal tartoznac, az
felséges mindenható Istennec. Mert bi-
zonnyára semmi nem egyéb az hü, és igaz
tíziben eljaro, s- Hazája meg maradasára
törökődo Fejedelem, minden egyéb rend-
beli hü Magistratuffal együt, a mint amaz
sententiackal bőves Seneca tanit: hanem
az közönséges köfségnek éltető lelke, és
oly megh maradasára szereztetőt erős lán-
cza, és kötele, mellyel az Polgari tarsaságh
egymashoz öfve chatolratic; ennekfelette
oly éltető eghè, mellyel soc èzèr Emberec,
be sziván, él nec, kiiktől ha megh fosztatic
az együgyű köfség, pradajul és ragadoma-
nyul hagyatván az ő rea asitozodo Farka-
foknac és Oroflanoknac, megh szaggatta-
tic, és tellyességgel el pusztól. Ezekre pe-
digh az sükséges tisteknec hiven el viselē-
sére, semmi inkab elő nem segetheti az Fe-
jedelmeket és Urakat, az Istennec oran-
ként segetségöl, hívása után; az szep deaki
tudományoknál; az mely veghre, az reghi
hatalmas Urac, Fejedelmec, fiokat hü, és
tista életü, tudós Tanító Mesterec kezē-
ben szoktác bizni, idejekoran pedigh ide-
gen Országokbannis jó gondviselés alatt el
bocha-

DEDICALAS.

bochatani, hogy ecképen az egy igaz Isteni
félelemben, és az hasznos tudományoknac
tanolasában, őket ugy föl öltöztetnē.
hogy nem különben fēnlene és tündököl-
ne ő bennec az hasznos deáksággal megh é-
kesitetet szep nemességhe, a mint a fényes
fejérezüsttálat az szep arany almác megh
szoktác ékesíteni.

Ez veghre regenten az szent David Királ
és Prophetais, minec előttte az ő fiara az
bölcs Salamonra bizná Országanc gond-
gyát, hiven, és igazán tanitattya; hogy ez ő
tanusaga által, nem chac az Polgari tarsa-
ságot, chēdes és bekeséges allapatbā tart-
hatná megh: de még az igaz Isteni tizte-
letötis az mely veghre ez világhra terētet-
tűnc, az ő alatta való népē közöt chupán
chac az ő Isteni felsége keyansága szent
maculanélkül megh tartaná, s' megh tartatna:
Valasztotta azért ő mellé amaz nag' Mestert
a Nathán Prophetát: a ki az Isteni tizteletre
szolgalo tanitással együt, kétségnélkül
mindenfélē bölcs tudomanra, és a köfség-
nek igazgatasára tartozó tanóságokrais ve-
zērlöttte őtet: Mivelhogy nem chac Tani-
tóc voltanac az ő Testamentomban az Pro-
phetác, de még az békeségre, és hadakra
tartozó tanachoknac igazgatojis.

Semmi kétségünch ninch ebbennis, hogy
ezen ékes tudományokkal megh nem volt
vólna ékesitetvén, amaz Magyaroc élteig
tartó jó hírűnevű Hunyadi Mathyás Kirá-
lyis, az ki Magyar országnac hü gondviselő
Attyának öröcké meltán módathatic édes
hazája megh maradáfa kedveért veghben
vit chelekedetire nézve: ki mikor Panno-
) (3 niat.

DEDICALAS.

miat nag' hatalommal birná, Asia, és Europa, az egészvilagnac fél részében lévő Fejedelmekkel együtt, minthatalmas és erős hadviselő Fejedelmec, féltec és rettegetec, mely Magyar Országac bodog emlekezeti Királya, oly igen gerjedezt a szép deáki tudományoknac Országukban való plantalgatásán, megélekezvén amaz Görögöktől reáczertjet igaz mondás felől: *kic az ékes tudományokat, és a szép mesterségeket, mindé jóknac ki folyó kist fejenec* mondotiac lenni: hogy a tudós szép tudományoknac Tanítóit, méstűnneen való Országokból is ezen Magyar Országban hivatva foc jó tetemenyivel ékesgette, hog' ezec által a Nemes Magyar nemzetis, azon szép tudományokbā épületet vévén. a mely az győzedelmes hadakozasockal méltan nemestitetet czimerekben tündökölné, ezen szép tudományokbā is ne lenne minden egyéb nemzetségec közot fínten leghutolsob: Ez yeghre nagy kinchel, külömbkülömb Országokból, az foc szép könyvekis, az megh holt Mestereknecc élő tanításokat Könyrtartohazában bőfeggel be takartatta, mellyeknek neminemü maradéki megh es maji naponnis megh tartatnac az reghi jó Budaban az Magyar Orsághi Királynac ackori lakó helyében az mi somféd ellenféginktől. Ez az Király volt az, az kinec noha Udvara rakva volt főfő Hadviselő, és egyéb gondviselő erős Embereckel, kiknecc hū foglalttyoc által, az alatta való kőiséget, tistti fíerént szép chendességben tartatta, éltette, oltalmazta; mindazáltal az ő Népéhez való buzgó fíeretiből inditatván, nagy gyakortá az vadafásközben az

ő Udvara

DEDICALAS.

ő Udvara Népétől fíandéckal el tavozván az eggyügyü parafit Embereknecc úfólan fejéritőt füstös házokban be térni nem átalot; és így az eggyügyü köz Népnecc értelmét, az Királnac és Tistviselőinecc reájokvalo gondviselesécc, és tisttekben hatramaradáfoc felől (kic az mi fíivőkön vagy on el nem fíoktác palastolni) ilyenképpen fíokta valóban megh vizsgálni: ugyannyéra hog' ez ő erős czelekedetē által az miben vagy magha, vagy az alatta való Tistviselőc hivatall yoknac megh nem feleltenecc, ez ő fíerény gondviselesével ešében vévén, minden dolgokat édes Nemzetēnecc megh maradasára rendelt.

De az miképpen hog' minden rendbeli Emberecc után, azonképen ez fíolsó renden levő Urac, Fejedelmec utannis, eyjel nappal olálkodic amaz emberi nemzetnecc ellensége, az pokelbéli Satan, ugy annyéra, hog' még az nagy Urac, erős Fejedelmec, és hatalmas Királyoc palotajitis megh fíokta kerülni, és farkállani, ki minden igyekézetivel azon vagy on, hog' az ő ifísonyú vétkeckel együtt megh ázott konkolyát, az hízeldéseknecc, tisttáalan gyönyörűségeknecc, telhetetlen tobzodásoknac, felgerjedet haragnac, és egyéb ešféle fíamtalan illetlen czelekedeteknecc fíines poharában, az ešeléken kapdosóknac, illetén alkalmatofsággal fíivőkben hertelenséggel be őnche, mely tisttáalan, és terméken konkolyoc, minemü vészedelmes gyümölcsöket fíerezzenec azoknac fíivőkben, elmejekben, az mindenecknél nyilván vagy on. Az illetén el vetemedet elmec gya-

) (4 lazatnac

DEDICALAS.

lázatnac és fogai állapotnac szoktác azt itelni (meltó böczüllet és tisztesség adáséc minden böczüllendő Hazánc Gondviselőinéc) mikor az ő körülöttök hiven fogaló Tanachossac az jószágos tselekedetek necigyenés utainac nyomdofására, és az ő hozzájoc illetlen vétkek nec eltavoztatására, tisztet sérent sérkengetic őket; Innen vagyó azis hog' az előttök panaszolkodó, és szükségben esedőző Hegény Jobbagyokatis, nagy kedvetlenöl, haragos tekintetckel, konkolyos semeckel, ösve földöt homlockal, el szoktác előüzni, kergetni: mely tselekedetekkel mennyire keserichéc meg az Hegén' együgyü kölséget, könnyen meg itelheti mindē. Né illetén Fejedelmi tisztre sérkengette reghen Christus Urunc sületése utan D. XXXIV. estendőc tájjan az Agapetus az Justinianus Fejedelmet, amaz Görögül irt Királyi levelében; mely nec ötvenedic versét illyenképpen fordította egy fő Ember Herbornaban ez minapdeakül: *Eos Serenissime Rex impensius ama, qui supplices à te beneficia petunt, quam qui munera tibi offerre contendunt. Nam his quidem debitor referenda gratia constitueris: illi vero Deum tibi debitorem efficiunt, qui sibi accepta fert, quae in illos collata fuerint beneficia. & tuum pietatis humanitatisq; propositum largis remunerationibus compensat.* Az az: Felséges Király azokat szeresséd inkább az kic te töled ségetséget varnac, hogy nem mint az kic tégedet ajandekoznac. Mert az kiktől az ajandéket el véséd, azoknac adóssa téféd magadat, de az sükölködőc az Istenre haritnyác az megh fizetést, az ki magánac tulajdonit-

DEDICALAS.

laydonittya azt az jó tetemént, az mellyet az ockal czelekefés; és az te kegyes indolatdból farmazot chelekedetedet sockep-pen meg fizeti te néked. De miért faradunc efféle intefekért masu vá holot az bent irásnac bőséges tárhazában, mint egyéb kereft-yeni chelekedetekre acképpen az Fejedelmec intettesekreis bőséges és gyönyörűséges östnozó sententiákat találunc? Az bölcz Sálamon Király nem egyebet jelent amaz ő sűp mondasával: *Az kegyelmesség és az igazság meghörzic az Királt, és megh erősíti irgalmassagh által az ő székét.* Prov. 20. 28.

Vallyons michoda indította erre mind az Agapéust f mind pedig az reghi Görög Isocratest, Xenophont, Plutarchust, és az töb főfő Deác Embereketis, hog' a Fejedelmek nec, és az Gondviselőknec tisztet felől könyveket irnánac? Bizonyara nem egyéb hanem hog' őket az ő reájoc bizattatot tisztre fel sérkenhetnéc: Ezen dolog indította eztis a fegyhetlen életü mi üdönkbeli Salamont, az Angliái ELSŐ JACOB Királt hogy az ő első sülöt fianac oktatásáért, ez kevés befédü, de hasznos bö ertelmü három kis könyveczkejit, maga kezével és elmejevel, jó idején tanofagul le írta; mely diczeretes chelekedetivel ez hatalmas Király Fiahoz való Attyai indulattyát, sűp tanításával jelenti. Kiaz Fejedelmec főb-bic tisztit, mely mindenek nec előtte az Istenre néz, minemü éles elmével írja megh az első könyv arról bizonságot téfén: Az masodikban az ő alatta valókra tartozogondviselés nec, és bodogól való igazgattatásnac formáját sűnté ujjal mutattya: Ve-

DEDICALAS.

gezetre az köz és elegy chelekedeteknek
módgyát az harmadic könyben (mellyeket
az Görögök τὰ ἀνέκδοτα az Deakoc
Actiones indifferentes neveznek) mely e-
fessien adgya az ő. ferelmes Fianac eleiben
nyilván megh teechic; ahol az mértékletes
ételről és italról, az hivolkodásnac elta-
voztatasáról, az jószágos chelekedeteknek
őfvenyinek bünetlen nyomdofasáról, szép
királyi intéseckel, józanon emlekezic, az
felhaborodot sübéli indulatoknac le chē-
desítésére, és egy summaban, az Keresztényi
életre, az igaz Királyi és Fejedelmi tífiré,
igyenés kapút, és utat nyit; mely Királynac,
elméjét, bölcseséget, és Keresztényi, diché-
retes életét, magától irt szép Deák köny-
vei hirdetic és prädikallyac egész Európá-
ban: Ezeket bő befeddél elő famlalnóm
nem itélem sükségesnek, hogy amaz Ma-
gyaroc közönséges mondasát ez oc ada-
fommal valakitől ne halljam: *Az jó Bon-
chegetnek kuli és szokat kelni: Ne itely mind-
azaltal ez köny felől úgy, ammiképpen az
Poëta amaz sokat igherő titulufu, de kitfin
haszonnal rakodot ufufu könyvec felől föl-
lot ecképpen:*

Splendida sapè rudem divēdunt nomina librum

Materia titulo Splendidiore sua.

De sőt inkább higyed el é negy ígét ez kis
könyv felől magadban.

Res liber intus habet: Az az:

Az mit ez könyv magha felől

Ighért: azt talalod belől.

Hogy azért befédemet visont azon cél-
ra függessem az melyről neminemükép-
pen eltavozni lattatom; Nem elegtelen o-
koc

DEDICALAS.

koc kenferitettenc erre engemet, hogy
ez hatalmas Királynac á mi nyelvünkre for-
ditot szép könyveczkéjet Nagyságodnac
dedicalnam, ajanlanam, melynek hasznos
voltát látván, mind az Nemetec, Gallusoc,
Belgac, és az némes Deákokis Anglián
nyelvrol saját nyelvekre fordítottac: Kival-
képpen való főb oc ez én czelekedetem-
ben öztönözöt engemet az Ngd. üdvözült
boldog emlekezetü édes Attyanac; az Ke-
retyen, jó hírü nevü felséges Kis Mariai
BOCHKAI ISTVANNAC Magyar
és Erdély Ofszagi Fejedelmec, Székelec Ispan-
nyánac, &c. Fejedelése idejében, Casán
hozzám jelentet kivalképpen való jó aka-
rattya, ahol foc Nemes, és diczeretes er-
telmü Ifjackal együt, édes Hazánc fa-
badságának helyére allatasának idején a-
zon Felséges Fejedelem fenyés Udvarában
pénákkal, és elménkel, tehetségünc férant
hiven foglaltván; én hozzamis az oc közöt
utolsóhoz, nem kitsin jó teteményet nyuy-
totta; melyről el feletkez nem igen ditzelen
és illetlen dolognac látsot volna: Ehöz ja-
róltanac más nem megh vethető okokis,
mellyec ezen én bandékomban engemet
elő gyamolítottanac; tudnia illic az Tekin-
tetes és Nagyságos udvozült GROFF
MAGOCHI FERENCZNEC,
Beregh és Thorna varmegyeknek fő Ispannyanac,
&c. nekem bőkezű kegyelmes Uramnac,
Patronussomnac, Ngodhoz életében való
hüségcs Atyai Tutorsága f-gondviselése, az
ki ez minap az Nagyságod édes Attyanac
fomoru halála után két egész estendőc-
kel, az meg bodogitatot lelkec közze fam-
laltatom.

DEDICALAS.

Altatot, mely Kereftyén boldog emlékeze-
 ra Ur, aminikeppen magais Ngodnac jává-
 ra, és előmenetelire igyekezet, acképpen
 hozzá tartozókatis ezen jó peldaadásával
 az Ngodhoz való hűségre serkengetet. Ve-
 gezetre ezen én szandékomban batoritot-
 tac engemet az én kegyelmés Uram, Pa-
 tronuffom jambor hű szolgáji, Iró Deáki,
 Szepsi István, és Erdő-Benyei Matthyás Uraim,
 kiker tőkélletes barátságbol szarmazot bö-
 czüllettel nevezet ez alkalmatoisággal,
 mikor közönségeffen efféle dologra inte-
 né nec az én utraindolásomnac idején nagy
 barátságossan. Ezt azért az kis deáki ajan-
 dehochkát mellyet immaron, az en jó hiru,
 nevű Uram, Patronuffom, somoru halála
 után melán Ngodnac benyuytoc végye jó
 kedvel alazatosán kéré, né az ajandéknac
 kitfin voltát de az Kereftyén Királynac írá-
 sat, ki ennec kút feje, nagynac böczülvén, és
 az ajandekozónakis szübbeli tista indulat-
 tyát tekintvén, a ki az ragalmazásban gyö-
 nyörködő, és megatalkodot élméccellen az
 Jókna kegyés indulattyokat kívánnyá:
 Ecképpen követni fogja Ngod ebben az
 réghi hatalmas Fejedelmeknec diczeretes
 szokásokat, kic az tista szübből szarmazot
 kitfin adomántis, nagy néven szokta fog-
 gadni. Olvassuc az Historiakban, az Arta-
 xerxes Persiai Király felől: hogy mikor an-
 nac az Országna szokása serent senki az
 Fejedelmec eleiben valami ajandeknél-
 kül nem menne: Egy szegény Ember az ki
 semmi ajandékot nem vihet vala, az tista
 folyó vizből két kezével tista vizet mar-
 kolván méne az Király eleiben: Kinec fi-
 vé.

DEDICALAS.

vét mersékelyen az Király, jó neven vévé
 chelekedetit jó valással bochatván elötet;
 Enis hasonloképpen az megh nevezet ke-
 reftyén ELSŐ JACOB Királynac Ud-
 varából, azon Királytól, mint tista kútfo-
 ból, tistán kiaradot ékes iráskát, ez kitfin
 maroc papiroffon az mi nyelvünkön be-
 mutatom Ngodnac, mely nec hogy ha ked-
 ves voltát aránzom, engemet nagyob do-
 loghra, és egyebeketis szoképpen nagyob
 chelekedetekre föl serkent, és fel indit
 minden hatramaradafnélkül Nagyságod.

Isten ő felsége Ngodat, édes hazánc meg-
 maradására, az Nemes Magyar nemzét nec
 ék-ségere, nevellye bodogallapatban, Ha-
 zanc bekefégében.

Országunknac pedig mostani Kereftyén
 Chillaghit es nagy Vezérit, az eggyeség-
 nec, egymásferet nec, chendéség nec,
 és az regtőlfogván kívánt szép bekefég nec
 szokátartó kötelével (mellyec közöt min-
 den jó dolog szépen viragoznac) chatollva
 ő sze megh oldhatatlanképpen édes Ha-
 zánc és Nemzetünc megh maradására: Az
 Olás és Spaniol patikákból szarmazot át-
 kozot sz az elöt közöttünc hallatlan, fene
 meregchinalást, beadást, minden eckédigh
 forralt zürzavarockal, azoknac nyughatat-
 lan elezgetőjével, koholójával, és Hazánc
 bekefég nec iregyével eggyüt, örök szanki-
 vetésre viszá üzven Országunkból, az vi-
 tességgel nemessitetet Magyar és Erdély
 Országokból: Hogy ecképen az mi édes
 Hazánkis, azon Isten nec kegyelmés sége-
 ből ajandekoztatot mostani hatalmas Fe-
 jedelmek nec, nagy Uraknac, és minden

)(7 Nemes.

Salust. Con-
 cordia, parva
 res crescunt,
 discordia ma-
 xima dila-
 buntur.

DEDICALAS.

Nemes redeknec, eggyező. chendefs Attyai
gondviselesőc alat, ez az egeß Kereßtyén-
ségneç Poganyoktól ſünetlen oßromolta-
tot kőfala, és elſő Baßtyája. epüllyön na-
ponként minden benne valókkal eggyüt,
az Ißtennec nagy névéneç diczeretire, tiz-
teßlegere. Amen.

Haydelbergaban, az Palatinatusbéli Fe-
jedelem, V. FRIDERIC Hertzeg A-
cademiajában. Martiußnac 2. napjan, Chri-
ßtus Urunc ſületéße utan M. DCXII.
eßtendőben.

Nagysagod alazatos
Szolgaja

Szepßi KOROTZ GEORGE.

AD ORNATISSI-
MUM DOCTISSIMUMQUE
Juvenem-Virum DN. GEORGIIUM KO-
ROTZ SZEPSINUM Ungarum,

Βασιλικὸν Δῶρον

vertentem.

Accipite, o, prisca gentis quos Lumina dico, (entes
PANNONES, aternis Turcorum à Marte clu-
Laudibus: Horum olim Tu pars quoq, magna futura,
O DRUGETTE, VALENTINI Patris incluta
proles (tem

Accipe, quid fiet esse BONUM REGEM atque Paren-
Regni: Quod Solomon sacli docet, Ecce, Britannum
(Omnigenas disciplinas qui callet ad unguem)
Rex magnus, Sophies quo non prastantior alter
Mystes. Hic patrio primùm scripta extulit ore:
Hinc togâ amiciri Romanâ jusserat. At nunc
Fatur Pannonibus, TE, Rex, interprete, KOROTZ
Rectius haut poteras, mihi crede, locare, GEORGI,
Horas: nec famam Tibi conciliare perennem
Tutius. O PULCRUM FACTUM! Sic itur ad astra.

Φιλοφιλίας ἐνεκεν faciebat

G. REMUS P. A. JC. Reip.
Norimb. à Confiliis, die D. Pauli
conversionis memorie consecra-
neo 617. 12. 6XII.

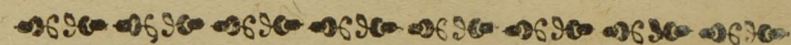

E Z K Ö N Y V N E C

A J A N L A S A R A.

NAgy ajándeka ez az Ur Istennek,
Hogy nyelveken soc sámaltan nem-
Hirdeteti megirattya igéjét, (zetnec,
Es soc réndeckel közli bölcséséget.
Mint régen Davidot, és annac fiát
Igy most Anglia Országac Királyát,
Soc szép tudományokkal megáldotta,
Ki bölcszen irtt könyvel fiat oktattya.
Ez könyveczkéne hasznos vóltát értvén,
Soc nemzet olvassa tulaydon nyelvén.
Magyarul ezt K O R O T Z G E Ö R G Y
fordította,
Es kérünkre ékeessen kiboczáta.
Kit ez munkaért és jó ajándekaért,
Tartson meg Isten az ő bent Fiaért.

ALBERTUS MOLNAR
Szenci.

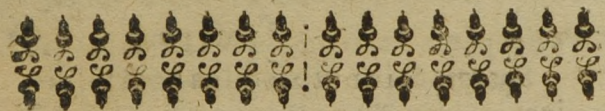

Culte, paras Patriæ MUNUS REGALE, Georgi
Spargis & in noto semina nota solo;
Scilicet idcirco, Tua ne fors nescia Gens sit,
Quales sub nostro Sole serantur agri.
Hoc MUNUS REGALE refert à Rege profectum,
Monstrans & populo quæ sit eunda via.
Sic pietate Viris perge inclarescere Magnis:
Sedulitate viris perge placere Bonis.

Petrus Trapp Heimersheim. Palat. Diac. Eccl. Oppenh.

ELme, tanách, tudomány, meltoságh, draga Nemeségh,
Szépségh, kincz, jutalom, vastagh erő, s-hatalom
Kit könyvet élteben, boldogh: mindenha kezében
Modgya böczülletinec, s-jot kebelebe tehet.
De vagyon egy dolgh oly, melynek szük volta, miként moly
Es ragya, mind ezeket nagy hamar által eszi.
Bár legyen értelméd, kinczed, jószágod, erőd del
Bírsokakat, F E L S E G H bár legyen az, te neved,
Rendeled élte nec de ha rossz dolgokba folyását,
Mind el apad, s- magadis végre pokolra veted:
Ellenben bizonyos szép rendet idődbe könyvet vén,
Megh marad az biralom, lelkedis Eghbe megyen
Illy jószágra ki vágyysz (minhogy vagyodnodis illie
Neked, utanna kincz Tisztet az Isten adot)
Ez kis könyvet okos, felnyílt elmével elolvassd
Mellyet az érti erkölcs rendeleddbe szabott.
Innen az élet nec tisztos formaja mi legyen
Mit Te könyved, vagy elűzz, futva tanulni siesd.
Tisztetben jobban mint járy, ki mutattya Te nekéd
Soknac példa miként tellyes idődbe leheß
Igy magad ély, maradekid ez ent oktatva könyveséc:
Altalad az szép rend megh maradando legyen
Igy leszen Országod boldogh, birodalmad erősségh.
Holtodis élte nec hire, nevébe, marad.

Johannes P. Chertvelyesi.

EPISTOLA
JACOBI PRIMI
ANGLIÆ, SCOTIÆ,
FRANCIÆ, ET HIBERNIÆ
REGIS, FIDEI
defensoris, &c.

A D

HENRICUM
CHARISS. FILIUM
& Successorem
proximum.

AD quem potius, quam ad
te, Charissime Fili, spectare
debeat liber iste de institutione
Principis in omnem officii sui
partem siue universim, ut homi-
nis Christiani in Deum, seu sin-
gulatim uti Regis in subditum?
Cui, inquam, potius quàm tibi
debea-

EPISTOLA.

debeat, non reperio: quando-
quidem ego ejusdem author,
tuus etiam Pater cum sim, quid-
ni vel sollicitè in id studii in-
cumbam? cum ut te primogeni-
tum meum divinæque clemen-
tiæ in meam sobolem primitias,
satis ad omnem virtutem habe-
am instructum: tum ut Rex tibi
legitimo hæredi, & successori
meo in omnes Regii muneris
partes sedulò informando, tem-
pestivè prospiciam. Ut nimirum
hisce præceptis imbutus, edo-
ctus etiam sis, quam graue tibi
onus subeundum sit, matureq;
apud te cogitare possis, Regno
natum, Oneri potius quam Ho-
nori destinatum esse: memine-
risque te non tam subditis tuis
gradus eminentiâ, & dignitate
præcellere, qn multò magis assi-
duis curis, periculis laborib. exā-
tlandis cæteros omnes longè su-
perare

EPISTOLA.

perare debere; modo magnum illud munus à Deo Immortali tuis humeris impositum rectè, probèque administrare velis. Hoc pacto & honoris præcellentia, & oneris gravitate æqualance trutinatis, & quid vtrumque valeat, facilè perspexeris, & quam calamitosus ille casus sit, si quando quod Deus immortalis omen avertat, de tantæ dignitatis fastigio præcipiteris. Ut ergo labenti memoriæ faciliùs succurratur, & exactiore calculo omnia subducantur, univèrsū hunc tractatū in tria membra dispartiri volui. Primum, in Deum, ut hominis Christiani docet officium. Secundum, Regis in subditum. Tertium, rerum indifferentiū, τὰ ἀνέφελα Græci dicunt, disciplinam continet: quæ cum per se neque bona, neque mala, sed mediæ & mixtæ
cujus-

EPISTOLA.

cujusdam naturæ sunt, ex usu vitæ communis, prout benè vel malè utaris ita nomen & naturam sortiuntur: Quæ tamen quòquò te vertas, quoquomodo te geras, vel ad imminuendam, vel augendam famam & existimationem tuam, in animis hominum plurimum valent. Accipe igitur librum hunc, & tanquam institutorem probum, & Consiliarium fidum amplexare: cumque occupationum mearum ratio me semper præsentem esse non finit, ideo meo loco fidelem hunc monitorem, qui tibi assiduè adsit, mihi suffectum volo: & quoniam ipsa hora mortis, cum mihi, tum omni humano generi valde sit incerta; ideo hoc pro testamento seu ultima voluntate mea tibi relinquo. Hoc insuper tibi præcipiens, idque in conspectu Dei,
perque

EPISTOLA.

perque patriam illam potestatem, quæ mihi in te est, ut non minùs diligenti custodia eum apud te, quam *Alexander* ille magnus *Homeri Iliaden* asservaris. Iustum eum fidumq; habebis cōsultorem, ab omni studio partiū alienum: neque vitiis indulgentem, nec intempestivè importunum. Haud facile accedit non vocatus, & minimè respondet nisi interpellaveris, & tamen cōferas modo sermones, cū otium erit, &, ni fallar, *Scipionis* illud usurpaveris dictū, *Nunquam minus solū te fore quam cum selus fueris*. Ut igitur concludā, hoc tibi in mandatis habeas, per Paternā meam benedictionē, quā à me pro merito tuo vel speres, vel optes, ut hisce vestigiis insistas, præceptis inhæreas, in omni vita exerceas, à quibus si te vel deflectere, vel cōtrariā insequi semitā contigerit, Deum

EPISTOLA.

Deum summum testor, me ex hoc libro contra te litem aliquando cōtestaturum; unde etiam ratæ & firmæ in cœlo diræ illæ imprecationes futuræ sunt, quibus ego te hoc nomine devoverim, eundemq; Deū testē appello, me Patris orbitatem filiorū improbitati lōgè anreferre. Sed cū valde sperem, seu confidam potius Deum omnipotentem qui pro imēnsa sua bonitate te Filio me bearit, velle etiam per eandem misericordiā suam & probo, & pio filio feliciorē reddere; desino pluribus tecum agere: si tamen prius à Deo immortali precibus contendam, ut per divinam suam gratiā in te vires suas exerentem uberrimos proferat fructus hæc benedictio mea: quam hisce ab intimo cordis mei in te collatam accipies.

Tui amantissimus
Pater I. R.

SZ. DAVID KIRALYNAC.

CI. SOLTARA. M.A.

MIndennec előtte irgal mafságról,
Léssen éneklésem az igazságról.
Es diczeretet mondoc büntelen,
Néked Isten.

2. Okofsággal járok minden utamban,
Miglen előbb ez Országot rám bizván,
Hogy házamat hiven vezérlehessem,
Igyekezem.

3. Semmi gonósi dolgot én nem kedvellőc,
De minden gonósiul előt gyűlölőc,
Ezekre semmiképpen nem vetem
Az en szemem.

4. Az hamis szívó távol mennyen tőlem,
Az gonósi emberhez nem léssen kedvem,
Nem jön az czalárd ember előmben,
Semmi helyen.

5. Ki ő felelit titkon rágalmazza,
Annac nálam nem léssen maradása,
Az fuvalkodó kevélt előttem
Nem benvedem.

6. Az én szemem azokra nézzenec,
Az kicez Országban igazán élne,
Nálam ezec lakjanac, s' hű szolgac,
Szolgálynac.

7. Az czalárd ember soha nekem nem kel,
En házamban annac nem adatic hel,
Az hazudozó szemem elől
Távol keről.

8. Jo reggel kiirtom az gonósiakat,
Eltörölöm ez földről az hamisiakat,
Az Isten várossát megtisztítom,
Tisztán tartom.

Első

I

ELSŐ KÖNYV.

*Az Királynac, és az Fejedelmek-
nek Istenre tartozó
keresztényi tisztekről.*

MIKÉPEN hog' mindenfele tisztre méltatlan az, valaki az ő saját indulatin né uralkodhatic, és azt az ő okofságnélkül való rését, megh nem zabolázhattya: azonképen méltatlannac és alkalmatlannac kel aztis itélni, valaki az élő Isténec bentséges tiszteletivel fénlő keresztényi gyülekezetét birván és igazgatván, magais akár minemű méltoságban helyheztetvén legyen, azon igaz Istent sive szerént nem tiszteletli, bôczüllí és nem féli, s-nemis

*Légh föbbie
fundamento-
ma az Feje-
delem ségnec.*

A far-

2 KIRALYI AJANDEKNAC

farmazhatic gedigh semmi félè
jo dologh az ollyatén Fejede-
lemnec gondviseléséből, mint
valami tisztátalan kut főből, az
kinecz az ő magha seméllye ne-
minemű tisztátalan oczmanfa-
gokkal meghéktelétetic. Mert
az mint ighen igazán éneklétré
amaz Kiralyi Propheta: *Ha az*
Ur nem építi az házat hijaba fara-
doznac az kic azt epitic: ha az Ur
nem őrizi az Vároft hijaba vigyáz-
nac az őrizöt; mivelhogy annac
főbbic bodogitása czac egye-
dül az Isten nec aldasátul függ.
Mert noha az palantálas szent Pál-
tol vitésség veyhben, és azt az Apol-
lo öltözgeffe, de egyedül czac az Isten
ad annac előmenetelt.

Te annakokaért szerelmes
Fiam, efféle dragha szép tudo-
manyokkal ékesgeessed fel ki-
valképen magadat az az: Az
nagy Istenet, ismérni tudni, és
kevan-

ELSŐ KÖNYVE. 3

kevansága szerént bőczülleni
igyekezzed, mely te hivatalo-
dra kétképen köteleztetől.

Először mert tégedet em-
berré teremtőt: annac fellelte
fel Isten né tőtt, az ő törventévő
fékiben ültetven egyebek nec
előtte járóvá válaztot, és maga
helyében az Uraságnac melto-
ságabá allatot; Megh emlekez-
zél azért arról, hogy annyéval
inkab mindenec fölöt nagyob
haláado voltodat jelenczed ő
fölségéhez, az menyivel egye-
bec fölöt tégedet annac az ma-
gosb és méltóságosb tisztne-
sérzel fékiben ültetet. Az
mi az egyebec fémében fál-
ka gyanánt vagyon, az az te
fémedben nagy gherenda gya-
nánt legyen, mert az egyebek
nec testeken lévő széplo az te
orczádon, kelés gyanánt léfén;
és a mit az Papás Atyafiác egye-

A 2 bek-

*Az Fejedel-
mec kétképen
kötelező az
Istenhez.*

Psa. 127. 1.

1 Cor. 3. 6.

4 KIRALYI AJANDEKNAC

bekben boczánádo bünöknek lenni mondonac, az o tenéked halálos vétkec gyanant tulajdonitatnac.

Az Fejedelmekben gyalazatosb az vétkec hogy nem egyebekben. Iuvenal. Sat. 8. Omne animi vitium tanto conspectius in se Crimen habet: quanto maior qui peccat, habetur.

Tavol légyen annakoka-ért ez az gődolat te tőled, mint-ha az te méltóságos állapotod megh kiczinyítene á te vétkeidnek undokságát? annyival inkább hog' ez szabadságot égedne te néked az vétkekre: sőt ugy gondolkodgyal felőle hogy ellenben annyival nagyobb az te bünökdnecrutsága, az menyível fellyeb valo az te személynednek méltósága. Valamiben te megh botránkozol á nem valami könnyű vétkec, és abban nem czac egy Ember ütközik megh, de az te vétkec példa adasod mindenekre kiárad és el terjed nagy hamarsággal.

Az Fejedelmeknek mai legyen igaz és zűség.

Tenéked azért személynedc-
lőt forogjon ez: hogy ezt ez vi-
lág-

ELSŐ KÖNYVE. 5

lággnac fénlő és ragyagó diczőségét, nem egyébért öntötte onnan fölül ala Isten á Királyokra és Fejedelmekre, hanem hogy ők annyival inkább mindenec fölöt az fenségsben és igazságban fénleni és tündökle-
ni igyekezzénec, és né külömben mint az jószágos czeleked-
teknek, és az igaz Istent tiztelet-
nek faklyáji mindenec fölöt vilagoskodgyanac: mellyeknek vilagoskodasától, egész életeknek folyásaban az ő hatalmoc ala adatot Polgari tarsáságnak is életec fénlyéc és vezérelteséc. Megh emlekezzél arrólis hogy annac az igaz Istennec isméréti-
ből mellyet á bölcz Salamő böl- *Prov. 9. 10.*
czeségnek kezdetinec nevez, min-
denec nyílván lésné te nálad,
valamellyec az te tiztednek véghben vitelére tartozandnac,
akár Királysagodat akár pedig

A 3 ke-

6 KIRALYI AJANDEKNAC

kereztyeni állapotodat tekin-
czed : Melyből mint valami
fép világos tükröböl az Embè-
reknek dolgainac mind folyá-
sats-mind pedig ez testből bi-
zonyos ki mulásokat fèpen
megh láthatod, kiknek czac ő
Fòlsége egyedül kútfejőc és ve-
zérőc.

*Az igaz Iste-
ni isméretet
kérőkől kér-
ni.*

Arra annakokaért az I-
stennec igazán valo megh ismé-
retire és félelmére, által utad és
ősvényed te néked az fènt igék-
nek gyakorta az te fivedben va-
lo elmélkedése és fiüntelen
gondolkodása; mely fènt és üd-
vösséges igazán valo értelmét,
fűkseg hogy az te gyakortá va-
lo buzgo könyörgeseddel ala-
zatossan Istentől kérjed. Tuda-
kozzatoc az irások (azt mond-
gya Christus Urunc) *mert azoc*
tészec én rólam tanubizonságot.
Az tellyes szent irás pedig (azt
mond-

ELSŐ KÖNYVE. 7

mondgya Sz. Pál) Istentől ihletett, ^{2. Tim. 3. 26.}
és hasznos *tanításra, a megh jobbi-*
ra az fegyelemre, mely igazságban
vagyon; hog' tökéletes legyen az Isten
Embere; és minden jo chelekedetekre
felkészitetet. Mert vallyős kikre
tartozic inkább az fènt irásnac
olvasása mint az Királyokra és
Fejedelmekre? holot az fènt
irásnac amaz részében, mely az
Izrael népe közöt lévő jeles és ^{Dent. 17. 29.}
nevezetes Királyoc valasztása
felől emlekezic, nyilvánlag-
gal olvasuc hogy nem chac
tanachul adattatic, de ugyan e-
rős paranczolattalis paranczol-
tatic, hog' az Istennek fènt Tör-
venyíne olvasásában, és annac
elmélkedésében forgalmatos-
sac legyenec. Ehöz járól az Iste-
nec igejénec gyakortá figyel-
metességgel és bóczülettel valo
halgatása s-tanulása. *Mert az hit* ^{Rom. 10. 17.}
hallásból vagyon (az mint az Apa-
stal

stal tanit) az hallás pedig Isten ige-
je által.

Mindenekfelet pedig
ettől igen megh óyjad magadat
hogy ez Isteni titkos ighék nec
értelmét, az te velekedé fedre
ne tekerjéd, mellyet nagy fokban
foktacczelekedni: és az Isten-
nec ighéből ne hozz minden
agyadtól gondolt értelmet ugy
ki, az mint az haranghnachan-
gofságát, az Harangozo kiskok-
ta minden felé ostitani; hanem
inkab te minden indulatidat, az
Isten ighéjének mutató igyenes
regulája és elődben irtt czéllyá
feréntrendellyed.

Miben ál az
egész szent
írás.

Az egész derék fent Írás
pedig két kivalképé való kár-
ban helyhez tetet; Az paran-
cholatbá; és tilalomban; avagy,
az jó dolognac chelekedetiben,
es az gonofnac el tavoztatásá-
ban: Mind az két dolgot fiük-
ség

ség te néked ighen jól tudnod
és értened: Ne itéld pedig elég
séges nec lenni magadban hogy
ha a gonof czelekedettül megh
tartoztatod magadat, és ekke-
pen semmi jót nem czelekefel,
se ne gondolkodgial ugy az te
tizted felől, mintha az te jó cze-
lekedeted nec fines szépsége a-
latt az gonof dolgoknac végbé
vitelére te néked szabadság en-
gettetet volna.

Miképen azért hogy az e-
gész fent írásnac értelme, a megh
nevezőt két czelokra néz; az ő-
képen két féle tiztec vagy on az
Embernek is mellyeckel tar-
toznac az elő Isténec: Eggyé belső
melly néz oda fel az Istére; Másic
külső mely néz az földön való-
kra. Az első al az Könyörgesbē
és a mi Istéünkhöz való hitünk-
ben; az másic pedig azoknac a
czelekedetek nec végbé vitelé-
ben,

Az Istén
tiztelet nec
ket féle megd-
gya.

IO KIRALYI AJANDEKNAC
ben mellyec az hitüül ugymint
kurfejétől farmaznac : Ez pe-
digh semmi nem egyeb, hanem
egy summában az igaz Isteni
tíztelet, és az mi felebaratink-
hoz való igyeneségünc, jó aka-
ratunc és az igazsagnac ki fol-
galtatása.

Nem itelem pedigh fük-
ségesnec lenni, hogy az Isteni
tízteletre nező dolgokat söröl
sóra mind elő famlállyam te-
néked, noha tavol legyen az,
hogy te tőled befedemmel va-
lamit elhalóznéc, avagy tettés-
képen czelekednem, kevánom
azért azt te tőled hogy czacarra
tarcz famot az mellyet bősegef-
sen elődben adtam és azt az ú-
tat nyomdótsad az mellyben fel-
neveltettél, és az mellyre en al-
talam tanítottál.

Soha en nem attallottam
nyilvánarról vallást, tenni, mit
érczee

*Pelda az ke-
reztien élet-
nec elköveté-
sére.*

EL SÖ KÖNYVE. II

érczee az Isten felől, jollehet el-
lenben nemellyec engemet e-
zért alnokúl és czalardúl ragal-
maztanac. Es hogy ha azt az en
lelkem ismereti velem el nem
hitette volna hogy ez az mi igaz
Isteni tízteletünk nec formája,
mellyel ezen tartományok-
ban elünc, legyen fundaltat-
va az Istentül mi nekünc ki
adatot fent írásban (melynél-
kul minden Isteni tíztelet hiza-
ban való, és tellyeséggel kar-
hozatos) soha semmiképen en-
nec, az igaz kereztyeni vallás-
nacilly serény oltalmazására, se
az én halando emberekhez va-
ló beretetem, sem azoktul való
félelmem, az én fivemet fel
nem gerjeztette volna.

Mivelhogy pedig ez köny-
nec masodic részében lesen ta-
nitasom az igyeneségnec tíz-
téről, mint kölljön az Fejede-

A 6 lem

lemnec viselni magat az ő alatta
valókhoz, arról az megh neve-
zet helyben emlekezem.

*Miczoda az
igaz Isteni
tisztelet.*

Az mi azért az ember nec
Istenhez valo első tiztit nezi;
mellyet az igaz Isteni tisztelet nec
nevezéc az semmi nem egyéb
hanem az ő Főlsége ki nyilat-
koztatot akarattyából mi e-
lőnkben iratot igaz Isteni föl-
gálat, mely nec egyediül czac az
fent irás kutfeje és fundamen-
toma, mely az igaz hittel őfve-
köttetvén, megh tartatic az tiz-
ta lelki ismeretű embertől. No-
ha pedig közönséges képen
emlekeztem az fent írásról,
mindazáltal hogy jób modgya-
val és könnyebben, valasztást
tudgy annac minden resei kö-
zöt tenni mivel kellestéc te-
néked magadat mind vigaztal-
nod s-mind pedig tanitanad,
ezt az én rólem elődben adot
róyi-

rövideden valo módot követ-
fed.

Az egész fent irás, mely-
az fent Lélek nec munkalkodá-
sa által fűrmazot Istentől, élő
ighe gyanánt adatot az földön
vitézködő Kereztyen Anya-
fentegyháznac, az végre, hogy
mind vilagh végezetig módot
fűbná és utat mutatna az hivek-
nec, kereztyéni élet ec felől. Ez
pedigh két részből ál; O és Új Te-
stamentomból; kic közzül az el-
ső nec fundamentoma az Tör-
vény, mely az bünt ujjal mutat-
ván, az igazságot magával hor-
dozza: Az Új Testamentom-
nac fundamentoma viszont az
Christus, Ki az ő hive nec bü-
nőket megh boczatván, kegy-
elmességét nekie cnyúyrya.

Az egész Törvennec pe-
digh summája az Tiz parancho-
lat, mely bővebbeden az Moses

*Az fent írás
nac jomoddal
való tanula-
sára szolgáló
írás.*

14 KIRALYI AJANDEKNAB.

Az Törvény. könyveiben megh rattatot, az bent Prophetáktól eléggé megh magyaráztatot, és mi reánc sabattatot.

Az bent Historiákis az engedelmességnek, és engedetlenségnek példái, bőségessen előnkben adgyác minékünc, egyfensmind aztis, minemü jutalom avagy büntetés rendeltet Istentől mind az két félnek. De holot senki az emberek közöttül nem hogy az egész Törvént, de sőt még czac egy chikkelkejetis annac be nem tellyesitheti, az örökké valo nagy Istennek az ő ki beíelhetetlen és megh gondolhatatlan bölcsesége férént teccéc, hogy az ő egy fiút fia az Ur Christus Jesus, velünk egy testé lenne, ki az Isten igazságának eleget tévén, kén szenvedésével és bent halálával, az mi bűneinknek
rút-

ELSŐ KÖNYVE. 15

rűtságot el törlené hogy ecképen, ha immár miaz mi jó czelekedetünc által nem üdvözülhetnénc ottan czac az mi igaz hitünknek ereje által sabadulhatnanc fel az kárhozat alól.

Ebből azokaért az kegyelemnek ighejének kút fejből, amaz négy féle historiákat latryuc ighen nyilvánssággal ki érédni; tudni illic az Ur Christus Jesusnac fiuletterését életét, halálát feltamadását, és menyben föl mènételit; mellyeknek bőségeseb magyarázattyát, és gyönyörűségeseb hasznát az Apostolaktól le irt levelekben fel találhattyuc: mindpedigh közönsegesképen az Anyafentegyház tagjainac, és az hitetlenek eredetinek eleitől fogvan valo életüket, és nevedéseknek historiaját az Apostoli czelekedetekről

Az Evangelium.

tekről irtt könyből megh tanólhattyuc.

*Az törvény-
nek házána.*

Nem de annakokaért az Törvényből akarodé altal latni az te büneidet? Olvassad megh gyakorta az Móses Propheta írásit, ha pedig erre magyarázatot kívánst az több Prophetákat, és amaz bölcseségnec edényénec az Salamonnac Peldabefédekről, és az után követközendő Prædicatorfagról irt könyvét forgalmataffan el olvassad: mellyec nem czac arra tanitnac megh tegédet, miképpen kellestéc néked az isten törvényénec engedned, de egyszersmind annyi draga szép paizczolatokatis: és az te mindennapi életedre tartozó főc dolgot találst ezekben az könyvekben, hogy az egész Poëtaknac és Philosophusoknac seregeis soha ezeknel sebb és bővebb listennec aka-

akaratyára tartozó bölcseséget ne írhatot volna. Hogy ha viszont az jóknac jutalmokról és az gonosóc megh büntetés ekfelől akárst valamit tudni, olvassad forgalmatossan, az Móses, Jósua, Birác, Esdrás, Nehemias, Esther, Jób könyveit, és mindenec fölöt az Kiralyokról irtt könyveket, az Cronica könyveckeleggyüt ighé megh forgassad. Mellyekből mint egy tükörből, megh lathatod, hogy ha az kereztyén Kiralyoc között avagy az Istentelen Fejedelmec stama között való légy.

Ha ismet az Ur Christusnac az mi idvözítők nec tudományát, életét, és halálat megh tudni kívánod, olvassad az Evangelistákac: Es ha azt akarod hogy az ő folsége Iskolájából starmazot menyei szép tudományal föl ékesitetőt tanitvánac talál-

*Az Evange-
liumnac há-
zána.*

ta-

tafsál, olvasd kegyes elmélkedéssel az Apostolacgyönyörű és ges leveleit. Ha pedig kívánod annacá tanításnak hasznát és fogadtatást meg tudni, mint volt legyen az Apostolac idejében, olvasd meg az Apostolicelekedetekről írt könyvet.

Az ő Testamentom melle vettetőt hőlyős értemű könyveknek pedig olvasását né oly forgalmatosan paranczolót néked, mint hogy magamat Pápasnác lenitragadó, és hog' érlelmemet igazán meg mondgyá, látó azt hog' gyakor helyé, azok az el reitetet tudományú Apochryphus könyvec, az Istennel ke által ki adattatot irástul, sokakbá külömbözne.

Az sents írásnác olvasásához pedig né illic tenéked másdatlá kézzel, (az mint soktiünk Sollandi) nyúl nod, hané, kegyes, tizta,

*Admi helyen
az sents írást
olvasnod.*

tizta, és maculánelkülvalo elmével s-indulatoddal kel azt olvasnod. Ha valamely dolgotat abbá homályosknac latcz lenni, azokat alazatosában foglalván magadat, chudályad, és nem annac az sentséges írásnác homályosagát itéld az te értetlenséged nec okánac lenni, hanem á te elmédnek vékony gyengeséget; ha pedig némellyec könnyebbéc lesne meg értesre, azokat jó kedvel söröl sóra az mint lehet meg tanóllad: az ege sents írásnác pedig bokrát jól tudgyad, mert az sents írásnác nincz job magyarázoja önnön magánál. Ne tudakozzal pedig igé forgalmatoskodván azoc felől az mellyec abban ninczenec be irattatván: mert az illyen modnélkülvalo tudakozás gorombakerkedéken segne jele, mikor

kor az elődben irtt regulát által hághvan, kelletinél fellyeb értekezől az Istenec titkaji felől; holot valamellyec mi nekünc tudásunkra szükségessé váltanac, mind azokat világossan kijelentette minékünc az fent írásban az élő Isten: Ollyan reseit olvasád pedig gyakorta az fent írásnac, az mellyec az te tizedhez közeljárnac. *Az nemzetiségeknek laistrománac pedig, hibájavaló szorgalmas vizsgálást magadtól elvessd: mert azok hajzontalanac.*

Az hit Daykaja az igaz Isteni tiszteletnek.

Az mi ennekfelette az hitnek mivoltát illeti, mely úgy mint éltetője és daykaja az igaz Isteni tiszteletnek; á semmi nem egyéb hanem az Istenec igeretinek, erős és bizonyos elhiteles, és az mi lelki kezünkkel való megh fogása úgy hogy méltán mondathatic oly *drága arany láncz-*

láncznac, mellyel az mi hívó lelkünc az Christushoz foglalattic; de mivel hogy ez az hit nem mi velünc fülettetic: sőt egyedül czac *Istennec ingyen való kegyeméből ajandekoztatic*: az mint fól az Apastal; szükséghez ezt nekünc könyörgésünc által éléztetni, mely könyörgést, méltán á mi Istenünkkel való nyájás befélgetésnek mondhatünc.

Philip. 1. 29.

Hogy pedig Istenhez való könyörgésnek modgya felől is valamit ércz én tölem, amaz Christus Urunktól előben adatot könyörgésnek formáján kivól mely mindenféle könyörgéseknek rendi fölöt, első és főb méltoságot foglal magánac, egy atallyában amaz David Királnac és Prophetánac fent és gyönyörűséges, Soltarít mint fő Tanító Mesteridet, és Utítársaidat megh válhattatlánké-

Könyörgésben való szép rendtartás. Matth. 6. 9.

képen magadhoz chatollyad,
mellyekből mint valami tizta,
és kazdag bő küt főből, mindē
alázatos könyörgésed nec és ha-
laadásod nac formáját és mod-
gyát véheted, mind fűkséged-
necs-mind pedig vigasztalód-
nac idején.

Te rád pedig Fejede-
lemre az köz Népnec minden
rendi fölöt inkább tartozic ez
főp Soltároknac tudása mind
ezért, mivel hogy Kiraly volt ez
főp énekek nec írója: mind pe-
digh hogy Kiraly lévē inkab al-
tallatta az Fejedelmekben való
fogyatkozásokat, és hatramara-
dasokat, mellyekért az mikor á
mint az idő és á fűkség kiváta,
fölötte illédő könyörgésőket is
nyuytot az élő Istenhez.

*Könyörgés nec
külömb kü-
lönbség mod-
orai.*

Az gyakorés egyedül való
könyörgéshez főkjal, mellyet
bár ugyan sok for czelekedgyé-
lis

lis napjában masut, mind az ál-
tal á te agyás házadban soha azt
el ne mulassad: Mert gyakorta
az közönséges könyörgésre nē
annyéra inditatnac az Emberec
közül fokban á saját fűbeli ayi-
tatos indulattyokból, mint az
masok nac könyörgésének pel-
dajából.

Az könyörgésben nekünc *Micodás a-
lazatos: ag
kevántaric az
könyörgésben*
nem kel felette képmutatáske-
képē való fémérmetések nec lē
ninc, se pedig imily amoly go-
rőbajul Istenünc elöt follanúc:
Az könyörgésben való oštaba
módot követic á tudatlá paraszt
elméjü emberec, kic czac az ma-
goc gondolattyoktól függő nec;
az tettetes fentséget pedig a-
maz Phariseusokhoz hasonló
Puritanusoc; kic hogyha vala-
miképpen üyokat, az könyör-
gés közben megh talallyac moz-
ditani, mindgiart azt az ő acko-

ri czelekedeteket Istennek tulajdonitvány, mély minémű illetlen vélekedés legyen, nem egyéb, hané ő fölségénec meghvetése, és megh utálása. Mikor azért az elő Istennek esedezől sükségedbē, illendő böczülettel czelekedgyed azt: Mert ha az égyügyű Jobbagy nem mér befelleni alazatoságnelkül az ő földes Urával, Fejedelmével, sockal inkább az elő mindenható Istennel az halandó Ember hogyhogy mēr alazatoságnelkül befelleni?

Minemű jókát kell kérni Istentől az könyörgésben.

Könyörgésedben pedig az Ur Istentől nem czac lelki jókat, hanem egyfērsmind üdöferént való katis sükség tenéked kivannod, akar nagyoc akar kitfinyec, legyenec azoc; mellyeket ha egyfēr meghnyeréde halaadásal vevén azokat magadhoz, felette igen meghörized,

örized, mind hitednec Istenben való öregbülesére, s- mind pedig az Istennek hozzád való feretetinec ugymint zaloganac elpeczetlesére, hogy ezzel inkább serkengettrésé az te elméd minden te sükségeidnec könyörgés által való kevanfágára. Mindazáltal igen megh őyjád attól magadat, hogy valamiképen azoknac az jóknac, mellyeknec meghnyeréseért szabad tenéked könyörgened, azoknac az jóknac kérésevel őve ne elegyicz az mellyekért nem illendő te néked könyörgened; ugymint az Embereken való bōssuállást, tiztatalan testi kevanfágokat, és töb efféléket, mert az illyetén dolgoknac meghnyeréseért való könyörgés hitből nem samazic: *Vala-Rom. 14. 23. mi pedig hitből ninczen tün az.*

Ha azért könyörgésedben

B ~~A~~ ben

*Miczoda re-
métségben kel-
lenni az
kőnyörgésben
kévánt jognac
megh nyerése
felől.*

Lus. 18. 4. 5.

ben az mit kevántál megh nyered jo fivel halákor adgy érette; ha pedig megh nem nyered békefeggel el fienvedgyed: és miképen hogy amasz szegény eggyügyű özvegy Asz szony á hamis Biró elöt esedezet szüntelen, téis azonképen annyival inkább esedezzel büntelen Istenhez kőnyörgésben. Hogy ha pediglen semmi képen azt az róled kévánt dolgot megh nem nyerhetöd Isten-tül, bizonynyal el hidgyed magadban hogy az te néked javadra nem szolgálna az mellyért kőnyörgés: és ugyan ezen dologból vedd esedben jo idején aztis, hogy valami ostor boczattat te read az Ur Istentől, de azis jodra szolgál tenéked.

Annakokaért nem czac békefeggel tudgyad el fienvedni az te raytad úralkodó nyavalyákat és nyomorúságokat, de tellyes

tellyes bizodalommal és nagy vigan föl emelvén az te fímeidet az Ur Istére, el hidgyed aztis bizonyosán hogy jovadra fogál te néked valamivel az Ur fíret tégedet. Holot pedig efféle probán egyfíer által menendefí hasonlatos kefíülettel légy fel fegyverkeztetvén, egyéb read követ közédő nyavalyáknakis békével való el fienvedesére, bizonyyal el hívénazt tennen magadbá, hogy ha fínté ányomoruságoknac süü folyhójtól valami ideig kőrnýül vétetnélis: Mindazaltal azoknac el oflatatása után nyilván meg latod ezt, hog' miképé az előbbi nyomorú ágod, azóképé ezis jódra boczáttatot volt Istétől te read.

Az jo lelki ísméret pedig *Lelki ísméret* mellyet, Az Isteni ríxteleknek el-talmazójának és megh tartójának mondoc lenni az semmi nem.

B 2 egyéb,

egyeb, hanem Istentől az Emberekben be öltöt tudomannac tündöklő világsága, mely minden mi czelekedetünkre oly serényen sunnyadozásté kiül vigyáz, hogy nagy vigyan és nagy örömmel tanubizonságot tében affelől, kic mickoda jó dolgot czelekedtenec; ellenben vadollyá azokat, az kic undoc vétkeivel fertőztették életüket. Es miképen hog' az Istenteleneknec nem kitesse gyótrelemec az ő lelki ismérteknec megh fertettetése, azonképen az joknac nem kisseb vigasztásokra, és örömökre vagyon lelkic ismeretnec épsége, ha effelől magunkban jól gondolkodunc.

Az lelki ismeret az életnek regestoma avagy jegyző könyve,

Mert vallyon s-nem nagy meltoságé ez, hogy az életben léven, mindenkoron biveinkben hordozzúc az mi samtartó köny-

könyvünket; mint neminemű föl jegyzőjét minden mi czelekedetünknek mellyec nem czac halálunknac óráján, sőt még amaz iteletnek napjánis fe-münc elöt forognac? ez minket mikor nem akarnókis megfolit; az jó dolgoktól való megfüntesünknek idejénis pedigh, tiztünkre serkenget, és feledékenységünknek eleit vévén, e-fünkben jutattya hivatalunkat, hogy valamennyi feridőnc és alkalmatosságunc adatatic annyifer elhagyván bűneiket, azokból ki térjünc, és úgy visellyünc életünket, hogy mikor amaz nagy napon az Istennec ítélő bíki eleiben vitetünc; *sejér, és Apoc. 7. 14.* az Barannac vereben meg mosot ruhában öltözvén jelennyünc megh az Isten elöt.

Mindenekfelet azokaért ferelmes Fiam, azon igyekez-

zél hogy az te lelked ismétel-
 épségben megh tarczad, és azt
 feminémü dologgal megh ne
 sérczed, mely felől noha nagy
 fokban fokot befellenec, de vay
 ki kevéssen vadnac az kic azt
 épségben megh tartanac.

*Két féle nyá-
 valója szo-
 kot lenni a lel-
 ki ismeretnec.*

Föllyebben pedig igen
 megh oyjad magadat emez két
 féle mételeyektől; hogy valami-
 képen ezec miat lelked ismére-
 ti meg ne veztegetteséc: kik-
 nec egyike az lelki ismeretnec ú-
 talatos belpoklosága; másik az ba-
 bonaságh avagy, Hamis Isteni tizte-
 let: Mellyec közzül az első I-
 stentelen vélekedéseccel fokta
 megh ékteleníteni az Embe-
 rek nec elméjeket; az másik pe-
 digh veszedelmes tévelgeseccel
 fokta meg fertőztetni.

*Belpoklos lel-
 ki ismeret.*

1. Tim. 4. 2.

Az belpoklos lelki ismereten
 értem az olyan lelki ismerettel
 bíró embereket; Kik nec lelkec is-
 mereti

méleti megh belyegeztetet, és az kic
 felette igen megh atalkottanac
 és tellyeséggel megh tompúl-
 tanac az vérkekben, ugy hogy
 semmiképen az poenitentia tar-
 táfra föl nem akarnac serkenni:
 melybē a David Királnakis rése
 volt a paraznaságnac és gyilkos-
 ságnac megh czelekedése után
 mert mind addégh abban a poe-
 nitentia tartatlanságbā marada,
 valamigh az Nathán Propheta
 által ugymint néminémü mēlly
 alomból felserkentetéc.

Az babonás lelki ismereten Babonás lelki
 pedig értem azt az lelki ismé- *ismeret.*
 retet, mikor valaki oly Isteni
 tizteletre adgya magát mely né
 egyedül az ki adatot fentirás-
 bol véssen eredetec, mely fenti-
 rás, minden emberi találmany-
 oktul áres léven ugymint ramá-
 ja és regulája az mi igaz Isteni
 tizteletünk nec.

Lelki ismért-
nec poklosága
ellen való or-
voság.

Orvoságot pedigh az lel-
ki ismért nec poklosága, és tiz-
tátalansága ellen nem találhatsz
jóbbat, és alkalmatosbat, min-
tha mindennapon megh emle-
közöl azoc felől mit czeleket-
tél legyē reggeltől fogva az nap-
nacle állásaigh: Annakfelette
mit kevannyon te tüled az te
Királyi és kereztyéni tizted, a-
vagy annac el hagyasában, mel-
lyet megh kellett volna czele-
kedned, avagy annac megh cze-
lekedésében mellyet tenéked
elköllöt volna tavoztatnod.

Magad véle-
lekedésével
ne hizelkedgy
magadnac.

Efféle elmédben való vé-
lekedésedben pedigh megh las-
fad aztis, hogy ne légy magad-
nac hitőgetője, hizelkedésed-
del kedvezvén te magadnac,
mely vétetekre minnyájan mi
emberec igen haylannóc va-
gyunc: De sotinkab el bente
magadat mint valami ellened
vétet

vétet ellenségedet fivedben
megh dorgálljad és megh feg-
gyed; *Mert ha magad iteled megh* 1. Cor. II. 31.
*magadat nem kel tenéked más itelet-
től rettegnöd:* fiüksegh pedig hogy
efféle magad megh dorgalása
után az te életedben való czele-
kedetidet megh jobbiczad; és
attúl mindenképen igen megh
őyjad mindenkoron magadat,
hogy lelki ismereted ellen, tud-
ván semmit ne czelekedgyél a-
vagy ne főly: Mert akár mi kit-
fin vétekis az mely, hanem andék-
ból czelekedtetit az emberek-
től, és oly végre hogy abból ma-
gokat lelkec ismérleti ellé megh
nem akarjác jobbitani, sokkal
artalmasbacannál mintha vala-
mi hirtelen való indulattól vi-
feltetvén, az lelki ismért nec
funnyadosása alatt, valamennyi-
vel nagyobb vétet czelekedné
valaki.

B 5 Megh

Eletedbeli fő
gondod mi
légyen.

Megh emlekezzél azért minden czelekedetidben arról, minémű samadással tartozzál jóvendőben Istennek amaz ítéletnek nagy napján; és minden te életednek napjait semmi nem egyebnek tarczad, hanem az te életednek rövidsége és halálodnak bizonyos volta felől való elmélkedésednek. Minden napon úgy viselleyed az te életedet, mintha azon napon megh kellene te néked az halált kóstitolnod; amaz Pogan Horatius nevű Poëta verse szerint:

Omne crede diem tibi diluxisse supremum.

Az az:

Minden te napodat végsőb orádnak aliczad.

Nemis adom pedigh azt tanaczól tenéked, hogy az Papásoknak szokásoc szerint hertelen halált kívány magadnacde inkább

inkáb azon esedezzel Istened előtt könyörgésedben, hogy az te életedben eztis az ő feléke kegyelmességét adgya megh tenéked, hogy az hertelen halál téged véletlen és kezületlen ez életből el ne ragadgyon.

Ez léken az igaz erősségnek és batorságnac főbbichasna, mely az halálnac félelmét akar mikor jöne te reádis, ki veszi és ki gyomlallya az te fivedből.

Miczoda az igaz erősség és batorság.

Ez sem utolsó gondod légyen te néked hog' megh őyjad magadat forgalmatosán, az hazugságoktól, és az gyakorta való esküvéstől, mely megh szokta sértegetni az lelki isméreret, noha afféle lattatic terőled trefában való czelekedetnek lenni. Mert az szokás immár annyira be oltotta az emberekben az módnélkül való esküvést, hogy oly dolgokon szoktac

Az hazugsággal, és esküvéssel való gyakori élés igen ártalmas.

eskünni, az melynéc czac egy
czöp háfna, és gyönyörösege
sinczen, mellyért annyéval mel-
rob hogy eltavoztatáséc. Az
hazugságot pedigh vallyon s-
miczoda egyéb ótotta be az em-
berekben, hanem czac az aláva-
ló hazugságnac gyakorlása?
mely immár annyéra természet-
té vált nemelylekben, hogy ha-
zugságokat czac egy pontnyéra
sem fégyenlic: Azokat pedigh
az mellyec igaz dolgoc nem jo
hazugságra fordítani, mert az
hazugság oly véteccâ mely mind
te tőled mind az te rendeden
valoktól könnyen el tavoztat-
hatic.

Mert ha valaki te tőled
valami dologh felől tudakozic,
mellyet itéls te magadban, hogy
az nem méltó hogy mindenek-
nél nyilván való legyen, az ol-
lyan dolgokban az kérdőzós-
kódó

kódó semélt meltan megh dor-
gálhad semtelen kérdőzós-
kéért; nemis araszó hogy te
kórólótted oly emberec talal-
tásanac az kie akarated ellen
te tőled annac utánna olyan
dolgoc felől tudakoznánac: Ez
illyé feléléteddel afféle gorom-
ba kérdőzós-kódócighen kön-
nyen te tőled megh győzettet-
nec.

Hogy pedig lelked ismé-
retit mindenféle *habonás* *Isteni* *szágh ellen va-*
la orvosság.
tiztelet alól fel szabadiczad; soha
ne engedyed azt hogy az te lel-
ked isméretinec épsége, az te fa-
jat okosságodnac vélekedesé-
ről viseltesséc; se pedigh egye-
beknec gondolattyoktól, és ta-
lálmanyoktól, mellyeknec ta-
lálóji am báron nagy méltóság-
beli embereknek lattásanac lé-
ni: De czupán czac az fent írás-
nac egyedül való ósméretiben
B 7 legyen

légyen az te lelked isméretinec fundáltatása. Mert az mely lelki isméretnec ninczē bizonyos allandó fundamentoma, azt czac bolondoskodó tudatlanságnac, és hiyjaban valo kérkedékségnec tudgyad lenni.

Ez aránt azért két nagy kivalképen való vétket fiükség néked el tavoztatnod: *Eggyiket* ezt hogy az Papistackal ne tulydonicz az Anyafentegyháznac nagyob méltoságot az fent írásnac méltoságánál: *Masikat* hogy az Anabaptistaknac (kiket Uy keresztényeknek nevezünc) fokáfoc fterént, az te saját találmányídat, és almodozásídat ne kövessed se azoknac nálad helyet ne adgy.

Igen ekes kólómbiséget fiükség pedigh te néked tenned, azokban â mellyec üdvösségedre tartoznac, és az mellyec

*Az belső és
külső jóc kö-
zöt való kü-
semség.*

chac az testi dolgokra néznec: azaz, az testi és az lelki jókban mellyec az Ur Istétől â fent írásbâ minekünc paranczoltatnac, és azoc közöt mellyec az emberi ágytól talaltattanac, és egy kézrül másra adattanac: Mert semmik azoc közzül nekünc üdvösségünkre nem tartoznac, valamellyec az fent írásban benem foglaltattanac. Valami pedigh az fentírásban nyilvánással vagy megh tiltatot avagy paranczoltatot, azt fiükség mindenképen megh tartani.

Se pedigh az fent írásnac czickelit az közönséges emberi ágynac magyarázattya fterént nem kel néked tudnod, hanem annac magyarázattyát az ō fent írásból fiükség megh értened.

Az egyéb dologc pedigh mellyec az írásban ninczenec be foglaltatván, mind megh

tartá-

tartásával, s-mind pedig változtatásával úgy éllünk á mint az fiükség és az alkalmatosság kívánnya.

*Prædicatiónak
figyelme-
tes és szerény
hallgatója légy.*

Az mikor pedig az Anya-
fent egyházbeli építő Mester,
avagy Prædicator az fent iras-
ból tanítást téfent te előtted, azt
minden kereztyéni böczület-
tel, és ahoz tartozó engedel-
mésseggel fogadgyad, ugymint
az nagy Istennek Procatorát, és
ezt, az Isteni tizteletben építő
Atyádnac tarczad és őismerjed.

Ha pedig tisztinkivül va-
lamit czelekednéc és maga sa-
ját talalmányit, az Isten igéje-
helet, az te elmédben akarna
oltogatni, és az Isteni tizteletet
ecképen akarna előtted végben
vinni, az illyetén Tanítót sem-
minec böczüllyed, sőt ha illyen
formán az mint kevántatic tiz-
tinec megh nem felelné te az te
mel-

meltóságod ferenet, meltó bü-
netése felől gondolkodgyál.

Hogy annakokaért ez te
lelki ismeretedre tartozó tanú-
sagidat ez első könyben el vé-
gezzem: Az nagy Istenec nevét
gyakortab fiveddel és elméd-
del hogy nem fájaddal emle-
gessed: külsőképen valame-
nyire fábadosban viselvén te
magadat, belső tökelleteség-
ben foglallyad: Es czelekedé-
tiddel bizonyíczad inkább hogy
nem fódal és fájaddal az jósa-
gos czelekedeteknek ferenetetit,
és az bünöknek gyűlölesét az
emberec közöt; és tökéletes
igyekezzél inkább lenni, hogy
nem mint czac láttatni az em-
berektől eckepen az te jutal-
madat nem ez földön tudgyad
helyheztenec lenni hanem az
egekben.

Minden te czelekedetiben
pedigh

Mat. 6. 2. 6.

pedigh ebedben fogjon amaz
Christus Urunc paranczolat-
tya; Titkon könyörgj és sztozas ala-
misnát; az mely végre belső ke-
reztyéni alazatoslaggal légy
megh ékesítetvén, és ne kőves-
sed amaz magamutogató Pha-
risæust, az ki emennyi amannyi
jó tétemennyivel diczekedet;
de azt kővesled inkább az mit
maga Christus Urunc paran-
czol; meg valván azt; ha mind a-
zokat beteljesítenük is az mellyec-
kel tartozunk mindaz által haszon-
talan szolgák vagyunc, mert az mit
kellet czelekednünk azt czeleket-
tük. Ehez járuló más utalatos
vétketis, tudnia illic amaz tet-
tetés betént való fentséget, és az
képmutató kegyességet fűkség
hogy felette igen el tavoztassad
te magadtól.

MA-

MASODIC KÖNYV.

Az Királynac és Fejedel-
meknec tiztekről.

IVELHOGY pe-
digh te két fe-
méltlattatol visel-
ni fűkség hogy
mindkettő necjő-
modgyaval megh felely, hogy
tégedet nem czacjó Kereztyén-
nec ismerjenec az Emberec, de
jám bor és rókélletes erköl-
czü Fejedelemnek is, az te hiva-
talodat olyan formán végben
vivén hogy minden dolgaidban
az igyenességet, és az igazságnac
ki foglaltatását kővesled; Az
pedigh ketképen lehet megh;
Elsőben hogy ha az nép közöt
mindenec fűp rendre oflattat-
nac, és azoc az el rendelt dol-
goc,

Az Király-
nac tiszti.

Plato in
Polit.

44 KIRALYI AJANDEKNAC.

goc, mellyec az közönséges, népnec megh tartására szolgál-
nac naponként vegbennis vi-
tetnec. Mert az kőtségnek megh
maradása és élete függ az Tör-
venyeknek igazán való kifol-
galtatásából. Az más dologh pe-
digh az te erkölcsödre tartozic
miképen kellyen tenéked ma-
gadát viselni az te Uővarodban
melly magad viselése által egye-
bekis épitesenec.

Mert az Embereknek il-
lyen természetec szokot lenni,
hogy az Maymoknac szokásoc
szerent, az Fejedelmeknek er-
kölczökhöz, és magokviselé-
séhez szoktác szabni önnön ma-
gokat. Amaz Poëtaknac mon-
dása szerent:

*Socrates in
Sym.*

*Plato in
Polis.*

Claudianus.

— componitur orbis
Regis ad exemplar: nec sic inflectere
sensus
Humanos edicta valent, ut vita
regentis.

Az

MASODIC KÖNYVE. 45

Az az:

Az Ország Fejedelmére
Vigyáz: mint fő Vezérére,
Az Ur mint rendeli eltet:
Ugy lattyá melette Népét.

Az mi penigh az Törvén-
kiadásat és annak kifolgaltata-
sát illeti szükség te néked azt
mindeneknek előtte meg gon-
dolnod; az igaz Fejedelemnek
az kegyetlen Fejedelemtől me-
nyivel kel méltóságosbnac, és
tökélletesb erkölcsűnec lenni,
és eggyk az másiktól, mennyi-
ben különbözzön, mert ezzel
az különbséggel job modgya-
val esedben veszed azt mi le-
gyen az te tized. *Contraria enim
juxta se posita magis elucescunt:* Az
az: Az ellenköző dolgok ha egymás
közöt összevetetnec eggyk az ma-
siktol inkább megh valasztathatic.

*Az igaz Fe-
jedelem me-
nyit külön-
bözzön az
kegyetlenől.*

*Logicorum
Canon.*

Azt az Királt tartom pedigh
igaz Királnac az ki nem czac ki-
ralyi ágyból fülettetic; de az ki

*Plato in Polis.
Arist. in 5.
lib. Polis.*

az

az élő Istentől chudallatosképen rendeltetic az nép között, annac az nagy tiznec jómodgyávalvaló végben vitelére: az mely Istennec jövődében samadásal tartozic az ő magaviselelése felől.

*Az kegyetlen
Fejedelemt
jegyei.*

Az kegyetlen, és Istentelen Fejedelem pedig arról megismértetic ha ki minden Törvényeké kívül nyargalván, nem magat az kősegnec, de az kőzonséges kőseget néki adatnactartya lenni, és az ki az alattavaloknac jószágokat, és morhájakat, maga prädájánactartván, ezt véli az ő főb méltóságának lenni. Ez kétféle fejedelemségnek hasznát minthogy látod ellenközni, azonképen tudgyad egyberrsmind aztis, hogy azoc az chelekedetekis az melyec által ezec az dolgoc végben vitettetnec, hasonlókép

pen egymás között ellenköznec.

Az hü Kiralnac és Fejedelemt azért, erre légyen kiválképen valo fő gondgya, hogy az eő tiztiben hiven el járjon, minden ő dolgait igyekezetit, arra igazgassa és vezérellye, hogy az allatta valo népnec megh maradására és epületire fogallyon, és hogy az szép Törvényeket kiostvan ő közzéjéc, az nép czendefsegben és békeségben megh tartasséc. Ki olyan legyen mint az engedelmes Attya, és az ő jobbagyínac javára igyekező Ur, kinec az minden kédvé és gyönyörűsége, ha az ő alattavalóknac boldogallapattyoc vagyó, azt itelven maganac batorágara fogalni az mi azoknac czendefsegkie fogál; tudvan azt hogy czac az ő alattavalóknac hozzávaló

*Az igaz és
hü Fejedelemt
nec tizte.*

*Xenoph. 8.
Cyp.
Cic. lib. 5. de
repub.*

48 KIRALYI AJANDEKNAC.

za valo fereteti ő neki tamaßsa, és öröské: Ez minden gonos kevanfagot hatra hadgyon az ő alattavaloknac haßnokért: Végezetre semmi olyhaßnot ne aranzon az ő faját javara fogalni, mely az közönséges jónac atalmára lehetne.

*Arist. 3. Pol.
Tacit. 4. hist.
Az Istente-
len Fejedelem-
ségnek hasz-
na, és szokása.*

Ellenben pedig az Istentelen és kegyetlen Fejedelem vallyon s-mit gondol inkább magának meltoßágára és diczerehire fogalni, mintha, kosul bakul (*az mint szoktunc szollani*) czac az maga tiztatalan kevanfagiban mehet elő? az ki soha semmibé bizonyossan nem veheti segedelménec reménséget, hanem egyedül czacaz ő alatta valoknac ő ellene valo visavonásokban, partolkodásokban, és haboruságokbá, Kic mind addigis az ő alattoc valokhoz fep fineket, és külső jo-

MASODIC KÖNYVE. 49

jo akarattyoknac jeleit nyuyto-gattyac, valamigh mind az Isteni és emberi törvényeket hatra hagyván, az ő tiztátalán kevanfagoc ferent hanyathomloc fabadossan nyargalhatnac, és az közönséges jónac fine alatt az magoc haßnára fogaló jókat őreghbithetic. Kiknec az egeß Népnec nyomorusága, fivőknek vigafsága, és bodogsága gyanant vagon; végezetre az ilyen mostoha, és berésekhoz illendő Tiztviselőc, az ő kegyetlenkedéseckel, el boritvan az fegény kősséget minden ő morhajokba sákmánt foktanac vetni.

De bizonyára az illyeténec valaminémü magot foktanac el vetni, olyan magú aratástis varjanac ő magoknac minden kétségnelkül.

Mert az ő Fejedelmec
C minek-

*Minémü az
igaz Királ-
nac kimens-
tele.*

50 KIRALYI AJANDEKNAC
minekutanna az ő Országoknak
gondviselésénec viragit magok-
rol az halál által le vetkődzic,
az ő alattoc valóknac békefeg-
ben élő seregé fiuji kegyes sírá-
sal emlegeti őtet, mellyen még
az idegenek is czodálkoznak, és
így halaloc után az ő marade-
koknak is jó hirt nevet bőczü-
letet ferezne, magoc pedig az
2. Tim. 4. 8. mennyországban *amaz megh bol-
doghitatásnac hívadhatatlan koro-
nájával, avagy kőszorójával felékes-
sitetne.*

Cic. de repub.

Es noha megh lehet az,
az mely mindazáltal ritkan fő-
kot esni, hogy találkozzonac
ollyan ez világh gyűlölte Em-
berec, kic ez illyetén kereztyén
Fejedelmek nec eletek nec el-
vegezésén leselkedgyenec: az
kic mindazáltal soha az illyetén-
ek nec diczereteket és jó hire-
ket nevőket megh nem gatol-
hattyác.

MASODIC KÖNYVE. 51

hattyác. Azoc pedig az tiztessé-
ge vésztet gyűlkozoc mineku-
tanna méltó büntetéssel megh
büntettetne mindenkor gya-
lázatos emlekezetben marad az
ő hirec nevec.

Az kegyetlen Fejedel-
mek nec ellenben utálatos gyű-
lóségre méltó tiztátalan életec,
vallyons mint czelekefic egye-
bet hanem mindennapon czac
hohérokat fogad az ő életek-
nec el fogyatására, és az magoc
nyakára mindennapon az ő a-
lattavalóknac fátyajokat kü-
fürülteti?

Jollehet pedig, felette *Arist. 5. Pol.*
nagy véte az Fejedelem avagy *Az kegyetlen*
varos fejeji ellen való tamadás *Fejedelmnek*
mindazáltal oly igé megh fő- *ki meneteli.*
ta efféle kegyetlen Fejedelem *I Soc. in sym.*
magat utaltatni, az ő alatta való
néppel, hogy az ő ellene tamá-
dot veszedelmen az ő alattava-

loceg' czeppet sem bankodnac,
sőt mégh az idegenekis, efféle
iűtenteleneknek ecetekén tap-
folnac, és őrvendeznec.

Miczoda emlékezetet hágy
penig á kegyetlen az ő halála u-
tan hané czac nevenec gyalázat-
tyát és őrócke való fidalmát? El
halgatō azokat á főrnnyū kino-
kat az mellyeckel gyōtrettetni
fognac az illyeténec á pokolbā:
gyakortá fokot pedig ezis lēni,
hog' nē czac magoc foktac effé-
le Emberec igy járni de mégh az
ő maradékokis nag' fokfor, ezē
ő kegyetlēségeknek jutalmānac
keserves pohárát megh foktac
nagy gyalazattyockal kōstolni.

Annakokaért fērelmes
Fiam ezōckozōt néked valaz-
tást kel tenned, és az jófāgos
czelekedeteknek ilyen es után
az te tiztedben hiven en járnod:
mert hogyha ezeknek valamel-
lyikében

lyikében meg tantorodnál, az
nem czac az magad tiztelségē-
nek gyalazattyával, de fokak-
nac az te alattadvaloc kōzziūl
megh botrankozatatasával le-
hetne.

De hogy az fōl tōt czélra *Az őrvé-
nyecnek ki-
adása felől.*
térjec fūkség hogy az te orfa-
godnac gondviselése, és tör-
venyīdnec kifōlgaltatása felől
emlekezzem.

Törvényec kiadására, pe-
digh alkalmatossāgot ad tené-
ked az üidō és az népkōzōt na-
ponként törtēnendō fogyatko-
zásoc mert: *Ex malis moribus bonae
leges enascuntur.* Az az: Gyakoriā
az gonosz czelekedetic, hasznos tör-
vényekre való alkalmatossāgot szol-
gáltatnac: Ez mi Orfagnnkban
pedig tōb jo törvényec adattat-
tanac ki eckedig, hogy nem
mint az kic mindenkor ki fōl-
galtattānac vōlna, de én tehet-
C 3 ségem

54 KIRALYI AJANDEKNAC.

ségem férént azon igyekeztem
hogy azokat ki foglaltassan.

Erről igen fűkség meg-
emlekezned, hogy ennec az or-
szágac generalis diatája, avagy
közönséges gyűlése mely az
Törvényeckiadására rendelte-
tet, az közönséges jó fokaftól
megh válva, más valami kival-
képen való fémélnec kedveért
őve ne gyűytséc.

Mert az miképen hogy ez
mi gyűlésünc (*mellyet közönséges
Parlamentnec nevez nec*) az törve-
nyecneckiadásától véfémelto-
ságot mindaz egész országúbé-
li, Törvén' ki mondó, és Törvé-
nyetevő helyeknél nagyobnac
és meltoságosbnac fűkség hog'
ítéltséc, és arra az végre nevez-
zükis ez gyűlésnec helyét *Kirá-
nac udvaránac*: Igy hogyha ezt az
gyűlést valami egy kivalképen
való fémélnec hasznaért őve
gyülé-

MASODIC KÖNYVE. 55

gyűleközötneclanúclenni mi
lehetne enelilletléb s alkalmat-
lanb dologh. Mert megh eshetic
az hogy közönséges gyűlésnec
fine alat oly paranczolatoc vé-
geztethetnec, mellyec sok vé-
kony meltoságbeli Emberek-
nec kárókra követközhetnéc.
Gyakortá pedig oly dolgokis
végeztethetnec, mellyec az fő
renden valoknac hírékné kül,
nekic nagy károkra és artalmo-
kra foglalthatnánac.

Annakokaért, efféle kö-
zönséges gyűlést gyakortá hir-
detned nem adoc te néked ta-
nachól, hanem czac ackormi-
kor az uy törvényeket aka-
rode egész országod közze ki őf-
tani: mert az mennyivel keves-
bec az Törvényec czac hogy a-
zoc éppen ki foglaltassanac an-
nal inkább használnac az jó fo-
halló kőfégnecepületire.

*Cic. 3. de legib.
& pro Domo
sua. Orat. pro
Sest.*

Az famkivetésre való ü-
zés pedig az melly efféle gyüle-
sekben szokot lenni, jób én ta-
nachomból hogy ha az ritkab-
ban léfjen. De azis mindazonal-
tal illyen óckal légyen: Hogy
senki addigh famkivetésre ne i-
teltessec, minekelótte ez gyü-
lésre nem citaltatnéc: mely tör-
venytétel hogyha ötet, vetek-
nélkülvalóknac és méltatlan-
nac lenni talallya az famkivet-
tetésre, az előbbi állapotban ép-
pen megh tartasséc. Az gyengéb
férü vétkek nec gyengéb bü-
netesiis vannac az mint az ki a-
dot Törvény elődben adgya
azt.

Immáron pedig hogy
térjéc az törvények nec ki fol-
galtatására tartozó tanítasom-
ra, megh kel arról emlékezned,
az mint hogy megh értetted tö-
lem az jeles Király és az istente-
len

len közöt való külömbséget
elég bőségesen, holot az ke-
gyetlen fejedelmek mikor, az
Fejedelemséget kezekhez vé-
sic, akkor kegyességeket és ke-
reztyeségeket mutattyac, an-
nakutanna ha az Fejedelemség-
bē meg kezd nec erőssödni, ac-
kor a kegyetlenséghez fognac.

*Qui Curios simulant & Bacchanalia
vivunt:*

Az az:

*Akik szenteknek mutatyac és
tetetic magokat, de életet rak-
va éktelenségeckel.*

Te annakokaért nem ug-
czelekedgyel mint amaz ke-
gyetlen Nero Romai Chaszar,
Chaszarságánac első öt estende-
jeben, de sőt inkább az törvény
által hagókat forgalmazossan
az tőled ki adatot törvény fe-
rént előferrerőssen meg büntef-
sed. Mert holot ez ország te re-

*Az Fejede-
lem, elsőben
visellje keme-
nyebben ma-
gat.
Senec. de Cle-
ment.*

*Arist. 7. in
Polit.*

ad nem erővel, sem az te supplicatio által, de nem inemü ölökösjus által hallot, né sükséghogy valami imily amoly vélekedésec az te tizednec véghévitelében teged megh tantoriczanac. Azt pedig bizonyossan el higgyed te magadban hogy nagyobb része az embereknek, ugyan természetét kerént haylandób az igazságnak ki foglaltatására, czac hog' ettől is igen meghőyjád magadat hogy nem ugy az te kevanságodnac be tellyesítésére igyekezzél, mint az igazságnac tisztán való kifoglaltatására: tudvan azt hogy ha valamiképen az igazságnak fine alát, az méltatlant halálra sententiázod, Isten előtt te nem czac ugy tartatol mint annak az gyilkosságnak oka, avagy itelő Birája, de ackepen néked tulaydonitaticannac megh ölettetése

*Plato 2. & 10
de Repul. Cic.
ad Quint. Fr.*

se mintha magát kezével végeztet volna ki ez világhból; Es efféle dologhban az te fived és indulatid mint forgassactiztebben magokat az vizsgálatic megh jóvendőben.

*Plato in Polit.
& 9. de leg.
Salust. in orat
ad Caesar.*

Immar pedigh minekutanna az te alattad valóknac elejőkben törvényeket szabtal, és így Fejedelemségedet megh erősített; minekutanna az te fejedelemségednec mivóltat és erejét ekekben vettéc, akkor szabad akaratodban lében, ha az te felédséges engedelmeségedet, az keménységgel öfve elegyítvén, nemelleyekhez engedelmesb voltodat, nemelleyekhez pedigh keménségedet mutatod, az mint az vérkeknek nagysága avagy kitsinsége kevanya:

Ha pedigh ellenben Fejedelemségednec kezdetiben

C 6 mind-

mindgyárt az engedelmes kegyelmességgel él, mind az te megh vettetésed következic reád, smind pedigh annyî vétke czeleketternechogy mikoron az büntetéshez kezdés; az bűnben élő gonosoknac sokaságoc az artatlanoknac kevés számokat fölül müllyá: az mely dologbā nemis fogod azt megh tudni, honnan kezdgyed el az büntetést.

Minemü rût dologh léfén pedigh hogyha az te illetlen üdönapelötvalo kegyelmességgel el kel vesztened azokatis, kiket fejedelemségedneckezdetiben, egy néhányainacbüntetésével megh tarthatál volna épségben!

Az üdönapelötvalo kegyelmesség igen veszedelmes proba szokot lenni.

Azert itt ez aránt az Phrygia belieknec példajokat nekövessed, kic igen későre szoktác magokat efsékben venni amaz

maz közönfeges mondás ferent: *Serò sapiunt Phryges*: Az az késő sütvé, az mely dologh fíntén én raytamis megh történt.

Mert mikor én nagy engedelmességgel kezdetté volna viselni ezt az kiralyságot, hogy az én kegyelmes és engedelmes voltommal, mindeneknec fíveket az igyenességnec el követésére haythatnám, imé tellyességgel más külömb ellenköző dologkövetközéc én ream, mert semmit nem egyebet nyeréc ezzel az én magam viselésével, hanem halaádatlanságát ismerém az községnec és megh oflattatásat vóm efsében az birodalomnac mely jutalmalón az én engedelmességemnec.

Deaz mint ide föllyebbis emlekezém felőle, á te keménsegednec időt és modot fíüksegh

segh hogy valaf: mert talalkoz-
nacoly íffoniu vétkec, az mel-
lyekhez nem tér semmi enge-
delem, avagy könnyebbités;
azocközzül pedig ezec ol-
lyac: Az fánfádekalvalo gyíl-
kósagh, hazaffgh törés, avagy
paráznasagh, Méregh czinalas,
beadás, bofokansagh, hamis
penz chinalás. &c.

Ha pedig te magad fe-
méllye és meltosága ellé valami
oly dologh történic, az mellyel
megh bantatnál, ez ily dolgok-
ban minthogy magad femel-
lyére tartoznac, az magad itéleti
ferént czelekedgyél, mind az
büntetéssel s mind pedig az
engedelemmel mindazaltaligé
megh nézzed az dolognac mi-
volrát, és azokatis az feméllye-
ket, kiktől és mi véghre eshetic
az olyan vétéc.

Ez vétkek nec nemei hōz
más

más vétkeket is famlálhatnéc
az mellyec boczanatot nem ér-
demlenénec hogyha azoknace-
lőfamlalása némellyek nec gyü-
lőséges nem lenne.

Mindazonáltal ennec ki-
nyilatkozatásában â te Attyad-
hoz valo fereteted nec femér-
megyőzzön megh tégedet: Ez
pedig az vétéc semmi nem e-
gyéb, hanem az te Attyad el-
len neminémü gonofakaroinac
femtelen és hamis irásoc, auagy
valami felőle tōt ragalmazások-
nachirdetése: Tudhad az Isten-
nec amaz paranczolattyat: *Tiz-*
tellyed Attyadat és Anyádat! azo-
kaert mivelhogy az törvény ad
tenéked arra való fabadfagot,
hogy az te nemzeted nec és E-
lëid nec gyalazattyára igyeke-
zőket megh büntetteffed: Ki-
valképen holot igen alávalo
példájoc volnais ez az te mara-
dés.

*Szükség ar-
rais szamot
tartani, hogy
az királnac
nem zete ne
ragalmaz-
tassék.*

Exod. 20. 22.

64 KIRALYI AJANDEKNAC
dékidnac, kicz minémü mer-
téket vejéndnecte tóled, ollyát
adnac visfais jóvendőben.

Plato 4. de
leg.

Megh vallyuc mi azt nyíl-
van, hogy minnyájan bünös
gyarlo emberec vagyuc, melye-
ket ha külön könyörgesidben
Istened eleiben tamastaf, ezec
néked életednec megh jobbi-
tasára, és hasnodra folgalhat-
nac inkab hogynem mint e-
gyebeknec alkolmatofságot
adnánac az felőled valo ragal-
mazó befélgetésre.

Minthogy pedigh nem
talaltathatic chac egy Fejedele-
mis ez egef földön, ki az ő elei-
nec fenyeiségevel az kiktől fü-
lettetet, inkab tündökölhetne
naladnál, azon igyekezzél, hog
az illyen Embereknek kevély
magok viselését, megh zabolaz-
zad, kicz valamikor az te Attyad-
nac boldogul ki mult szemel-
lyét,

MASODIC KÖNYVE. 65
lyét, neminemü vétkeccel, tit-
kon akarjac vadolni, ezzel nagy
álnokul egef te Elejidet és
királyi nanzetedet gyalazatbá
keveric minden te maradekid-
nac pedigh öröckevaló gyülő-
séget ferez nec.

Mert vallyons miképen
ferethetnectégedet azoc, az kic
az te Attyadat gyomorból gyü-
löltéc? Es vallyons mi az oka
hogy ez mostani időben az An-
glia Országban ily fanfandéckal
igyekezzene az Farkasoknak
és Rokácnac megh őlettetése-
kré, hanem czac a gyűlölségből
vitetnec arrá, hogy az ilyen ártat-
almas kártevő vadaknac mag-
vokat fakasfasc. Avagy ki nem
lattyá ezt semeivel, hogy az
Mantuvai és Neápoli fő lovat
nagyob áron fókta éladni, ho-
gynem mint amaz goromba
ballago samár vemhét? miczo-
da

Anglia Or-
szágban nem
talaltatic
Farkas Ant.
Magin. Geo-
graph. de An-
glico regno.

66 KIRALYI AJANDEKNAC

da ennac az oka, itelem hogy
nem egyéb hanem azoknac kü-
lömböző nemec és fayzattyoc
az melyre képest imezt, ainan-
nál inkább kedvellyüc? Hason-
loképen az olyatén tünderes,
és fines Emberec vallyons mi-
képen ferethetnének tégedet,
holot az te eleidet gyüöltéc és
utaltac?

Mert michoda egyéb az
Aryanac jo hírét nevét ragal-
mazni, és méltóságát gyalázní,
ifsoniüi gyalazatos karhoztata-
sokkal, hanem ezzel együit a-
zon semélnec, életben levő fijá-
tis, bossúsaggal és gyalazattal il-
lettetvén megvetni? Hog' pedig
ezt az intést ebben végezzem
el, az magam példáját mellyet
probaltam, erősségnek okaért
tamaftom elődben, az ki e-
zen elő semeimmel, az illye-
tén ragalmazócnac, és arúloc-
nac

MASODIC KÖNYVE. 67

nacfejókon lattam az Istennec
büntető ostaranac folyóságot
terjedni, az kic az én fii cim tiz-
teffége ellen titkon sokat pra-
cticaltanac

Bizonyara pedigh visont ^{Az réghő}
azt mondom hogy minden én ^{jambor szol-}
haborúságimban, nem probaltá ^{gac méltóc az}
inkább semmi rédbelieknek, hú- ^{bőczülletre.}
ségesb, és alhattatosb magokvi-
feléseket, és tókellertesb folga-
latyokat, mint azoknac, á kic az
én Eleimnec veszedelmes és ha-
borúságos allapattyokbānis al-
hatatóságbā tartvā ő magokat
vegigh ő mellettec megmarat-
tanac. Ezeken pedigh á jambor
főfő Embereken azokat értem
valakic az en ferelmeres Anyā
Afsőnac hűséggel folgaltanac
Holott pedig te néked ferel-
mes Fiam azokat adom előd-
ben á miket ez dologh felől ér-
tec, az oly ragalmazóc és arúloc
valamit

68 KIRALYI AJANDEKNA

valamit én felölé foghna gyalazatomra elő hozni, azokat hiába való hamis dolgoknak tar-
czad.

Nyomorgat-
tatás.

Jollehet pedig, az kártétel-
nec és nyomorgattatásnak vét-
ke azoknak rende közzé nem
samlaltatot az mellyec bocza-
natnélkül valóc vólnanac, de
mindazonáltal minthog' ez im-
már mayd ugyan fokásban ju-
tot, hogy a Nemességnek és ha-
talmaságnak gondviseleése im-
maron Patronussagnac, az az: ol-
talmazásnak nevezetűséc, fiük-
segh azért erreis az Kiralynac
eggyic fő gondgyanac lenni.
Legy azért az népnec nyomorgatói
ellenis szorgalmatos vigyazásban, és
azoknak, az közösségen keménykődök-
nec, és kegyetlenkődöknek melió megh
büntetője.

Az szegény
Jobbagynac
melto panszat
illic megh hal-
gatni.

Az eggyügyü segény köf-
ségnek panaszolkodásokat jo-
ked-

MASODIC KÖNYVE. 69

kedvel megh halgassad, az
megh nyomorítottaknak seget-
séggel légy, hintén úgy mint
ha az te saját dolgod volna, az
Emberekhez való fereteted az
gonosoknak gyűlöléset ki ne
űzze az te fivedből. Az bossu-
ságh szenvedőc mellet, az bossu-
allástól ne vond megh az te sé-
getségedet, jusson eszedben te
néked amaz gyönyörűséges é-
kes nevezet, mellyel az bol-
dogh emlékezetű job Attyam
neveztetet. Az kit szegényeknek és
nyomorultaknak kiralyanac nevez-
tenec. Mert az miképen hogy az
Királnac igaz és főb tizti kinec-
kinec igazságanac megh fizeté-
sében all; Azonképen mikor tör-
vény széket ülendesz, szükséggh hogy
arrol igen megh emlékezzél, hogy te
az Istennec székeiben ültél be se jóbra
se bal kézre te ne hajoly: az mint az
Moises föl.

Ez az Feje-
delmeknek és
Uraknak leg
szék nevezet-
tec.

Deut. 5. 32.

Megh

Plato in Polit
Cic. ad Qu.
Fr. Arist. I.
Rhet.

Megh ójad attól te magadat, hogy avagy az kazdagnac avagy az fegennec fsemellyet, ne nezzed. Az igazságnac az iteletben ugymint vaknac, és kineckinec oltalmanélkül valónac fűkséglenni, az mely fe baratságra, fe iregységre, fe kedvre, fe haragra ne nézzé az iteletben.

Mivelhogy ez helyen emlékezet vagyon az igazságról, és hamiságról, fűkségh hogy az mi hatalmuncalat levő Scotiai, Hyberniai, és az hatarban lakosocnac nyomorgattatasoc ellen való Törvényekről is valamit follyac.

Az elő famlalt tartománybelieket pedig hogy rövidségnecc okaert ket részekre oszfam: Eggye rendbeliec az az, az kic a mező földet lakjác, kic noha ennec neminémü részeiben gorombaknac és parasztoknac latatnac

tatnac lenni, mind az által ninczenectelleyességgel mindé Emberi jó erkölcsökhöz járuló ékességektől megfoytatvan. Az más rendbeliec az figetecben lakóc az kic paraszt és vadakhoz hasonló életet élnec kic között az emberi ékes, és szép erkölcsöknec, semmi diczerendő nyomdoki nem talaltatnac.

Az mi az első rendbeliekre néz; megh lassad hogy az tőled ő közéjé ki adot törvényíd felette fforgalmatosan ki folgaltassanac; a mellyec az közöttőc lévő felsőb rendecellen ugymint, az jóágos nemes népec, Urac, és fabadosoc ellen rendeltettenec, így ez te gondviseléséddel igen könnyen, az vad fene kegyetlenekből, feléd eggyügyüveket ferezhecz.

Az masodic rendbeliec közze pedig az minémü vezéreteket,

zésekert rendeltém azocban nevellyed őket: az ép mező földről, jó erkölcsben föl nevelt egész háznépeket vigy be az fiúgegekben lakozók közé, melyeket ő közzejec helyheztes kic ecképen rövid idő el múlván, azokaltal az kicfép erkölcsökben, és fép rendtartásokban fel neveltetténec, ő kis el hagyván vad természetüket nyajásb erkölcsökkel ékesgetetnec föl, és így lassán lassán azt az vadfagot ki gyomlálván fivőkből, ugymint uy feléd emberségnek fiatalit szükség ő közzejec naponként palantalgatni.

Az határban lakozókrol pedig ily ítéletben légy, valamighez Anglia országa, mely az Isteni rendelésből, és az vér kérent való agazatból te reád néz; bekeségben és czendefségben
megh

megh tartatic, békeségben birhatod azokatis, mellyec felől nem buksegh igen felette forgalmatoskodnod: Ha pedig valamin az dolognac változást latnad, azonképen nyuly azokhozis az gondviselésben az mint ezen tartománnac akár mellyicre fére.

De hogy mind ezekről job moddal gondot viselhes, az te népednec cseszen és igazan való gondviselésében az tudos és bölcz Orvos Doctorokat kövesséd; á kic elsőben minnek előtte gyógyításokhoz kezdenénec: az betegségekben eset semelynec pulsusit, avagy erőkésit, tekintelic és tapogattyac megh, ezzel eggyütt egyéb tisztaltan nedvessegit mellyec az betegségnec okai, *Primus enim ad sanitatē gradus est, nosse morbi causas.* Az az: Első gradus az jó egészségre
D segre

Plato in Polit.

segre való fordításban, ez hogy az nyavalyaknak okait meg tudgyad; az mint aző Orvos Doctoroc fol-lonac. Azonképen tenékedis búkseg hogy az te alattad levőknek elméjeket terméketeket szokásokat, és indulatyokat jolestedbē vegyed még jó idején, minekelőtte a te rejáoc való gondviselésedhez kezdenél, hogy ecképen jó modgyával lehessen minden te dolgod.

Azert enis te néked igen rövid beszéddel elő famlalom azokat az fogyatkozásokat, az mellyec ezec körül soktanac törtenni, és úgy mint uyjál mutatom meg, miczoda dolgokra köllyön te neked famot tartanod az gondviselesben. Az Anglia Ország felől miképen jóvendöllyec, holot abban eckedig az istennec akarattyabol és gondviseléséből mindenec kevan-

kevanfagom és kedvem szerint voltanac rendeltetven, nemis ismértem ezec között valami elviselehetetlen dolgot.

Mivelhogy régenten mikor az Ország eredetet venne, az egész Ország lakossá, három rendre osztattanac; Es chac egyic rendis ninczen valami kivalképé való véteknékül; mert az réghi és hősű ideiglen való szokás által, annára jutot, hogy immárazoc né verkeknek, hanem jószágos czelekedet gyanántvalóknac tartasséc: Noha nem mondom azt hogy ezekből az rédekből álló Emberec, minnyajan semely szerint meghvolnanac azockal az fogyatkozásokkal éktelenitetvén; Mert ezec között is találattanac, mint fintén egyéb rendekben jóc és gonofoc, de ezzel az én tanítássalommal, czac azt akarom meg-

76 KIRALYI AJANDEKNAC.

jelenteni, hogy ez három megh
nevezet rendekbenis, nem ke-
velség gyökereztenec megh ne-
minemü vétkec.

Mindeneknec előtte a-
zert, minthogy az Egyhazi mel-
tosagh elől jár, ez három rendec
közül, én is ezen kezdem el ta-
nításomat.

Amaz Anyaszentegyház-
ban uralkodo örökös nyava-
lya, melyben Teremtésül fog-
va mindenic gyülekezet megh
bantator, az mely által amaz
Gyertyatartóis melyről fent Já-
nos emlékefic, egyyic helyből
másikban vitettetöt, ezen kút-
föböl vött eredetet, mely az ke-
velység, Tíztesleghe kevannás,
Fölsvenséghe.

Ez az az három vét-
kec a mellyekért nem régen mi-
nalunc és egyéb helyekben az
Római gyülekezet nem czac
megh

Apoc. 1. 12.
& 20.

MASODIC KÖNYVE. 77

meghrontatot, de tellyességgel
kiistöröltetöt. Az melynecki-
gyomlálása után, ez mi Scotiai
Országunkban az Keresztényi és
igaz Isteni tisztelet chodalaros-
képen be hozatot, és palántal-
tatot amannach helyeben.

Mert midőn abban az hit-
nec dolgabā az föl zendült köf-
ségtül soc dolgoc feyre labra
rendnélkül czelekettetnéne,
nagy sokan saját kevanfagokrul
el ragattatvan vakmerőképen
hanyat homloc, erre a tiztre ad-
gyac vala magokat, a mely miat
minden jó gondviselés, nem
czac neminemü rebeiben ban-
tatic vala megh, de tellyességgel
immár semmié teteret vala.

Azon időben történt zür-
zavar, és rendeletlenségben ta-
madanac neminemü tüzhöz
hasonlo Prædicatoroc. Kic an-
nyira el hatalmaztanac vala az

Az Purita-
nusoc.

D 3 köz-

köznép közöt hog' az hataló és győzedelēnek kedves vólta miat, neminemüi *Democratia*, az az: az köznépnek uralkodása felől kezdettēnek valagondolkodni magokban, és így az Fejedelemségeket hatra akarják vala vetni.

Minekutanna pedig az időnek illyen állapotja által, az én édes Anyám kárával és fanyargatásával, nem kevés hasznót koporítottanae volna magokhoz, az énackori Arvai állapotommal gonoszul szabad akarattycs ferent élven, abban a közönséges uraságnak arnyékában, úgy elhitte vala magokat, hogy immárázt velné hog' mind az diofaigh óvéc volna. És ecképen az népen való illyen birodalmokban, midőn az együgyüi kótséget fájokon hordoznác, az önnön magoc kevanásagoc ferent; mindeneftől az

az birodalmat magoknak foglaltác, melyre képest sem az enárvai állapotomban, sem pedig azon kívül, soha semmi haboruság avagy zenebona mind ez ideighis nem támadot, az melyet azoc az zürzavarnac élezgetőji ezen megh nevezet egyházi Embereknek oltalmazasoc és párt tartasoc alatt elő nem vittēnek volna.

Innen vagyon hogy gyakorta tanitasoc közöttis fidalómal illetne engemet, nem egyebokon hané hogy en ez Kiralyi méltóságban vagyoc helyheztetvén, melynél nagyobb nehezségec nekic semmi nem lehet. De mikoron ez ő fivőkben megh rögzöt bosszúfagokat nyilván fegyenlenéc kijelenteni, akkor forgalmatossan tudakoztanac az én czelekedestim felől hogy így akár mi kitél

80 KIRALYI AJANDEKNAC.

fogyatkozásomatis, ó nagy vé-
teknecismernéc lenni, az mel-
lyel engemet karhoztatnának,
és az en fmemben valo fál-
kat, nagy gerendanac lathat-
nác, melyre nézve nē czuda ha-
nehanéhaneminemü aprólec
hamis hireket kóltónec felő-
lem, mivelhogy efféle cirkáló-
kat rendeltenec én utannam,
kic megh az fejértis gyakorta
feketénec foktac mondani.

De bizonyára soha oly ó-
kossan és efsen nem czele-
kedhettenec mégh eddig, hogy
holot fmemlyem és tiztem kő-
zöt külömbséget akarvan ten-
ni, akarattyocellenis nagy fok-
sor magoc gondolatlanul ezt
nem talaltac volna mondani:
hogy, Minden Kiralyoc és Fe-
jedelmec természetféréntvalo
rontóji az Anyafentegyhaznac
fabadfaganác, és hogy azon Fe-
jedelmec

MASODIC KÖNYVE. 81

jedelmec semmiképen nem vi-
felhetic az *Christusnac igáját*: ef- Mat. 11. 29.
féle mondasokat elegyítette-
nec az ő tanitasoc közze, és il-
lyen tudománnyal taplaltac az
ő halgatojoknac lelkeket.

De mikoron nagy fokban
â Tudós és efsb Anyafentegy-
haznac falgaji közzül efsokban
vennéc azt hogy ezeknec cze-
lekedetec fegyenségekre, bo-
trákoztatafra ezköz volna ez ő
fölfuvalkodásoc; minden igye-
kezteckel azon voltanac, hog
ezeknec felgerjedet indulatyo-
kat megh zabolazván elmeje-
ket valami chendességre hoz-
hatnác. Semmit nem inditaván
mindazaltal eze az felfuvalko-
dot elméjü emberec azzal az
czendesitéssel, azon el végezet
fandekokban megh maratta-
nac, és az Annyafentegyhaz-
ban neminemü zürzavart indi-

D 5 totta-

tottanac, ugyányéra, hogy azzal az ő goromba fémtele magok-viseletével az jambortudós fő-fő Embereketis ki rekesztették közzüloc.

Neske tenéked az kőssenec az főfő rendekkel egyenlő meltosagban való letelénec jutalma és példaja! mely bizonyára mindé zürzavarnac nemző oka, a szép keresztényi egygyeség nec pedig ellésége, mel' keresztényi egygyeség czac magha egygyedül tamarássa a szép rendtartásnac. Ki nem lattya pedig által ez dolgot, hogyha az Ecclesiában levő minden fémelly nec illyen egyenlő meltosag tulaydonitarnéc, és ez példára nézve az közönséges Polgari, avagy nagyobb renden való tarsaság közöttis ez rendtartás bevetenec mennyi elegy belelegy zürzavár, és minden dolgoknac fenec-

neckel való fel fordulása, következne hatalmas Isten!

Megh oyjad annakokart magadat szerelmes Fiam attul az Puritanusoknak tarsasagától, szerzetektől, és tudományoktól, ugymint az Anyafentegyháznac, és az közönséges Polgari tarsaságnac dőghitől, az kiket semmi erde hozzaad nem foglalhat, esküvés hozzaad nem hayhat, se pedig igeret hozzaad né kötelezhet, sem édeslithet, minthogy zürzavar és haborusagon kívül semmin nem igyekez nec, mod nélkül nagy tífte segetkevannac, ok nélkül atkozodásokat tes nec, és az ő talalmányokat melly az Isten igejenec meltoságán kívül vagy on, mint valami idvőségre szolgáló igyenes utat és Regulat akarnac sokaknac szívokban be palántálni. Az elő Istennel bizonyí-

toc (minthog' éz irasombā holot ugy-
mint Testamentomot teszec előtted
az hamiságnac helye ninczen) hogy
amaz hegyekbē lakozó vad ter-
mesetü gonos Embereknél e-
zeket haladatlanbaknac f ha-
missabbaknac találod lenni.

Te azért azoknac Vezerit,
és előttőc jaroit az te földedben
lakni, ne engedgyed, hogy ha az
te czendés megh maradásod-
nac örül: hanem ha azokkal
teis azonképen akarnál az te
boskuság szenvedesed nec gya-
korlására élni, az miképen re-
genten az Socrates bölcz, az ő
haborgo Xantyppe nevü felesé-
vel élt.

Ezec ellen azokaért az
nyavalyácellen, imé kedves or-
vosságot adoctenéked. Az jam-
bor feléd erkölcsü és tudos
Egyhazi Embereket, az Anya-
sentegeyhazban híven munkal-
kodó

kodó szolgákat igen szeressed, a-
zokat az te gondviseléseddel és
jó tetemenyüddel, edesgesse
magadhoz: kik nec lsten alda-
sából, nem kitesin samoc világ-
zic és mi Országinkban.

Azoknac Püspöksegek-
ről, és méltóságokról bírgal-
matos gondot visely: ki gyomlál-
van mindéféle akadályokat az
Anyasentegeyhazhoz tatozó tizt-
nec folyasabol; és eckepen nem
chacamaz Puritanusoknak kép-
mutato tudományokat, kik az
köség között levő egyenlő
méltóságot allattyac, és több ef-
fele fogatkozásokat gyomlaly
ki, hanem mindazokat, az mel-
lyeket az Anyasentegeyhazi tizt-
nec ki szolgáltatásával az kő-
zönseges Polgari tarsaságnac,
bekerességgel való megh tartata-
sával, avagy pedigh az Monar-
chiával, az az: ez egy tulaydon
Uri

Uri fejedelemségnek meltoſa-
gával ellenkeznec. Es erre ké-
peſt amaz eleinktől reanc ma-
rat három rendeknek generalis
deréc gyűléſeket uyonna vi-
ſont eſtédönkent el kezdgyed.
Mely ſép rendtartafra (az mint
remellem) ha Iſtē életemet megh
hoſabbittya, magā utat nyitoc
tenéked, hog' igyannakutanna
az én nyomdokimat követſed.

*Az Anya-
szentegyhá-
zatartozota-
nac adafoc.*

Hogy azért ez Egyhazi-
rendnek gondviſeleſére tarto-
zo intéſemet ebben vegezzem
el. Azt mondom hogy, ſen-
kit nagyobnac ne böchölj
mint az jo Prædicatort. Sen-
kit pedigh inkab ne gyűlölj
mint az hijaba való Puritanuſt,
el hivén azt magadban bizon-
nyal, hogy te néked fenyeſſeb és
meltoſagoſb titulufod és neve-
zetet nem lehet, mintha az A-
nyaszentegyháznac Attyanac, Day-
kaja-

kajanak és gondviſelőjének nevez-
tetől; Minden te hatalmad alatt
levő gyűlekezetben, jambor és
ſentéletu Tanitokat, lelki paſ-
torokat allaſ.

Az Oſkolakat, és Academia-
kat, az Anyaszentegyháznac, és az
Polgari tarsiſagnac veteményes ker-
teit bőſegeſſen taplallyad: Az
kerezyéni, tudomant, és az I-
ſten igejében ki jelentet fenyi-
téket, eſſegben megh tarchiad:
minden ez eletre és ennec ſük-
séges dolgaira tartozó gonviſe-
léſed, alkolmatofſan meglégyē,
és â te gondviſeléſedben, az tiz-
teſſegh, és az emberség, ſem-
mi reſeiben megh ne fogyat-
koztaſſéc; Az kevelyſeget és
nagy akaratot megh bünteſſed,
az eggyügyü ſeledſeget pedigh
jo teteményed követſe:

Az egyházi ſolgac, és tiſt-
beli ſemellyec az alattokvalo-
kat

*Seminarium
Ecclesia
Schola: Semi-
narium Rei-
publica, recta
Adoleſcentia
educatio.*

kat, azoc vífont az lelki tanítókat böczületben tarchác, hogy ecképen arnyékodban az Anyaszentegyház Isteni felelemmel, békefeggel, és az szép deák tudományokkal viragozván, mindenféle az Teez vilaghiéletedne diczereti, és szép hired neved kiterjedgyen.

Imez ketrendbeli dolgokban pedigh sükség tenéked egyaránt való módot tartanod, hogy tudnillic nem czac amaz *alaváló Puritanusokat* zabolazzad megh, hanem megh amaz fel fualkodot *Papás Püspököket is szajokon hordozván*, le ültessed és megh zabolazzad. Ha pedig ez kettő közzül valmellyiket nagyobbac böczullenédis, de őket mindazonáltal, határokon kívül pakáfsni ne boczássad, hogy ő általoc valami ragadó nyavalya, vagy valami éz véstés, be

bene chusson az Anyaszentegyházban.

Az entanitasomnac rend- *Az Urac, és Nemeség h rendi.*
diferént masodszor immár az *Parlamēt* az az: az nemes Ország, és arról való sükséges tanítás követkőzic: Mely noha ez masodicrendbē helyhezttetic, mindazáltal az ő hatalmára kepest, mely ál mind az segettségben, s mind pedigh az aitalomban, immár sőt időktül fogván az első helyet magának foglalta.

Ennec pedigh örökös nyavalyája, mellyet ez mi időnkben, ebben az rendben be oltatnac láttam lenni, az felette negédes, kevély, hatalmokban, és meltóságokban való bizakodás: kic az ő saját Daykajoknak, tejével együtt ez vétkekis be nyeltéc, és ugy magokéva töttec hogy az ő hatalmoc és meltóságoknak fenyeisége; kivalképen imez

imez karomféle hamisságnac el-
követésében legyen helyhez-
retven.

Elsőben, hogyha az ő som-
fedéságokban levő gyengeb al-
lapatu Embereket, kikkel soha
semmi jót nem tetted, az ő né-
kic való szolgálatra, és engedel-
meslegre erőssákkal kenferithe-
tic.

Másodszor. Ha az ő fogá-
jokon és alator valókon, szabad
akarattal ferent, kedvekre
igazan avagy hamissan uralkod-
hatnac, nyakokon fánthatnac:
noha igaz igyében akar mely
Jobbag és fogais méltán oltal-
mat kevanhatna az ő Urától.

Harmadszor akar mi ki-
tfin bősűságot lássonakis az ő
somfedéságokbā levő lakosok-
tól, menten az bősűallás felől
gondolkodnac, nem gondol-
van semmit, sem Isteneckel, sem
kiral-

kiralyokkal, sem az közonséges
Polgari tarsasággal, mindgyart
viadalhoz késülvén haddal el-
lenec rohannac, és így egyic
nép az masic ellen hadakozic,
Tromphot, Tromphvalutván.

Sőt pedig az Király jo-
neven szokta venni, hogyha az ő
paranczolatyára, valami rövid
ideigh való frigyét vetnec ellen-
ségeckel, holot mind az terme-
setnec f-mind pedig az törve-
nyec, kötelezéséből, az béke-
ség nec és czendéség nec oltal-
mazásával tartoznanac fejek-
nec vezetése alatt.

De hogy ez nyavalyák-
nac ellene álhas, az te alattad-
való Nemesség nec nem kevesbé
legyenec az te tüled nékic ki a-
dot törvények nec megh oltal-
mazására kötelesec mint az kö-
zonséges emberek. Nem illic
pedigh te hozzád, hogy az ő zu-
gole-

*Ezer ellen va-
lo orvosságoc
Arrst. 5. Pol.*

golodásoc, és haragos sávakul
megh ijedgy, czacte az te tiz-
tedben hiven eljáry. Mert megh
az jó Fejedelmeknek is az ő a-
lattok való építésben és megh
hagyásban, hasonlatlan sokot
gyakorta lenni igyekezetec,
hogyha az ő Fejedelemségek-
hez tartozó tiztekben hiven el
nem járnac.

Xen. in Cyr.

Isocr. in Eu.

Cic. ad Q. Fr.

Te azért az te orfagod-
ban lévő tókelleres sívü, Jam-
bor, és Istenfelő Zaflos Utac-
kal, és főfő rendekkel, baratsá-
gosban nyajaskodgyál, és min-
den egyeb rendbéli tizteséges
dologban forgolódó emberek-
nec, hozzád sábad be menetelt
engedgy, ezökhöz nyajás joa-
karatodat mutassad; úgy hogy
félelem és rettegetés nélkül talá-
lyonac megh tegedet az ő sük-
ségekben. Te előtted magoc
sámellyekben supplicallyanac
esede-

esedezvén, és czaceg' hatalmas-
nak is esedezesét, az ő dolgok-
ban ne kívannyad. Mert az fen-
tes emberec által való esedezés
az Papasokra tartozic.

Ez te czelekedeted által,
az ő kevély sómöldököket,
gógós magocviselesét (az mel-
lyekkel annac elötte amaz Atlas ne-
vü Oriáshoz hasonlatossoknac mu-
tattyac vala magokat, kifelől irjac
az Poétac hog' valán tartya az eget)
az mértékletességre hozod.

Az mi pedig illeti az ő
bocsúallásra való tamadasok-
nac czedessítését, azoknac az
törvényk nec ki sáolgaltatásá-
ban sáorgalmatos légy mellye-
ket affélc ellen iram; el kezd-
vén azon az ki te hozzád köze-
leb járól, és az kit inkább kedvel-
lel, hogy így ez által az tobbine-
k is példat adgy.

Mert minden megh iga-
zítás

zítarás, és az előbbi ép állapotra
valo allatás szükség, hogy ere-
detet végyen azoktól az kic az
te Palotaidnac padimontomit
nyomdósác, és hogy ezecutan
előb előb egész utolsó hataraig
terjedgyen ki az te országodnac
birodalma.

Neis sünnnyél' megh pe-
digh ez dolognac végben vite-
letől, mind addigis miglen effé-
le támadásokat gyökereitől
fogva ki nem gyomlálék, az te a-
lattad levők között, hog' ezek-
nec az támadásoknac vébedel-
mes példái, nevezeteken egye-
temben megh utalásban jussó-
nac inkább, hog' sem mint egyéb
idegen nemzetektől is bevetés-
fec.

Hogyha Deác avagy Gal-
liai nyelven irtam volna ez te-
ranuságodra tartozó könyvecz-
ket ezeknec az büntetések nec
nemeitis

Angliai nyel-
ven irtattatott
ezen kis könyv
előben.

nemeitis, kerülő befeddel kel-
let volna nekem megh jelente-
ném. De hogy ezeket, az te alat-
tadvaloc között job' modgyá-
val ki gyomlálhasd, amez tör-
vényeket mellyeket ki attam,
az arúlo és mordály fegyverec-
kel előcellen, azokat inondom
forgalmatosán ki foglaltassad:
Es azokat nem különben mint
latrokat, ember öldöklőket,
és afféle mordály fegyverekkel
gyilkosságra vagyakozókat ha-
látra sentétíltassad, megh bün-
tettessed, megis ölessed.

Arrais mindazáltal ellen-
ben te néked forgalmatos gon-
god legyen, hogy valamiképen
az nemesség ne lattaśéc te na-
lad megh utalásban jutotnac
lenni: Ez vétec az en szép Arya-
mat, nagy komorúsággal és lel-
ki fájdalommal illette: Te azért
így gondolkodgyal az felől,
hogy

Plat. in Pol.
& 5. de 2.
Aristot. 2.
Oecon.

hogy az tizta nemzettel fenlő és
tündöklő Nemességet, az josa-
gos chelekedet gyakorlatossá-
galkövegni szokta.

Az te böczületes emleke-
zetű Eleidnekis méltosága ezt
kevannya te tőled, hogy ezek-
nec méltó böczületec és tisztel-
ségeg tetőled meg adattassec.
Annakokaért az illetén Ne-
mes rendből valokra, az kik az
te törvényídnec engedelmes-
sec, ugymint méltó semellye-
kre, és mint Atyaidra az te Or-
szágodnac gondgyát, és tiztit
méltán bizzad és az te birodal-
madnac úgy mint édes Atyai-
nac tiztességeket meghadgyad.

Xen. in Cyr.

Mentől inkább bővelkő-
dic pedigh az te Udvarod Ne-
mességel, annyival nagyobb bö-
czületödet aranzad: Ezeknec
szolgálattyockal ély, mind ta-
nackodasodban, mind mellet-
ted

ted való segettségben, és egyéb
reád rartozó deréc dolgaidnac
véghez vitelében. Eze clefnec
az te Törvényídnec ki szolgál-
tatásiban kezeid, és labaid gya-
nánt.

Az engedelmes és fofó-
gadókat, feretteddel és jo a-
karatoddal magadhoz chatol-
lyád; ellenben az kemény nya-
ku vakmerőket, méltoképen
megh büntessed, úgy annira
hogy semmi egyebuton, az di-
czeretet és tiztességet, te körü-
led föl ne találhássac, hanem ha
te előtted alazatosságbán visé-
lic magokat, és hogyha az te
törvényídnec megh tartásában,
és annac ki szolgáltatásánac, a-
kar mi rekeibennis, ugyan küz-
donecegy massal.

Szükség pedigh hogy i-
mez értelemado igéc nagy gya-
kortafülőkben zengedezzenec
E ö ne-

98 KIRALYI AJANDEKNAC

őnekiec: Hogy tudnillicsoha
semmi ő foglalttyoc nem oly
kedves tenalad, és semmi keva-
natós b engedelmessegeket nem
mutathattyac; mintha őnnön
magoc semellyec kerent, mind
pedigh az ő czeledetec, az te
törvényid ala lesne vettervén,
és ha egyebeketis az ő melto-
ságoval, és példa adasokkal, ha-
sonló engedelmessegre indito-
nac, mely engedelmessegnél-
kül, ne legyen semmi oly dolog
az melyben te néked kedves-
kedhessec.

Semmit nem latoc pedigh
ebben az mi Országunkban az
törvények nec ki foglaltatasa-
val ellenközö nagyob akadalt,
mint az fiurul fiura álló örökös
Urasagokat, Tizttartóságokat,
és egyéb Király után levő nagy
tizteket, mely tiztec hogyha va-
lamely hatalmasokra fálhar-
nac,

MASODIC KÖNYVE. 99

nac, gyakorta az egesz tartomát
megh zavarjác, ezec ellen pe-
digh tenéked nem lehet alkal-
matos b orvossagod, mint hogy-
ha effele kemény nyaku Tizt-
viselőkre foglaltatossan vi-
gyás, és hogyha Tiztekbé hiven
el nem járnac avagy ha valamit
az te bosszúsagodra czeleke-
nec, őket érdemec kerent megh
bünteted.

Valamenyí ker ismet az en-
gedetlen tiztviselőknec vétkö-
kért effele helyec a Tiztviselő-
tól megh főtattatnac: megh
lassad hogy soha annac utánna,
senkinec ezt a tiztet, fiurul fiura
tartozó conditioval ne adgyad;
és így kevés idő haladva az An-
glia Ország nec diczeretes foka-
sára és rendtartására hozni igye-
kezzed: mellyet könnyebben
fog véghez vinni, ha mind az
ket orszagot (mellyet Isten en-

*Arist. 2o
Polit.*

E 2 gedel-

gedelméből remellec) birnia fogod.

*Harmadic és
utolsó rend az
Polgáritársasá-
ságról.*

Következik az harmadic és utolsó rend, az melyben be-
fedem tartozik az városi Polga-
rokra, és ezekhez tartozó kö-
zönséges kösségre.

Az mi Polgarinc pedig
ket rendbeli Emberekből allo-
nac *Kereskődő Arosemberekből*: és
Mester emberekből: mely mind ket
rendbeliec saját vétke és fo-
gyatkozások nélkül nem fok-
tanac lenni.

*Az kalma-
rok nac szoká-
sai.*

Az kereskődő Kalmaroc,
és egyéb effele áros népec, ilyen
iteletben vannac, hogy az Pol-
gari társaság nem egyéb végre
rendeltet, hanem czac az ő
hasznok nac keresésére, és kaz-
dagfagok nac öregbítésére; az
kic egyebek nec károkkal gya-
kortá magok nachasnot fokta-
nac keresni: ez ilyen ő kereske-
dése-

déseket pedig, tiztességes nec
és illendő nec foktac vélni. Az
közöttünc való böczős és fük-
séges morhat, mi közzülünc ki
foktac hordani, mellyec helyet
avagy ugyan semmit, avagy nem
igen fükséges, vagy pedig sem-
mire köllő morhat foktanac
Országunkban be hordani; és az
alavalo morhatis, draga pénzen
foktac eladni.

Es jollehet az mezei gyü-
mölcsök nec ugymint buzana-
bornac, &c. és egyebféle min-
dē vetemények nec, neha bősé-
ge, neha füksége tamad, mind-
azaltal az kalmárárúknac na-
ponként nem hogy ároc vala-
menyire fokot volna aláb fal-
lani, de sőt inkább napról napra
minden árujok nac dragab vol-
tokat lattyu: mely hamis és a-
lavaló fokást nem kevesbe ite-
lic megh tartásra meltonac len-

102 KIRALYI AJANDEKNAC
ni, mintha közönséges törven-
nec végezéséből, és ítéletiből
ment volna ez dolog vegben.

Effeléc által jótbe az Or-
szágban minden hamis alaváló
penzis, kic mi közzülünc ide-
gen Országokban az igaz és ele-
gyítetetlen pénzt ki hordgyác,
és azoc helet, idegen alaváló
penzt szoktanac be hordani:
Gy. kortá menyiben kellyen és
forogjon közöttünkis oc szok-
tac abban módot szabni.

Efféle károk nac hogy eleit
vegyüc, süssegh hogy azok nac a
Törvények nec ki szolgáltatása-
ra nagy samot tarczunc, az mel-
lyeket, efféle illetlen és alaváló
szokás ellen ki attam.

Harom dolgokra sükség
pedigh te neked it vigyaznod:
Sereny és jambor kevés samu
de igaz indulatu Inquisitoro-
kat, és Pézvitgalokat állás: Mert
ha

MASODIC KÖNYVE. 103
ha ez dolgot sokakra bizod, az
az sokaság azt el mulattya. Ezé-
képen rendely magadnac vala-
mely hü és szorgalmatos Tár-
házzalbirót, az ki ezektől sa-
mot vegyen, és az ő tiztekben
való el járása szorgalmaztassa.

Az idegen Országbeli áros ^{Plat. 2. de rep.}
Embereket, és kereskődőket, ^{8. & 11. de}
kicez Országban üzzéc az ő ke- ^{legib.}
reskedéseket, nem czac be en-
gedgyed jární Országodban, de
sót ugya hiyyad és édesgeffedis,
az jövőmenők nec batorságos
járásoc felől lép módot szabván.
Igylessen az hog' mind jób mor-
hát hordonac be országodban,
mind pedig olczobbannis fog-
jac azt el adni, mikor nem az
nyeresege vasarlóktól, hanem
az Aros Népektől vasarolhat-
nac mindeneket.

Eztendőként pedig min-
denféle morhaknac, bizonyos
E 4 melto

melto arút fáby, ahoz képest
bőcziülven akár mi morhatis az
mint egyeb Országokból idefo-
kot kelni. Melto arát fábván
pedig minden morhanac ha az
mi Aros nepeinc azockal a con-
ditiockal megh nem elégedné-
nec, és ha ez mi Országunkban
efféle idegen Országhi mor-
hathordani nem akarnánac, az
idegen Országhi kereskődök-
nec engedgy arra a kereskede-
re való szabadságot, sőt ugyan
be hiyyad az kereskedésre, az
kic nagy jó kedvel vámnelkül
mindeneket mi hozzanac be
hordgyanac.

*Az pénz nec
verettedésében
micsoda mó-
dot kövessen.*

De mivelhogy immáron
lőnemlekezet az pénz felől: Az
te pénzedet, tizta és ereztet a-
ranyból és ezüstből veressed,
hogyecképen az te népedet, és
alattad valóc közöt nem ugy
samával, az mint joságával és
merte-

mertekével legyen alkalmas
az fizetésre, így az alattad való
kőtségis megh kazdagodic, és
ecképen az te Tárházadis megh
kazdagitatic. Mely mind az te
hadakozasodra való keféletid-
ben, mind egyéb féle vesede-
lemben, avagy kiseretetben,
hasnodra lehen tenéked. Mert
noha az pénznec elegyítetessel
való verettedésénekis, vagyon
valami hasna, te mindazaltal
azt soha ne kövessed hanem ha
tellyeséggel, az büfegtől ken-
feritetvén kellettéc ezt czele-
kedned.

Az Mester Emberec pe-
digh vallyons mit czelekesnec?
nem de ökis az ő munkajokat
vagy jól avagy rosszul keféitven
el, azon az áron a mellyen akar-
jác, akarátunc ellenis mi reanc
akarjac kötni? Kiket ha vala-
menyre megh intes, mind-

E s gyart

*Az Mester
emberekről.
Plato 11. de
leg.*

gyart akarminekis dragaságot
hannyac, és az dolgot socképen
appellallyac: De te ez illetén
dologban az Angliai Országac
peldajat vegyed femed eleiben,
az mely mind kazdagsággal
f-mind pedigh az Polgari társ-
ságnac illendo igazgattatásának
diczeretivel mindenkoró tun-
dóklót, mellyért az Mester
Emberc idegen országokból is
mindgyarást oda ugyan be to-
dúltanac.

Te azokaért az idegen
Országokból ide jövő Mester
Embereket, né czac be enged-
gyed Országodban jóni, de vala-
mi moddal és ha mi uton azo-
kat az ide való jövetelre edes-
gethered azon igyekezzél: Es
nem külömben czendesicz le
az jövevényec ellen zugolodó
kőtséget, mint regenten ezen
Anglia Országban történt volt.

az

Plato 9. de leg.

az dolog mikor elsőben az ide-
gen országbeliec ez Országban
be farmaztanac.

De meg egy vétec vagyon ^{Az egész}
hatra az mely egész az mi Orsá- ^{kőtséget vé-}
gunban levő Varos és falubeli ^{kes.}
népekre el terjedet, mely sem-
mi nem egyeb hanem, saját Fe-
jedelmőc ellen ok nélkül és ma-
goc gondolatlanul való cháczo-
gásoc, és külömbkülömb féle
itéletec. Az kic alhatatlanoc le-
vén az egyéb közonséges pol-
gari társfalg közöt megh un-
nyac az ő jelenvaló bekef ges
allapattyokat, és mindenkoron
uy dolgoknac czelekedetire
vagyakoznac.

Ennec az akadálynac el ^{Salust. in Jug.}
tavoztatására, azoknac az tör-
vényeknec kiszolgáltatásán ki-
vül, a mellyec efféle fételen ra-
galmazócellé rövid nap en tölé
kiadattatnac: ez igen fő orvos-

E 6 sagod

sagod, hogy tudniillic úgy viselked az te read bizatatot tizedet, hogy ez te magadviselesével, minden efféle ragalmazásra vagyodozó simafaju Embereknek nyelveket, megh zabolázzad, ugyanneyra igyekezzel pedig az egész alattad valoknac javokra, és ez népnek bekeségben és bodogságban való megh tartásokra: hogy az te ehes és jomodgyaval való gondviselesedre képest, megh amaz ragalmazó és mindenec ellen zugolodó Zoilus, és morgolodó Mómus se találhasson ganczot az te gondviselesedben.

Mindazáltalâ te keménységedet, az feléd engedelmeséggel ollyanképen timentallad ôfve, hogy nem czac az hamis ragalmazóc, és tíftelességedben practicaloc tartassonac felelem és fenyítec alat, de még az

az ô tiztekben eljáróc, az teged fererő s. előmeneteleden örülô Népekis, és az te ehes gondviselesed ala bizatratot egész Ország, az te emberséges jó akaratod, és jó tetemenyed által, jobban, jobban, az hozzád való engedelmeségre, és birodalmadnac jomoddal való diczeretire, fel gerjedgyenec, mely ô közöttök való közönséges egygyeségeknec megh erőssítésenec kedveért: ektendönkent való közönséges játékokat, muftaltatásokat, és nézefre méltó testi gyakorlásokat, rendely ô közikben, hog ez általâ te alattad való népnek elmeje, ez tiztelességes játékoknac nemével ugyan megh vidullyon, és az ô testekis az hadakozáshoz tartozó forgolodásra job modgyával soktattasséc.

Neha pedig jován és *Arist. s. prior.*
E 7 mer- *Isocr. in paneg.*

HO KIRALYI AJANDEKNAE

mértékletes vendegfegbennis
hivattassanac nemellyec som-
fed barátid és rokonfagid köz-
zül, hogy ez által megh vida-
mitatván, tettetésnélkül va-
ló feretetet nyuchonac te hoz-
zad. Nem gondolhatom pe-
digh megh mellyic leheffen e-
zecz közzül nagyob babonaság,
azé hogy eztendönként ezeket
az mustralatasoknac gyakor-
lasit az mellyec egyebképpen
sabadfagoffac, mindenkor czac
Pünkösd havára kellyen hal-
lazzani? Avagy hogy Christus
Urunc sü etesénec ideje tajan
vendegeskedni, és amaz negy-
ven napi böytben, eggyedül
czac halackal élni, mert mind
az ket dolgokat az Papasoc
soktac czelekedni.

Te azért arrais forgalma-
tos gondot visely, hogy az va-
sarnapoc igaz isteni tizteletben
ben-

MASODIC KÖNYVE. III.

sentelteffenec megh, és azon
az napon minden efféle gya-
korlásoc, és illetlen játékc
megh tiltassonac. Azokaért az
minthogy ez az sokás, minden-
rendbéli tiztességes Polgari tar-
faság közöt be vétetet, regrül
fogvan, ugyan azon jo sokás
azt czelekefi, hogy az te jo-
moddal való gondviselésedben
amaz Horatius Poëtanac reghi *Horat. de arte*
mondasa te raytad fogh be tel- *Poëtic.*
lyessedni:

*Omne tulit punctum, qui miscuit
utile dulci.*

Az az:

Hasonnal s-gyönyörűség-
gel
Az ki munkadat vegzed el,
Minden dolgod végben vit-
ted
Jo modgyaval: azt el hir-
ted.

Latod

Latod azért immaron fere-
relmes Fiam, hogy én, hozzád
valo feretetem nec inditasából,
és minden dolgoknac méltó
megh jelentéséből, minden
rendbeli emberek nec vetkénéc
elő famlálásában és büntetésé-
ben nem minemüképen keme-
nyebben mutattam magamat.
De Isten lattyá fivemet, hogy
mind ezeket nem valami illet-
len idegen indulatból czeleket-
tem, hanem inkább az en Atyai
hozzajoc valo jó akaratombul
és indulatombul, és az ő ben-
nec uralkodo vétkek nec méltó
gyűlölése mből. Jollehet mindé
rendekben nem kevés famu-
vakat találod affeléket, kic az ő
tiztekben hiven és tökéletes-
sen forgattyac önnön magokat.

Esmivel hogy efféle illet-
len és tiztáralan fokásoknac
minden rendbeli emberek köz-
zül

zül valo ki gyomlálására nem
kevesé segét tégedet, hogy ha
az te alattad valóknac termésé-
teket, és az ő igyekezetekben
valo fokásokat, esedbé véssed,
fűkség hogy minden te tarto-
manyidban levő lakosoknak
terméseket megh ismerjed ha
azért az en tanaczadásomat
megh fogadod, estendőnként
egyfer egyfer, annac az tarto-
mannac kivalképen való főő
rezeit megh latogatod, ahol te
neked lakásod történic.

Es minthogy az mint re-
mellem jóvendőben több tarto-
manyokkal fogd birni, nem ha-
fontalan dologh leßen, ha min-
den harmadic estendőben tel-
lyes minden te orfagidat, és ab-
ban lévő tartományidat megh
latogatod.

Nebizd' pedig minden
te dolgaidat, az te képedbeli
Tizt-

Plat in Pol.
& min.
Tacit 7. m.
nal.

114 KIRALYI AJANDEANAE

Tiztviselekre mindenkoron,
hanem te magad semellyed
ferent, az te alattad való-
nac panafolkodásokat jó ked-
vel megh halgassad, és az te
előtted esedezőket alkalma-
tos valással bochassad el te töl-
led.

Minden te alattad levő
tartományokban pedig az la-
kosocközöt, Tanaczosoc, Bi-
rac, Törvenytevő semellyec
allattassanac, kic hac az súlyos
dolgozat, mellyec te nalad-
nélkül vegben nem vitethet-
nec, adgyac te néked értesed-
re, hogy azokat jó modgya-
val vegben vihesse ő közöt-
tőc.

Kivalképen való fő gon-
dod pedig legyen te néked,
hogy nem czac az magoc kö-
zöt uralkodó zürzavartol, ha-
borusagtól, és egyéb effele nya-
valyak-

MASODIC KÖNYVE. 115

valyaktól: de sőt meg az ide-
gen Fejedelmecknek üldözése-
ről, és haborgattatásoktól is, az
alattad valókat forgalmatos-
san megh őrizzed. Ez vegreis
adatot az elő Istentől az te ke-
zedben az fegyver, hogy az te a-
lattad levő népet, nem czac
az közöttőc tamadható habo-
rusagtól, és egyéb effele nya-
valyaktól oltalmazd megh,
hanem megh az rejajoc és el-
lenec fandekező erőfaktól is
őket hatalmasson megh ota-
mazzad.

Ez vegreis engedtetet megh
tenéked az illyen igaz igyben az
magad otalmában való hada-
kozás. Mind az által meg lassad
azt hogy az hadakozásra való
alkalmatosfagh te töled erede-
tett ne végyen.

Minden egyéb Fejedel-
mekhez mint Baratidhoz, és
Atyad

Xen. 8. Cyr.
Arist. 5. Polit.
Polyb. 6.
Dion. Halom.
de Romulo.

Az Fejedel-
mekhez mint
visellyed ma-
gadat.

Attyad fiahoz fép tiztességes
czendességben elvén, jó akarat-
tal légy: azt mit egyfőnek fel
fogacz, azt saját károd dalis, meg
tarchiad alhatossan. Minden-
ket azockózzúl az te emberfe-
geddel, és indulatidnac halaá-
doságával felől haladgy. Es az
mint egyebekhez azonképe ki-
valképen ezekhez, az te alhata-
tos és finmutatás nélkül való
felidsegedet jelenczed; minden
te dolgaiddban amaz keresztényi
paranczolatnac elkövetője legy:
Aliis id facias, quod tibi fieri velis. Az
az: Az mit te kívánsz magadnac:

Az czeleked te is másnac.

Hogyha azt eszedben ve-
szed, hogy valakic az ő Fejedel-
mec ellen titkon való arultatást
akarnac tenni, megh lásd hogy
azockal egyet ne ércz, mert ha-
sonló vesedelem követkőzic te
reádis.

Sem-

Semmiképpen azért ne
hidgy, és fel ne fogadd afféle
part ütők nec az ő ügyöket, de
sőt inkább afféle dologban se-
getséggel legy az olyan habo-
boruságban helyheztetet feje-
delem nec.

Hogyha pedigh te néked
semmi modod és alkalmatosá-
god, arra nem engettenéc, hogy
effele zürzavár inditoknac el-
lenec allanál, váry az üdötül er-
re alkalmatoságot, ez alat az
mit legh jobbat tudcz azt czele-
kedgyed. Hogyha még his sem
az te tőled elejikkben famlalt
igasságra, sem pedigh az te bő-
czületedre nevezve, az ő gonos-
czek kedetől kől megh nem
bünnénec, hanem inkább megh
az te jobb agyídonnis bősűjo-
kat meg akarjac allani, ez lehen
te néked utolsó dolgod, és gon-
dod, hogy az te igaz igyed nec
gond-

Arist. ad Al.

Varro 11. de

V. P. R.

Cic. 2. de Offic.

Liv. lib. 4.

Liv. lib. 1.

118 KIRALYI AJANDEKNAE

gondgyat Istenre bizzad, mind-
azaltal ugyhogy ez dologh az
te tiztességednec megh ferté-
senelkiül, és az közonséges i-
gasságnac megh tartásával lé-
gyen.

*Az Hadako-
zásról.*

Mivelhogy pedigh az ha-
dakozásnac modgya felől, so-
kan bösegeffen irtanac, és az
hadakozásnac modgyat, az so-
kás sokta inkab az Emberek-
ben be óltani, hogy nem mint
az hadakozás felől irt rend rar-
tasoc és Regulac, azoknac elő-
famlalását én el hagyom: Es
chac egy nehany paranczolato-
kat adocoz dologh felől is mo-
sttan te elődben.

*Prop. 4. Eclog.
Lucan. 7.
Varro 15. de
V. P. R.*

Mindeneknec előtte a-
zért, főb és kivalképen való e-
rősségöd, és ugymint erős Ba-
styád léssen tenéked az Igasság-
nac tiztán való ki foglaltatá-
s : annakfelette minden te
rend-

MASODIC KÖNYVE. 119

rendbéli segető seregidnec jo
modgyával helyére való rende-
lése, allatása.

Semmi ördöngös, büba-
jos jövendőlotül ne tudakoz-
zal az te hadviselésednec jo a-
vagy gonosk serechnéje felől,
jusson esedben tenéked amaz
Saul Királynac örök üdökigh

1. Sam. 28. 6

31.

megh maradando veszedelmes
peldaja, Minden efféle jövendő ör-
döngös bübajosokat ki tizticz az

te Országodbol az Istennek pa-

Deut. 18. 10.

ranczolatnya kérent. Mely pa-
ranczolatot az Jeremias Pro-
pheta bővebben megh ma-
gyarazot. Mert nem min-
den hadakozás szabados, mel-
lyel chac prađára és nyeresegre
soktac az emberc vagyakoz-
ni, és nem az meltó iteletnec
ki foglaltatására, melyre ké-
pest az Moses törvényenec el-
vetele utan az fent irasban
efféle

efféle viaskodásnac semmi fun-
mentoma ninczen, illetlenis pe-
dig ez kivalképen Királyhoz.
Mert az Király holot közönsé-
ges semelynec abrazattyát vise-
li, maga szabad akarattyan nem
járhat, annakokaert miképpen
az fő az Testel, azonképpen az
Királynak is élete és halála, az e-
gész alatta levő községnek megh
maradasaval, és vése delmes al-
lapattyával megh oldhatatlan-
képpen össze kötötter.

Az hadviselésben pedig
amaz Evangeliumbéli és Kirá-
lúnac tanachat követted, hogy
minden hadi kezületedről jo i-
dejen még migh békefegben
vagy akkor visely gondot. Min-
den nec előtte pedig tudgyad
azt hogy az hadakozás penzel
jár. Forgott és főc szerenczéket
próbált, rögzöt, Hadnagyokat
allasnéped eleiben, erős és se-
rény

Plut. in Sert.
& Ant. Cic.
pro Manl.

Demost.
Olynth. 2.
Liv. l. 30.
Veget. 1.

rény Embereket, egesseges alla-
patú lffackal együt valogas az
hadakozásra.

Az hadban való fenyíték-
ben szükség hoggy keménnyen
visellyed te magadat, nem chac
az vegre hogy ez által az hadi és
tabori rendtartás vegben men-
nyen, noha nem kevesbe sük-
séges a hadviselésben ezis mint
az erő; és né czac hogy az vigya-
zásban való röstség büntetec-
fec megh, mely miat gyakorta
az egész had vése delemben fo-
rogh, de ez végre is hogy efféle
gondviseléssel, az párt ütőc és
haborusag inditokis megh za-
botaztassanac, mely párt ütes-
nél, és egymás ellen való tama-
dásnal nem fokot semmi vése-
delmesb dolog az hadakozás-
ban törtenni.

Tamassad példajól ez te
dolgodban az Spaniol orfag-
F bel-

Cesar 1. & 3.
de bello civil.

122 KIRALYI AJANDEKNAC
belieknecrendtartásokat, kik-
nec gyakorta vallyon s- miért
fokot az hadban az. berenche
folgálni egyebért, hanem czac
azhadakozásközben levő hadi
Regulaknac és kemény rend-
tartásoknac az vitezec közot
való forgalmatos ki folgaltata-
sáért: mert gyakorta az Capita-
noknac és Hadnagyoknac effé-
le dologban való kedvezés-
miat, oly károc foktackövet-
közni az egész hadban levő vi-
tézekre, kivalképen pedig az
ütközetnec idején mely sem-
miképpen az után helyére nem
allattathatic.

Cic. 1. de bello
civil.
Livius 7.
Xenoph. 1. &
5.
Cyr. & de di-
scip. militari.

Az mi az magad semel-
lyét illeti, gyors, vigyázó, for-
galmatos légy az gondviselés-
ben, Az hadakozásban pedig
nem külömben, mint az te e-
gyéb dolgaidban, ehes, vitésség-
ben forgot Tanaczosoknak ély
tana-

MASODIC KÖNYVE. 123
tanaczadásokkal. Az te sereged-
ben levő fő Vitéz Embereckel,
barátságosban nyajaskodgyál,
mellyel őket magadhoz edeffi-
czed, és ezeknec adakozó ke-
zeidet nyuyczad: mert efféle
dologban, az foros maroknac
s- fősvénységnec ninczen bő-
czülleti.

Az tanaczkozásban ehes *Xen. in Ages.*
nem habahurgya légy, az el ve-
gedzet tanaczban és dologban
alhatatos, annac pedig végben
viteliben serény, gyors, és for-
galmatos légy. Mikoron pedig *Polit. lib. 8.*
az viadalhoz kezdéndék, az te
te jó modgyaval rendelt hadi e-
rődöt helyében úgy mint vala-
mi sánczal jól megh erőssiczed.
Módnelkül az ellenségre ne ro-
hány, és tőle való féltedben fel-
re se ály, mind a két dologra an-
nakokaért ehesen jó akalma-
tosságot valaf.

Xen. 1. Cyr.
Thuc. 5.

Ez ily dologban dicze-
retes az hadi viselésre okossan
gondolt fortély, Tabori ravas-
ság, chac hogy megh lásd, hogy
az, az menyire hasznodra, azon-
képé tíftelességedreis foglallyon.

Isocr. in Phil.
Plato 9. de leg.

Mert efféle hadi okosságoc, az
mellyec titkon elő vitettethet-
nec, és ideig el titkoltathatnac
gyakortá felette nagy hasnot
foktacaz vitezlő rédnec hozni.

Liv. 22. & 31
Tacit. 2. hist.

Te egyser vagy ketser ma-
gad semellye serent, serenczét
probalhacz, de hogyha egyser
győzedelmes lőttél, és ellenfe-
gedet megh toltad, megh lassad
hogy az mindennapi serencze
probalásra, magad semellyed
serent ki ne meny, ugymint va-
lamilykőzőnséges Katona ha-
nem remagadat az kőzőnséges
jónac kedveért veztegletesleg-
ben Taborodban tartachad,
megh gondolvan azt, hogy te
nem

nem chac magad samára fű-
lettettél ez vilagra; *de nagyobb re-* Cicero.
szet az te életődnec az te házad, és
Országod maganac tulaydonittya,
kinec kedveért fűkseg magad-
nacez ilyen dologban kedvez-
ned. Az miképen pedig at-
tam tanaczol, hogy az hadako-
záshoz nem mindgyart fogj, a-
zonképé az hadakozástól való
megh fűnésbénis módot tarca,
mellyet hamár üdönapeiőt fűi-
ben ne hadgy. Az békeségre va-
ló menetelőd előtt megh lássad
azt hogy a mi vegre az hadat ta-
mastottad volt, az te békeségre
való meneteled azoknac az o-
koknac és conditioknac megh
felellyen; mellyből mind te ma-
gadra f mind pedig az te alat-
tad való népre békeségh fál-
lyon: de ellenben ha aranzod,
hogy reméségedben megh cza-
lattatnál, inkább adom tanaczól,
F ; hogy

Az Békesé-
gről. Isocr. in
Arch. Polyb. 3
Cic. 1. Off. &
7. Philip.
Tac. 4. hist.

hogy az te igaz igyedben fel-
tamaztot hadad talpon allyon
hogy nem mint imily amoly fi-
nes békefégnec arnyéka alat
oríagod romollyon.

Deám bator mindezek á
mellyekről álléc végben vitet-
tesfenec valami ideigh az Király
által: ugmint az ő alatta levő
kőfégnec jó modgyával való
gondgya viselése: az ő Királyi
bekinéc és birodalmanac igaz-
saggal való oltalmazása, min-
den népeknek meg maradására
tartozó ki adot törvényinéc ki
fölgaltatása, mindazáltal még
sem felelt így még tellyesfé-
gel az ő tiztinec: mert mind e-
zec nem eleget arra, hanem ha
jófogos czelekedetivel, és maga
jólviseelésével is erőssíti meg cze-
ket, és hogyha egef Udvara né-
pének diczeretes czelekedetec
és jó erkölcsöz, minden dol-
gokban

gokban eggyeznec az tiztessé-
gel.

Mert az Király alat való
Nép, avag' az elkövetésre, avag'
pedigh eltavoztatásra, mind jo-
ra f-mind gonofra, innen fo-
kot példát és alkalmatosságot
venni.

*Az Fejedél-
meknek élete.
tükrül va-
gyon minde-
neknek.
Plato in Polit.
§ 4. de legib.*

Távol légyen azért ez az
hírferelmes Fiam te tőled: hog'
te egyebeknek jó dolgokra való
paranczolatokat adcz; de ezek-
bē magad semmit el nem akarsz
követni, és hogy á te befédidtől
czelekedetid oly melle jarnac
mint az égh az földtől.

Czelekedgyed sőt inkább
azt, hogy egef az te életed, Tör-
vény és tükr gyanánt ündő-
kölyön az te néped előtt, hogy
így naponként az te nekic a-
dot törvényidet, mind olvasás,
f-mind pedigh latván, az te ma-
gadad viselését, az te példad ál-

128 KIRALYI AJANDEKNAC
tal minden jó dolgoknac elkö-
vetésére szerkengét tesszenec.

Ez pedig az te seméllyed-
nec és magad viselésénec pelda-
zattya, ez két követközendő
dologbanál; *Elsőben* hogy egész-
len az te Udvarodhoz tartozó
fogaid, mindenféle kegyes in-
dulatockal, és jószágos czeleke-
dettekkel legyenec felékesztet-
vén: *Másodszor* az te saját igyeke-
zeted, mindé rendbeli jószágoc-
kal megékesztvén és kazda-
gítatvan legyen, hogy ecképen
az te nepednec nagy meltofag-
gal viselhessed gondgyát.

Ne itéllyed pedighez te
néked elégsegesnec lenni, ha te
fokféle ékeségeckel, és mind
elmednec seplegével, s mind
testednec seplegével tün-
dőkölhecz, de inkább ez légyé
te igaz bodogfagod hogyha cze-
ket á te ajándékodat, világoskodó
fo-

Plato in
Theat. &
Enth.

MÁSODIC KÖNYVE. 129

fővernékül, mindenec előtt ki-
mutathatod, kivalképen azok-
nachasókra és épületekre á ki-
á te birodalmad alá vannac vet-
tetvén. *Virtutis enim laus omnis in
actione consistit.* Az az:

Arist. I. Eth.
Cic. in Offic.

Ez az diczeretes jószág:

Ha sandekod munkadban hágh.

Mindeneknec előtte az
te egész Udvarod népénec ren-
delese felől vegyed eszedben az
David Királnac és Prophetánac,
sép és gyönyörűséges intesit: az
mely paráczolatoc, minden ke-
rez yén Fejedelmekhez igen il-
lendőc. Mert hogyha az te alat-
rad való népekre, nagy gondot
fűk ég viselned, menyivel in-
kab nagyobbat az te környü-
lötted forgolodo Udvarod né-
pére? Az kik között mind az Fe-
jedelemség s mind pedig az
házi gazdaságnac tizti, egyedül
chac te reád néz. Miképen azért

Az Udvar-
nac jomodgya-
val való ren-
delese.
Psal. 101.

F s minde-

mindenec az egész kőz nép
közül, nagy jó kedvel nyom-
dokajác, az Udvari rendeknec,
avagy igyenes avagy sima uton
való jarasokat; ezenkepen sem-
mi oly utálatos vétec nem ta-
madhat az Udvari Emberek-
től, az melynec példája, egye-
beknekis utat nem mutatna, és
nem nyitna az szabadossón és
semtelenül való vetkeknek
megh czelekedesére.

Ez két dolgot sükség an-
nakokaért ebedben forgatnod,
az te Udvarodnac és hazad ne-
pének jó moddal való rendelé-
sében. *Elsőben* hogy magad mel-
le ebedben és jó modgyával valas
folgakat: *Másodszor*, hogy vala-
kiket magad melle valasztottál,
azoknac dolgokat jó modgya-
val igazgassad.

Reghi Pelda bebed ez
megh az Magyaroc közöttis:

Ex

Ex quolibet ligno non fit Mercurius. Plato s. de leg.
Arist. Cicero.

Az az:

Az botból nem lesz beretva:
S-nincz Bagolynac Solyom fia.

Es noha az fel nevelés, és az e-
gyebeckel való nyajasság az ter-
mesetnek nem bintén utolsó
Daykaji és építőji, ugy annyira
hogy nem különben monda-
tic az egyic mint az másik ma-
sodic természetbe válni az Em-
berekben: de mindazaltal imez
az mondasis nagy gyakorta igaz
szokot lenni:

*Quo semel est imbuta recens serva-
bit odorem*

Testa diu.

Az az:

Az mit töltet leghe elsőben:

Az uy és tizta edényben,

Ennec izi el nem oóol:

Mind addigis migh el romol.

Szükség azokaért hogy
te nemes Udvarodnac valoga-

F 6 tása-

132 KIRALYI AJANDEKNAC
tasában és rendelésében és se-
reny és igen vigyázó légy.

Nam

Ovid. 5. Trist. *Turpius ejicitur, quam non admitti-
tur hospes.*

Az az:

Ha valaki jöni hozzád
Akar, s. nem bocsátod hozzád
Tízteffegesb ez ő néki:
Hogy sem rúdon vettetné ki.

Sócdolgoc foktác az te Udva-
rodban jóvóknec útokat megh-
gatolni, mellyec hogyha egyfer
be fordulhatnac, nehezen tafi-
tarnac egyhertelen onnan ki.

Arist. 3. & 5.
Polit.

Egéslen pedigh az te ud-
varod népének és Katonaidnac
ferege, ez három rendbeli em-
berekből allonac. Avagy Iffiac,
ugy mint Zaflos Urac és főfő-
nemes emberec fiaji, az kic fő-
séghe hogy gyakorta az te femed
előt forogjanac: Avagy egyeb
gyors Katona Inassoc: Avagy
vegezetre, üdos és elemetes fő-
fő

MASODIC KÖNYVE. 133

fő emberec; az kic által fő-
séghe hogy az oc az helyec foglal-
tással, az mellyeket és és o-
kos, sóc dolgokon által ment
emberec foktác ennec előtte
magoknac foglalni.

Az mi az első rendbelie-
ket illeti; jobbat nem czeleked-
hetel, mintha még harvasagod-
nac idején, magadhoz ollyakat
fagacz, az kic jeles és tőkellertes
erkölcsű Atyáktól és Anyáktól
farmaztanac, a kic az ő Attyok-
nac kereftyeni igaz vallásában
vettéc fel magokra az fent Ke-
restséget. Mert jollehet az em-
berekben ural kodo lélec, nem
az Atyáknac allattyókból far-
mazic az fiakban, de minden
ez vilagi ez köznélkül Istentől
öltattatic be az emberekben:
mindazon által ez bizonyos do-
logh hogy az Attyáknac jósa-
gos czelekedetec, és vétkec ő-

Cic. ad 2. R.

F 7 rók-

134 KIRALYI AJANDEKNAC

róksegül fokot gyakorta az fiakra farmazni, és ugymint verré valicazokban, sőt effélec ugyan ághrol ághra foktanac terjedni az mint follonac az Törventüdo Doctoroc; sem nem külömben foktanac nemellyektől efféle vetkec aradni az természetnec folyasából; az miképpen hogy az Atyaknac testekben levő nyavalya, el fokot az fiakra hatni az nemzés által. Te azokaert oly rendbelieket valás magad mellé az Iffiac közzül, az kic hü tókellertes erkölcsü Atyáktól farmaztanac, és á kiknec nemzetségec semmi gyalazattal avagy aróltasnac seplőjével megh nem belyegeztette nec.

Plato 6. de
leg. Isocr. in
Paneg.
Arist. 5. Pol.
Demost. 2.
Phil.

Az több élemetes Udvarodbeli fogaid penigh tókellertes, és sent életüvec legyenec, kic felől semmi gyalazatos hirt
ne

MASODIC KÖNYVE. 135

ne forogjon, mely dologh ha valamint külömben esné, valzon f-mit itelnénec egyebet felőled az emberec, hanem hogy hozzád hasonlokat valasztottál magad mellé, és mind az ilyen feslet erkölcsü embereket, nem egyebért fenveded Udvarod népe közöt élni, hanem hogy kedvellőd azt az ő illetlen és faytalan magokviseléseket, az melyre képest emelted arra az meltoságra, á melyben helyhez tettenec. Mert vallyons az emberec az kic tégedet fintén annyira nem ismérhetnec, honnan rehetnec te felőled ítéletet inkab, hanem az te külső czelekedetidből, és az te hozzád tartozoknac magokviselésekből, és erkölcsökből, á kic az ő semec előt rapóként forognac.

Kivalképen valo fiükséges dologh annakokaert, hogy

Plat. 7. de rep.
3. & 12. de
legib.
Arist. 5. & 6.
Polit.

AZ

az te környülötted forgolodó
 folgaid, oly elmével legyenec
 felékesítetvén, és oly jószágos
 czelekedeteckel tündököllyo-
 nec, az mellyeckel azoknac az
 tiztek nec végben vitelére eleg-
 ségessec és alkalmatosfac légye-
 nec az mellyeket ő rejajokez-
 des bizni. Holot az te ekes és
 bölcz iteleted szerfelmed min-
 deneknel így lehen nyilván,
 hogyha minden dolognac vegh
 ben vitelére oly semelyleket
 rendelék, az kic annac kifolgal-
 tatasában jó modgyaval fogják
 magokat forgatni.

Mind ezeket megis rövid
 beféddel elődben adom; Az te
 folgaidnac valasztasában az Da-
 vid Királnal tanachát fogadgy-
 ad; az hü igaz, és mind tekintere,
 szmind pedig bölczületre mellesz ol-
 gakat valaszad magad mellé azokat
 pedig nagy földönis fel kerestessed,
 hogy

hogy az te tornaczidban te nalah
 végiglen szogallyanac.

Ezen alkalmatossággal el
 nem halgathatom hogy tegedet
 ne inczelec: és az en Atyai mel-
 toságom szerent, ugyan paran-
 czolatbannis ne adgyam ezt te
 néked, hogy mind azokat biz-
 vast magad mellé fogadgyad,
 valakic én mellettem hiven fol-
 gálnac, és az kic az te melletted
 valo folgalatra elegendendök-
 nec találatnac, az többi te tö-
 led melto jó tetement végye-
 nec sőt mégh ezek nec mara-
 dékjokhozis egyebekfelet, ki-
 valképen való jóakaratomat és
 szeretetedet nyuyczad. Melyre-
 képest nem czac az ő jókedvel
 melletted valo folgalattyokat
 véssed ekeben (mert vallyans az te
 Atyádnac gyűlöloji tegedet is né, gyű-
 lölnéneke, és az őret szeretöd pedig
 tegedet is hasonloképen nem de nem
 szeret-

138 KIRÁLYI AJANDEKNAC
Szeretnéneke?) de sőt méghezze
az te halaado voltoddal, az te
Atyadnac jó emlékezetitis meg
fogod uyítani, és annyival in-
kab jót mondonac te felőled az
te Attyádnac reghi jambor fol-
gaji, ha te bēned meg ismérhae-
tic, az te Attyádnac, előbbi jól
tót Uroknac, általad hozzájoc
való jó akarattyát, az kic, ha te
külömbé czelekednel vélec, az
en halalomon felette igen ban-
kodnanac: és fivéc ſerent azt
kevannac, hogy te hova hama-
rab ez testi életből ki ragattat-
nál.

Az en halalom után azért,
ezekhez ugy mutaffad te maga-
dat, hogy ez által jelenczed
megh, az te en hozzam való
fiui, igaz ſeretetedet, őket na-
ponkent föllyeb valo meltoſá-
gra helzhezdetvén, ki valképen
penigh azokat az kic en mel-
lettem

MASODIC KÖNYVE. 139
lettem hűségesſen forgolotta-
nac, és az kikre ennen maga-
matbízтам.

Az illyetén Szolgákat pe-
digh né abból őſmerjed megh,
hogy én azockal ſocjot töttem,
(*mert a miképen hogy ez vilaghi joc,*
czac az vac ſzererczetől ſzármaz-
taknac ſzoktac neveztetni, azon-
kepen nagy ſokszor, ugyan ezen joc,
érdemen kivöl oſztogattatnac ſokak-
nac) de azekatis tudgyad Szol-
gaimnac ſamoc közzül valok-
nac lenni, valakic én nalam
megh hitt emberec voltanac.
Mert nagy gyakortá az alkal-
matofſág nem engette enné-
kem hogy ſokaknac közzülóc,
külső jó akaratomat jelen-
czem, holot az vélec való jo te-
temenyre fivem mindenkoron
késvölt.

Ellenben nem czac az en-
gem ſeretőkhöz mutaffad jo a-
kara-

karatodat, de sőt meghaz engem gyűlölőkhözis, az te haragodnac és bosszuallásodnac jelejít naponként ki nyilatkoztatad: Az az: Valakiket én fankiveresben üztem, megh lassad hogy az illyeténeket, hazádhoz viszá ne fogadgyad, és az előbbeni meltoságban az melyben voltanac, ne alassad.

Hogyha külföldben czelekeffel nem czac engemet latatol megh vetni, de sőt ezzel inkább nagy alhatatlanságot fogod mindeneknec megh jelenteni; Mert vallyons miképen mutatnac ezec hiveséget az Fiakhoz, valakic azoknac Attyokhoz alhatatlanságokat jelentettéc, és hiteket egyfër megfegtrék? De hogy viszont á te fogaidnac magadhoz valogatásához való tanításomra viszá térjéc, ha ezt az te elődben adatot modot

modot fogod követni, azokat az nehézségeket és alkalmatlanságokat, az mellyecen raytam történtenec, az én Arvaji állapotomban, könnyen el kerülheted. Mert akkoró azoc választottanac én mellem Udvari Szolgákat, az kic akkor minde-niunkel birnac vala, és né ollyakat választottac mellem á kic enneké hasznossan foglalhattanac volna, de azokat á kic ő hozzájoc engedelmességeket és barátságokat mutatnac. Kic között nagy sokan az utá rövid napon, az én ellené történt haborúban, és zűrzavarban, ki mutattác fogoknac fejéret: Melyre képest annakutanna nagy változást köllöt Udvarom népe között viszont fèrzenem, és ez véghre nem kirtsin bosszúságot, és gondot fèrzet volt nekem az az veszedelmes példa, mellyet most fèmed

semmed eleiben tamaftoc: kival-
képen pedigh önnön magoc a-
zoc illettenec engem nagy bof-
fusággal az kic ennékem eze-
ket az folgakat commendaltac
és ferzettec volt, mely folgaca-
zoktól fügnek vala inkab az
kic által mellém ferzettetenec,
hogy sem mint én tőlem, az ki
hozzam fogattam és mellém
vöttem vala őket.

Az én példámmal anakö-
kaért megh tanitatván, ez előd-
ben adatot regulaktól, chac egy
pőtnyéra se tavorzál el, de min-
denkoron olyan Udvari folga-
kat vala te magadhoz az kic te
melleted hasznóssan folgallya-
nac, és nem másokhoz légyenec
köteleffec.

Arist. 2. Pol.

Mivelhogypedig fiükség
hogy az egeß nepnecte, *édes At-
tyoc gyant legy*, minden meßkü-
nen való helyekbol, olyan red-
beli

beli Embereket fogadgy mel-
léd, hogy nem ugy az másoc cõ-
mendatio jára, mint az ő ben-
necuralkodó jószágos czeleke-
detre légyen vigyazásod. Mert
vallyon f-nem méltó dologe ez
hogy mindenec, az te kevanfa-
god ferent folgallyanac te né-
ked, holot te mindeneknec az
â te méltóságod hatalmasságod
ferent paranczol?

De mindeneknec előtte
fiükség, hogy â közönséges tiz-
teknek, ki folgaltatására való
semelleyekben nagy valasztást
tégy. Azoknac kivalképen va-
lastásokban, az kic az egeß kőf-
segnec paranczollyonac, és azo-
kat igazgassac. Mert ezen kívül
való mindé tiztec, egyedül chac
az te saját hasznodra néznec, e-
zec penigh az egeß kőfégnec
megmaradására tartoznac, az
melyről jóvendőben te az min-
denható

*Az közön-
séges tizt vi-
selőc valaz-
tása felől.
Plat. 4. de
Repub. Cic. ad
Qu. Fr.
Isocr. in Pan.
Nic. & de
pace.
Thuc. 6. Plut.
in Pol.*

144 KIRALYI AJANDEKNAC
denható Isten előtt nagy fama-
dással tartozol.

Ezeknec azért az közönsé-
ges tizteknec ki foglaltatására
allás, ehes, tiztességes, és tizta
lelki ismeretű férfiakat, az kic
ez illyétén gondviseléshez tud-
gyanac, és abbá jó modgyal for-
gassac önnön magokat, minden
zenebona és haboruságnélkül:
kiváltképe pedig amaz hizelke-
nec utalatos vétkeül őc faba-
desdossac legyenec, a mel' hizel-
kedest; az Fejedelmeknec me-
rigyenec, és a kőrségnek dőghi-
nec méltán mondhattunc.

Mert az miképen hogy
mindgyarást ez én tanittasom-
nac első részében intélec tege-
gedet hogy megh onád maga-
dat az te benned uralkodó hi-
zelkedéstől, mellyet az Görö-
gök φιλαυλίαςnac, az az : *Ember*
maga hizelkedésénec maga teccése-
nec

MASODIC KÖNYVE. 145

nec neveznec, menyível inkább
fiükség magadat megh ónod, az
külső hizelkődőktől az kic
nem fíntén oly közel járnac te
hozzád? Az kic kurittoló tra-
gár, czalóka természetűvec lé-
vén, czac az te veszedelmedre,
és az közönséges kőrségnek fel-
haborítására irtogatnac útat.
Sőt még hamaz utolsó rettenet-
es ítelet napjától is inditással
mikor az Isten ítelő feki előtt
fog állani, és ezekről famot
adni, hogy méltatlan embere-
kre ne bizzad az illyen nagy és
kiváltképen való tizteket.

Az mi az kinczet és Tár-
hazat illeti, ez mellé fiükség
hogy allas tiztességbeli fogal-
matos és Istenfelő, Gondviselő-
ket, Kincztartokat, Ispanokat,
az kiknec magoknak is vagyon
valami kazdagság kezű köz-
zót, és valamenyire legyenec
G hatal-

146 KIRALYI AJANDEKNAC
hatalmasokis, hogy mikor az
fiamadásra jutnac, fiamadásoc
minden kárelkül legyen, hog'
efféle miat az nép közöt valami
zürzavar ne tamadgyon; Ebben
való hatramaradásom miat nem
kitfin kárt vallottam én az en
pénzemben.

Ez az tanac-
adás.

Arist. 5. Pol.

Cic. ad 2. Fr.

Soha jövevény ismeret-
len idegen embereket az Nép
közöt lévő föllyeb való tiztek-
re ne emely, mert efféle dol-
gokból az te Jobbagyídnac, és
az alattad valóknac fivőc mind
ellened való gyűlöségre, mind
pedigh efféle tiztviselekhöz va-
ló engedetlenségre gerjede-
nec, és közöttőc ez által, mind-
űntalan nagy zürzavar, haboru-
ság tamad. De az mint ez előttis
attam tanaczol te néked, ha va-
lamint Istennec aldásabol ez te
Országod neminemű rekeiben
meg öregbül, minden Tartó-
manyíd

MASODIC KÖNYVE. 147
manyídból külömb külömb
Tanaczosfikat végmagad mel-
lé: az kic tudgyac azon tarto-
mannac allapattyat.

Hogy annakokaért im- *Plato in Pol.*
mar ezt az te Udvarod népének *& 5. de legib.*
valasztása felől való reket ira-
somnac ebben hadgyam, min-
denkoron az Nemesség nec fol-
galattyában gyönyörködgyel,
mely nemes rendnec folgalat-
tyából, és tiztviselefeből, nem
chac hozzád való fereteted ger-
jedez azoknac, kiktől sokkal
kevessebb bősűsagotis fēvedcz
(az mely dolgot ellenben kü-
lőmben latunc az jövevény Em-
berekben) hanem egy fersmind
az mint ez előttis elődben at- *Arist. 2. Oec.*
tam nemzedednekis jó hirē ne-
vē, és az kegyességhez közel ja-
rúlo jószágos czelekedetec far-
mazznac te read.

Mostan immár a masodic

G 2 rekre

Az Udvar
Népére való,
gondviselés.

148. KIRALYI AJANDEKNAC
refre térjünc, és follyunc â fol-
gácfelől, azoc felől pedigh az
kiket melléd fogattál, miképen
igazgassád azokat és miképen
visely roloc forgalmatos gon-
dot. Megh lásd annakokaért,
hogy egeß az te Udvarod, és an-
nac semely ferent minden tag-
jaji, jószágos czelekedeteckel,
Isteni félelemmel, kegyesség-
gel és egyebfelet tizteffeggel, ugy
tündököllyönec, hogy minden
Népec elöt, az ő magoc viselé-
se, tükrös és világoskodó fővet-
nec gyanant fenlyéc: Azoknac
életekre és erkölcszökre forgal-
matos gondot visely, hogy chac
egy körömnnyére se tavorzonac
el az igaz úttól. Mert miképen
fogaltathatnacki, az te véged-
zesid és kiadot törvenyeid, â te
kivöl való tartományidbã, hog-
ha â te saját udvarodbã és királyi
Palotadbannis ezec socképen
megh fegetternec? Az

MASODIC KÖNYVE. 149

Az Udvari Törvény fe-
göhoz nagyob kemenségedet
mutassád, hogy sem mint egye-
bekhez: Es affeléket se fenvedg-
el melleted, â kic ki lattanéked
akarvan kedveskedni, azon-
közben az te allattad levő Job-
bágyidnac jószágokban és mor-
hájokbã fiákmát fioktanac vet-
ni, efféle fines czalard kedves-
kedés alat. Mindenekhez ter-
mesetec és erkölcszöc ferent
fiabjad te magadat, az jókhoz jo
akaratomat, az feslet erkölcszü
fogajidhoz pedig keménsege-
det mutassád.

Az haborusagh szerző Em-
bereket, mindenecfelet mint az
rút dolgot utallyad: az együ-
gyüvec és hü fogác te néked
kedvedben legyenec, kivalké-
pen pedigh az te hozzád min-
denkor közeleb járuloc.

Az te alattad valoc ne ava-

G 3 fiac

*Arist. in Pol.
Tacit. 1. hist.
Valer. lib. 2.
Curt. 4.*

*Demonst. 8.
Philip. Sal.
in Cat. Liv.
lib. 22.*

150 KIRALYI AJANDEKNAC

ſſac magokat ollyā dolgokban,
az mellyec ō rejajoc nem tar-
roznac; De az miképen amaz
Törökóc közöt levő Janczá-
roc, tegedet esmerjenec egyedül
ugymint Attyoknac lenni, és
mindenben â te hasznodra igye-
kezzezec.

Hogyha nemelyic köz-
fűlőc Attyafianac avagy ked-
ves barattyanc fűkséges dol-
gaban avatna magat, megh en-
gedgyed. Mert holot minden
Atyafiságra, avagy rokonságra
való tekintés, és semelyvaloga-
tasfnélkül, az igazságnac regula-
ja ferent, fűkség te néked min-
deneknec itélned; semmi illet-
leneb dolog nem tamadhatna,
mint ha tégedet az Pártolkodó
és haborgo Embereknec oltal-
mazojanac; és azoknac Kalaú-
zanac mondananac, az igazság
utan kivől való kedvezésedert.

Az

MASODIC KÖNYVE. 151

Az Te ſolgaid, az enge- ^{Tac. 1. annal.}
delméſſegre, és emberségre ok-
tattaffanac, fűllyeb ſe laſſonac
hanem chac az mint az ō alla-
pattyoc engedi. Valakic vakme-
rőképen te ellened járnac, az oc
mintgyart Udvarodbul ki re-
keſtellenec; meg laſſad azért
hogymodnélkül ſenkinec Ud-
varodbul boczut ne adgy.

Minden rendbéli Udvari ^{Az köſſegnec}
ſolgaid és egyeb alattad valokis ^{fő fundamen-}
melto bűczületben, és bünte- ^{coma.}
tesben igazgattaffanac, mert ez ^{Arist. 5. Polit.}
mindē jo módgyaval való gőd- ^{in agrie.}
viſelésnec fő fundamentoma: ^{Dionys. lib. 52.}
Kiki â minemű tiztre alkalma- ^{Xen. in Ages.}
matos ollyanra valaztaſſéc: De
megh laſſad hog mindeneknec
gondviſelése chac egy ſemelyre
ne bizattaſſéc, hogy ebben ſe ō
fel ne fuvalkodgyéc, ſe pedig
egyebekis az ō allapattyara ne
iregykedheſſenec.

G 4 Az

*Isocr. in Sym.**& ad Ph.**Id. de perm.**Cic. ad Q. Fr.*

Az együgyü feled, igaz-
mondo Embereket fereffed, az
kic sem hízeltetésből, sem kép-
mútatásból, semmit el nem hal-
gatnac, és az illetén Emberek-
ben gyönyörködgyél.

Az alnoc ragalmazókat
elne fenvedgyed Udvarodban,
igaz egyféséget, és tetterénel-
kül való feteretet plantály az te
allattad való közzé. Egy sum-
maban hogy megh mondgyam,
az te Palotaidban az chen-
des bekeffeg legyen böczület-
ben, az iregység tavol üzettes-
séc, az Emberfeg és allazatosság
megtartasséc, a veszedelmes buy-
jasagh ki gyomlaltasséc, az fe-
lédsegh és alazatosság fel ma-
gaztaltasséc, az kevelységh még
alaztasséc, minden te Udvari
gondviselésedbe és fenyítetek-
ben, az mód és az rendugy meg-
tartasséc, hogy mikor téged ide-
gen

gen nemzeteclatogatnac, az Sé- *1. Reg. 10.*
ba Tartományból való Kiralne Asz-
szonnyál, az te eszeffegeden, böczé-
ségeden, Udvarodnac meltosagan,
Udvarodnepénec ékeffegen el czodal-
kozzonac.

Mivelhogypedig, min- *Az hazaf-*
den hazaságbeli semellyec kö- *ságbeli tarsá-*
zót való igaz Társasagh nem *sagh.*
egyebünnen, hanem az semér-
mes, és tökéletes Afonyállat-
nac el jegyzesétől véken erede-
ret: mert semmi oly ófvé köt-
tött társaság, és erős kötélen
kívül nem talaltathatic: ez egye- *Genes. 2. 23.*
dül az te testedből való tested, és az te
czontodból való czontod, az miké-
pen szóllot az Adam az Eva felől;
Es mivelhogypedig abban bizonyos-
sac nem vagyunc, hogy ha előb-
vise Te, az én halál által meg-
hideghitetet tetemimet reme-
ni, avagy feleséget hoáf előb-
magadnac: annakokáért ez do-
G s log-

154 KIRALYI AJANDEKNAC
logban való tanaczadásomatis
róvideden néked megh jelen-
tem.

Mindenekfelet annako-
kaért gondolkodgyál, hogy az
igaz hazaságnál, nem lehet egy
ajandéc nagyob és meltosá-
gosb, mellyel Isten latogattya
az embereket, ecképen nincz
nyomorúságosb és veszedel-
mesb az. igyenetlen hazaság-
nál: De mivelhogy Isten aldasa-
nélkül, senki ebben az tarsaság-
ban boldogul be nem léphet.
Te azért az te Hazastársodnac,
mind el valasztásban, s mind
pedigh annac igazgatasában,
ugy kefciz te magadat, hogy ez
aldást Istenhez való esedezesid-
del az magad fejere vonnyad.

*Min költés-
észülni az
hazaságra.*

Az te hazasághoz való
kefűletedet ilyen formán ké-
vanom lenni, hogy az te teste-
det, tisztán és maculanélkül ad-
gyad

MASODIC KÖNYVE. 155
gyad az hazasághbeli tarsasá-
gra; mivelhogy így ismérheti sa-
jattyánac az te testedet az te Fe-
leséged. Mert vallions mikép-
pen kevanhatnál te ackor tista
szűz leánt feleségül te magad-
nac, holot az te testedet tisztata-
lanlaggal megh oczmanyítot-
rad? Avagy miképen kevan-
hatod azt, hogy az te tested-
nec eggyicrefe tisztaságban le-
gyen, holot az masic refét az
úralatoságnac fertőjében be
meritötted? Jollehet pedigh az
mint latom nagy sokan az em-
berecközzül, ezt az úttallatos
bujaságnac, és gonof kevan-
goknac vét két, tzac semminec
allittyac, teneked mindazon ál-
tal jussonefedben mit mondot-
tam az első könyben az igaz
lelki ismérnec tanubizonság-
tétele felől. Mert minden bűnő-
ket, és az Isten törvényénc al-

tal hagásat, nem az gyarló embereknek, de az nagy Istennek az igaz ítélő Bironac ítéletire tartozni tudgyad.

Exod. 20. 14. Halgassad és gondolkodgyálrola, mit paranczollyon az elő Isten az Törvényben: Ne paráznalkoddgyal; Es az fent Pál Apostalnac háyja által; Ne tevelegjetez, *sem az paráznalkodóc, sem az Balvány imadóc sem hazasághrontóc, sem az éktelenpuhóc, sem az kicserfiackal tisztatalankodnac, sem az lopoc, sem fősvenyőc, sem reszegefec, sem szidalmazóc, sem ragadozóc, az Isten országának örökséget nem birjac.* Az fent Janosis az menyei jelenésekről irt könyvben mit mondgyon, ez utalandó vétecc felől; az ki az illyetén tisztatalanokat mint az ebeket ki rekeszti amaz szent városnac az menyei Jerusalemnec biraától, hogy oda be ne mehesse nec ahol illyen képen szol:

szól: Boldogoc az ki megh tartryac az ő parancsolatit, hogy legyen neki szabadsagoc, az életnek fáján, és az kapukon mennyenec be az városban: De ki maradnac az ebec, az bűbajossoc, Paráznac, Gyilkossoc, az balvány imadóc, és az ki bereti és főllya az hazugsagot.

Nofa annakokáért gondolkodgyal immár magadban, az ki az ő elmejében ugy megh tantorodic, hogy ez vétkecc semminec avagy igen kitűnnec lenni alitfa, mellyet az nagy Isten felette cegéres véteccnek mond lenni, az ki czac az maga bűja, és tisztatalan indulati által f nem az ő lelki ismeretinek bizonyos regulája által mérsékli az vétkeket, bizonyára az illyetén ember egyéb dolgaibannis ezé útát fogja követni, és hanyát homloc vitetic minden ő kevanfaginac be tellyesítésére.

Vegezetre az illyetén emberannyira elragattatic az ő esrelenségetől, hogy az Istennek parancholati helyét, az ő zabolánélkülvaló kevanfagi úralkodni foghnac ő rayta. Vallyon azért az illyetén ember felől miczoda reméségh lehet egyéb, minthogy az ő szabadosa nyargaló dühös kevanfaghi őtet ugyannyéra meghodoltattac, hogy ő az őnnon kevanfaginac rabjává tetetöt, bizonyosan azért veszedelmét és gyalazatos kimenetelit varhattya, az illyetén ember maganac.

De mivelhogymint minnyájan olyan természetel vagyunc fel ruhaztatván; hogy az környülöttünc történt példac által, sokkal inkább inditatunc akar mi dolograis, gondolkodgyál valóságosban arrólis, menyő különbség legyen az én Kiralyi

Kiralyi Ösömnec, és az én, akit te Attyad vagyoc hazasága között. Az ő merckletlenségénec, melynec oka volt az ő gondviseltlenségnekülvaló felneveltetése, michoda volt egyéb jutalma, mint két Iffiu Fejedlem fiaknec halálalkaltalvaló ki vétettetése. Eggyetlen egy leányát hagyván örökösnek, mellyet minec előtte meghatharot, avagy meghaldható volna, magatis az halál ez életből ki szolitotta. Mely dolog által kétféle nyomoruságh szállot az ő alatta való népre, mivelhogymind gyermekre, s mind Asszonyi rendre szállot az országnac birása.

Az Isténec én velem közlő aldási felől, az menyővel nagyobb merckletességet, és magam megh tartoztatast ador én belém; azonképen ennec bőséges.

ges hasnával az menyire megh
ajandekozot engemet, te ma-
gad és á te hozzád hasonlóc ve-
led együt, arról bizonyagoc le-
hetóc, kic felől nem ketelke-
dem, hogy azon Isten az ő vég-
hetetlen kegyelmességeért, ti-
reket egességbé és boldog álla-
patban megh tart, és az ti ma-
radekitokatis megh sokasítván
hosszú ideiglen megáldgya. Ne
rőtellyed annakokaért mindé-
oczmáságnélkül tisztan meg tar-
tani testedet mivel hogy az *szent*
lelec Istennek temploma az te tested.

2. Cor. 6. 19.

Mindenféle édesgető győ-
nyörűsegec ellen nem külö-
ben mint amaz Tengerben ene-
keldőgellő Sirenesséc ellen az
te füleidet be dugjad: az jósa-
gos dolgokat az vetkektől az
dolognacigazsága szerént, nem
az Emberek necvelekedesec se-
rent megh különböztessed.

Há-

Három okoc felől fűk-
ség pedigh te nekéd gondol-
kodnod az hazaságban, á mel-
lyekre képest fereztetet leghe-
lőször Istentől: Annakutanna e-
zekhez járuló néhány rendbeli
dolgoc felől is fűkseg hogy el ne-
feletközzél.

Ez három rendbeli okokra *Az szent*
képest fereztetet: *Hazaságnac*
Először. Az Bu- *szerzésének*
ja élet nec meg enyhítéseért; a- *vegei.*
vagy az Paraznaságnac el tavez-
tatásaért, *Másodszor:* Az faporo-
dasért: *Harmadszor;* az hazaság-
ban élő semellyek nec vigaztal-
tatásokért, az mely ez hasznos és
gyönyörűséges tarsaságból ki-
eréd.

Ne halaszkod annakokaért *Polit. 7. Polit.*
vensegedre az hazaságot, mert
az Iffjui kevanóságok nac megh
enyhítésére, és megh oltására
fereztetet. Az királyhoz pedigh
és Fejedelmekhez ugyan illik is,
hogy

162 KIRALYI AJANDEANAC

hogy az közönséges jónak kedvezéértis jó idejekorán maganac feleséget hozzon. Ne végy pedig feleséget magadnac akár mi illetlen okokra képest, mely avagy ideje miatt, avagy az természetec fogyatkozása miatt, avagy akár mel' nevezettel ezekhez járúlható okokra képest alkalmatlan lehetne a szaporodásra: Mert így az Fejedelem kétféle vétkeknek nemeiben eshetné, mind az maga semmelyére képest, s mind pedig az alatta levő Népre képest.

Neis hozzá pedig melléd valamel gonosz erkölcsűt avagy gondviseletlenül fel neveltet: Mert az Affonyi alatot az nagy Isten az Ferfinac nem karára, avagy valami fogyatkozására, de sőt inkább hasznára és segetsegére alkutta.

Harom rendbeli dolgoc pedig

MASODIC KÖNYVE. 163

pedigh azoc, az mellyeckel úgy inditassonac az Hazassagra vagy gyakorzó, hogy az mi kivalképen való és főb dologh ezec által el ne mulassac: Ezec pedig azoc: Az Szépség, Kazdagság, és az Sogorság avagy Rokonság, mellyec önnön magokban Isténec fep alda: Mivelhogy az szépség az hazasságban élő semmelyekhez való feretert úgy fel gerjezti, hogy az tisztatalan bujaság el tavoztattassac ez által. Az kazdagság, és az Rokonság segetseget fokban nyuytani, mellyec által szükség dolgokban elő fokban gyakorolitatni.

De ha valamiképen ezec az dolgoc nagyobnac böczültet nec, azt az mi kivalképen való dolog volna ezec el mulattattyac, az mely nagy gyakoromegh fokot történni: Az miképen

Az hazassághaz javuló dolgoc.

pen azért mind ezeckel az kic-
jol élne, nagy hasnokra fol-
galhatnac, azonképen az kic e-
zeckel gonoful élne veszedel-
mekre folgálnac mind azok-
nac.

Mert vallyons mit hasnál
mind az ékes abrazat, s-mind az
Kazdagságh, ha valaki az Pluto
felesegehez hasonlo Proserpina
termesétül talál maganac fele-
ségül venni? Ime bizoniara fin-
te eckor, igen igazán de későn
veszed esedben, hogy az illyetén
femély, igazságnelkül valo fep-
séghe estelen hatalmasság, és bö-
czületlen Sógorságh volt le-
gyen, és nem külömb vólt az az
femély az alorchás, kenettel fel
iffjitatot Vén Aghnónél, az
mely fin alat az Aranybol czi-
nalt fényes poharban az halál-
hozó méreg be adattatot te né-
ked.

Te

Te annakokaert ferelmes
Fiam, az hazaságban amaz ha-
rom megh nevezet okokra vi-
gyaz: az mellyec erédne az
Istennec első rendeleseből, és *Matth. 6. 13.*
annakutanna egybec teneked min-
denec megh adattatnac.

Ennekfelette az tób illen- *Mire kellyem*
dő sükséges dolgockal egye *Kivalllépen*
temben ezt kevanom te tóled, *az hazaság-*
ban nézni.
hogy oly semélt jegyez el az
Hazaságra, az mely egy Kere-
styéni vallason légyen te veled.
Gondolkodgyal arról, miké-
pen lehetne az megh hogy ma-
gad és az te Feleséged egy testé
lettetec, ugy hogy egyetsegben
elleyetec, mindazonaltal maga-
tokat ellékőző gyülekezetek-
nec és vallásoknac tarsaságában
adnatoc? *Discrepans religio, discre-*
pantes semper mores introducit: Az
az: *Az ellenkőző avagy külömbőző*
Isteni tiztelet; mindenkoron ellenkő-
ző

166 KIRALYI AJANDEKNAC
ad és külömböző erkölcsöt szokot az
Emberekben oltani.

Es ecképen az ti Tanítóitoc közöt való igyenetlenség, zürzavart és haborúságot ferez áte alattad való nép közöt; holot effelécigen szoktác az ti példajitoktól akarmi dolograis inditatni. Mind pedig ezis igen felő volna, hogy az Ti fiajitoc és Leányitokis, igyenetlenül és alkalmatlanúl ne neveltetnenec fel.

Ncis legy pedig ilyen remenségben, hogy az te Feleségedet az ki más vallason vagyon az te kevanfogod ferent akaratodra hayczad : mivelhogy amaz mindenkifelet bölczeb és ekesb Salamon Királyis ebben igen megheser.

Mert az Alhatatofágnac viragh fála nem minden kertben szokot megh fogonni, se pedig

*Riska viragh
az alhatatof-
fágn.*

MASODIC KÖNYVE. 167

digh illendő gyümölcsöt nem mindenütt szokot teremteni.

Te pedig egész életednec *Plat. 5. de rep.* rendiben mihöz kezdhethnél nagyobb és nehezebb dologhoz mint az hazafság dolgához, szokit az első hazafságról: Mert ha az első hazafságba valaki alapattya ferent, gyalazatos és alavaló semelt valást maganac, egész életében az ő előbbi alapattyat és bőczülletes hírét, nevét fel nem találhattya.

Vegezetre azon valasztásnac formajat tarczad megh az feleségednecel jegyzésében, az mellyet az te jambor fogaidnac melléd fogadásában: Megh lassad hogy maculanélkül való ágyból való legyen, se valami örökös veteknec bellyegével ne legyen megh jegyeztetvén.

Mert hogyha az mi Lovainknac

*Tic. 2. de divi.
nat.
Arist. de ge-
nerat. Anim.
Lucret. 4.*

168 KIRALYI AJANDEKNAC
inknac és vadašo Vislainknac
fayzatiban külömbseget fok-
tunctenni, sockal inkább meltó
azokról gondolkodnunc, kik-
től akarjuc az mi gyermekinket
ez vilagra sülettetni? Ha ezek-
ről jó modgyaval gondolkodol
az te hazafagodban, mind az te
lelked ismeretinek czendesse-
gét, tiztefsegednec és böczulle-
tednec épéget megh tartha-
tod: és az te utannad követkő-
zendő termeket ferent való ő-
rökös fiad felől jó remenységben
lehecz.

*Az hazaf-
sagban elők-
neo tizsec.*

Hogyha pedig az hazaf-
ságban be lépended az te hazaf-
fagodban Istennek tót fogadá-
sodat éppen megh tarczad, és
pedig al az te fogadasod ferent
az egyic rendbeli dolognac cze-
lekedetiben, az masiknac elta-
voztatasában.

Az te felsegedhez illendő
feren-

MASODIC KÖNYVE. 169
fereteted felől (az mely néked
feled) és ellenben az te tested-
nec másál való közöfulese fe-
lől, mely te tested egyediül chac
az te hütös feleséged birasaban
helyheztetet; ez helyben nem
fükség hogy foc főval incze-
lekezecezec felől, és amaz úta-
latos paraznafagnac vétkenec el-
tavoztatásáról.

De fükség hogy imez *Plat. II. de leg.*
dologrulis igen megh emlékez- *Isocr. in Sym.*
zél mit fogattal az elő Istennek
azon az te kéz adásodnac nap-
ján: az mely te fogadasod ereje-
nec általa, az te örökös birodal-
madnac jussa terjed az te fiadra,
és maradekidrais az mely do-
logh ezen kívül semmi uton
veghben nem mehetne, mel ő
azert hogy az te tökelltetesé-
gednec, és hazafagbeli tífafa-
godnac megh tartasában alha-
tatos légy.

H Az

Az hamis esküvésnecerős büntetője fokot lenni az elő lsten mindenkoron: Mert nem valami trefás, avagy tragár esküvésnec formájának kel az ilyen ten esküvést alitanod, a mely által az Országocavag' egyéb jószágoc örökös successioval foktanac az fiakra szállani.

*Az Paraz-
naságnac ve-
szedelmes jó-
vedelme.*

Sőt gyakorta forogjon elmédbe, és femed előt, az imide föllyeb meg nevezet Királynac, a mi regi ösünkec példaja, kinéc az ő paraznaságban való leledzése, az ő eggyetlen egy örökös leányanac, igen bomorú veszedelmet szerzet: ki minekutanna amaz egy fatyú fiat nemzette volna, az föl nevededvén az ő leánya, a Királine Affony ellen, nagy és veszedelmes hadat indított vala. Annakfelette vallyons miczoda jó farmazot az ő maradékira ennec az fattyusínac nem-

nemzettetése által, hanem chac affonyú zűr zavaroc, tamadásoc, arultatásoc, és egyéb titkos practicalodásoc: mely előhozot példa erről eleséges bizonylag.

Mint viselilyed pedig az *Feleségedhez való hűséged.* te Feleségedhez tennen magadat, azt az te tífstedet tanullyad megh az fent írásból: mint saját testednec úgy kedvez és javára igyekezzél; de mindazáltal neki mint feje és Ura parancholy, mint teneked segetődet éltesd, és ugymint valami arvaságra maradot leantigazgassad.

Az mely dolgokat mel- *Arist. 8. Eth.
& 2. Polit.
Xenoph. &
Arist. in Oec.* tan és igazan kíván te tőled, abban hozzá engedelmeségedet nyuyczad: de az olyatén dolgokban a melyec ő hozzá nem illendőc, azokban ne avissla önön magát, melyről őtet megh inczed és megh taniczad: Te ő néki feje gyanánt, ő pedig te
H 1 né-

néked tested gyanánt legyē. Te hozzá illic az Uraság és birodal-
lő, őtet az engedelmes felelőség
ékesgeti; de ezec eggyező aka-
ratból farmazzonac, és né kü-
lőmbē legyenec eggyesec, mint
az kedvessen follo Musica fer-
samban, latban, virgyinaban,
&c. eggyiknec fava a másiknac
kedves zengedezesével őfve i-
gazítatván, hogy így ne legyen
ois képedelmess és kedvetlenb
az engedelmessegre, mint te az
feretetből farmazot parancho-
latokra.

Te minden dolgokban
előljáry őtegedet jó kedvel kö-
vessen, az te fereteted egyedül
czac ő hozzá légyen, minden ez
vilaghi dologc fölőt, megh old-
hatatlanul chatoltatvā, az őké-
pen mindenő indulati, minden
igyekezeti chac egyedul az te a-
karatodban nyugodgyanac meg.
Hogy

Hogy ebben hadgyam ta-
nitasomat, ez három rendbeli
dolgokat forgalmatossan őriz-
zed: Soha azt megh ne enged-
gyed, hogy az te feleséged, az
közönséges Ferfiakra tartozó
gondviselésben avassá magát:
De egyedül chac az hazadban,
és hazad körül való gondviselés-
ben legyen foglalatos: de megh
ezek is az te akaratod ferent le-
gyenec.

Tifista életű jozan, ember-
séges, tisztességes jó erkölcsű
Leány Asszonyokkal legyen há-
za fel ekesztetvén, mivel hogy
az Emberi rendnec ez masodic
neme, haylandób sokot lenni a-
kar mely dolograis. Soha eg-
fer f-mind, mind az ketten ha-
raghra fel ne gerjedgyetec; de
az mikor az te feleségedet fel
indultnac latod lenni, Te az
te haragodnac gerjedezésit,

H 3 az

Aristot. 1.

Rhet.

Plato in

Mem.

Egid. R. de

Reg.

Plato 5. de

Rep. & 7. de

leg.

az te okosságoddal győzzed
megh: Mert haragodat fived-
ben le falitvan az miben vetke-
zet ő te ellened job modgyával
meghitelhedd: ő is azonképen,
mikor magában fogh állla-
ni, az maga vét két inkab megh
ismeri, és így az te feddésédtől
annakutanna méltóképen fogh
félteni.

*Az fiaknac
felneveltete-
sében való tíz-
tec az Feje-
delmeknac.
Plato in Th.
& 5. de Rep.
& 6. & 7. de
legib.
Arist. 7. Pol.*

Hogyha Isten bennete-
ket magzatokkal fíeret, gondot
visel mindenec felőt az jó mod-
dal, való föl neveltetesőc felől.
Őket chac annyéra fíeressed az
mint illic: oly dolgokra oktat-
tassad és tanitassad, az mellye-
kre természetec és elméjec fíe-
rént alkalmatosfac. Az te hoz-
zad való fíeretetekben, és fiuji
felelmekbennis fíükség hóg
megh tartassanac.

*Hogy az Fiac
közös habo-
ruság ne ta-
madjon.*

Hogyha mind ez három
Ország te kezédben és hatal-
madban

madban megh marad. Az első
fíülőt fiadat mint egy Isáácot
hadgyad az királságban, az töb-
binec külön külön való jósa-
goc felől visely gondot; mert ha
külömben czelekefel az megh
osztás haborúágsot és zürza-
vart fíerez az te maradékid kö-
zöt. Az minemű allapattya tör-
rént volt, ez előt való üdőkben
ennec ez fíigetbéli Anglia Or-
szág nac az osztás miat, az Bru-
tus, Locrinus, Albanactus, és
Cambrus Fejedelmec fiaji kö-
zöt.

Ha pedig Isten tégedet
magzattal nem fíeretne, az te u-
tánnad követkőzédő nec fíük-
ség hóg minden czalardság és
boszagsnelkül kezébe fallyon
az királyság.

Mert az Országoknak bi-
rasi Istentől adattatnac, és ren-
deltetnec. Mi pedig chac Usu-

H 4 fructua-

*Az Orszá-
goknak nem
hasznos az
mikor idegen
Fejedelmek
szállanak.*

fructuarii si: az az: chac az jószág-
 gnac hasznávalelőc, és arra való
 gondviselőc vagyunc. Mert sem
 az királnac sem az kőrség nec,
 nem engettetet az megh hogy
 az örökőst exheredállyac, és el
 idegeninczec az Orságnac bi-
 rasatol. Az miképen pedig hogy
 az te egész Udvarod népe, az e-
 ges alattad lévő nép nec szükség
 hogy példájul legyen: azonké-
 pen te magadis az te Udvarod
 népe előt, tüköz és égő fővet-
 nec gyanant, tündökölly és vila-
 goskodgyál, mely vilagosságh,
 az te fogaidnac az jószágos cze-
 lekedetek nec el követésere u-
 tat, és által ősvént mutasson, és
 az te jószágos czelekedetid nec
 ugy mint élő abrazati legyenec
 mely nec el követésében, szükség
 hogy ők fogalmatossan
 igyekezzenec.

Nem szükség hogh én a-
 maz.

*Plato in Polit.
 Cic. ad 2. Fr.*

maz négy kivalképen való er-
 kőlczókra tartozó, jószágos cze-
 lekedetek nec rendi felőluy ta-
 nitást tegyec, az mellyek nec
 haszna mindeneknél nyilván
 vagyon.

Chacezt adom keves be-
 feddel tuttodra: hogy a Merték-
 letességet, mindenec fölöt, mint
 az jószágos czelekedetek nec Ki-
 ralyné Asszonyát ugy böczül-
 lyed. Nem amaz közönséges
 mertekletességet ertem pedig
 ez nevezet alat ez helyben mely
 amaz két féle külső. érzeken-
 segh körül vagyon helyhezret-
 vén, tudnia illic nem chac az kő-
 stolasnac mellyet a Deákoc Gu-
 stusnac, és illetés nec mellyet Ta-
 ctusnac nevez nec, mert az nem
 chac ezec az két dolgot körül
 való mertekletességből al; de ér-
 czed inkább ez mertekletesség-
 nec nevezet in, amaz mertekle-

*Az igaz
 Mertekletessé-
 nec haszna.
 Arist. 5. Polit.
 Cic. 1. off. 2. de
 invent. & in
 Parad.*

H s res

tes eheséget, melynek ereje által magad viselésére modot és rendet szab, mellyel az te szabadosan nyargaló indulatodat meg felediczed és zabolázzad.

Vegezetre az ehes és bölcz Orvos Doctoroc sokáfa berént mindē te eletednek dolgait oly ehesen rendellyed; hogy azokat illetlenül öfve ne zürjed zavard. Mindennemű indulatidban azért, és fivednek akármi fel haborodasabannis, sőt megh az te jószágos dolgaidnak veghben vitelebennis, az mellyec a tisztességgel egyezzenec, ezt az mértékletességet, és magad megh tartoztatását, mint fő Hadnagyodat úgy kövessed.

*Az szent
glas.*

Mert jollehet, az bent, tizta, és Istenes jamborságh az Kerettyén Embernek, kivalképen való, és sükséges jószágos dolgaji közzé samlaltasséc, ugyanint

mint a mely farmazic, az Istennek igaz isméretitől, és felelmetől; Mindazáltal (a miképē ezen dologh felől intést töttē az első könybē) ez te külső dolgaidbanis, és magad viselésedben, mellyec azon belső kúr főből farmaznac neminemű modot és regulat sükség te néked tartanod. Azon intést vegjed az Igasság felől is mely azock közzül a cheledetec közzül, a mellyec a Kiralyoktul soktanac farmazni mindedenec fölőt az nagyob és meltoóságos helyet valaztya maganac. Az igazságot ki foglaltassad, de azt is olyan mértékletességgel vigyed vegben hogy az, kegyetlenségnek ne mondatasséc: Mert ha külbőben kezdesz czelekedni; *Summum jus, summa sapē injuria est.* Az az: Gyakorta az fölebbrendin kívől való igazság, bosszúságos szokot lenni:

H 6 Pelda-

*Az Igasság
Plato 4. de
leg.*

*Arist. 1. Mag.
Mor. Cic. 1. de
Cic. 1. off. &
ad Q. Fr.
Senec. de clem.*

Peldanac okaért: Ha valamely tőkellertes erkölcsű, és fegyhetlen életű ember, titkon az Tolvajoktól valamely helyben környül vetetné, és az ő saját maga otalmába, valamellyiket azoc között történettel meghölné. Imezec az kicsamosbacdeslet erkölcsűvec, ésackiknec gonos hirec nevec mindeknel nyilván volna: Ez pedig egyedül volna, az ki tőkellertes, és jó hirrel nével felékesztetet Ferfi, de mivelhogy az ő bizonságh tetelere, semmi semmel látot Tanú nem találathatné, az ki az dolognac kezdetiről valóban bizonságot tehetne, erre képest vallyons az tizta és tőkellertes életű embert, méltán halálra sententiaztathatodé, és az ő czelekedetejért méltán ölettehetnéke megh?

Annakfelette mas példa ezis:

ezis: Minthogy az mi Törvényeinkben, büntetés alatt igen megh tiltatot ezis az dologh, hogy egyyic somféd az masicellen ne vétene, avagy mezején, avagy akár mi nevel nevezendő mesdején belől, egyyic az masiknac karára ne igyekeznec. Ha az illyen *Casusban* az somfédgyánac bármá az ő Gazdaja mesdejet által hághvan somfédgyánac rétet avagy akár mi veteményet elvesztegetné, nem de az Baromnac az ő Ura méltán büntethetnéke megh egy nehany ezer forintal, ezért az Baromnac kárteteleért? Semmiképen nem:

Leges enim ad humanam societatem tuendam, & ad bene beatę vivendum non ad homines circumveniendos ordinatae sunt. Az az: Mert az Törvényec az embéri társaságnac megh tartására, és az igyenes és boldogh

H. 7. dogh

*Arist. 5. Eth.
& 1. Rhet.
Cic. pro C.
cin.*

dogh életre redeltetnec, nem az embereknek károka, és megh nyomorítatásokra. Ennekfelette az Törvényec nem mindenkor az igécserent fiükség hog' itéllyenec, de azoknac értelmeket fiükség forgatni az Törvényben; Nam, *Ratio est anima legis*; Az az: Mert az okosság hordozza az Törvént, nem külömben mint az Ember nec teste vezérlettet az egy emberi okosságtól.

Valamint tanitottalac pedig ez kédig az Igaságnac ki foglaltatása felől, de ugyan azon értelemben légy az kegyelmesség, Batorsziv, Bökezőség, aragy adakozóság, Alhatóság, Alázatosság, és egyéb effele Fejedelmekhez és Urakhoz illendő jószágos czelekedetec felől is: Nam *in medio consistit virtus*, az az: Mert az jószágos czelekedet nec épsége az közepő meretekletesség nec után tartatbatic megh.

De

De mindazáltal az Pokolbéli ördög nec czalardsága, és alnaksága által annyira jutot immár azoknac az jószágos czelekedetök nec két felől lefelkődő vétke, mellyeket az Philosophusoc, *duo extrema vitia*, az az: *czélon kívül járó vetkek nec neveznec*, hogy nagy gyakorta az jószágos chelekedetek nec fine alat be chűsnac az emberek köz és ezen két féle utálatos vétkec, holot ez két rendbeli, jó és gonos dolgoc közöt, semmi valóságos hasonlatosság ninczen.

Imez két féle vétkec pedig mellyec a mérték letesség nec czelekedetin kívül mintha fárnnyúl nyargalni lattatnának, az menyivel inkább nevedek nec, annyival inkább eggyeznec egy mással: *In infinitis enim omnia concurrunt*, az mint follonac az Deakoc: Mert az határelkül való dolgoc

Az jószágos
czelekedetec
körül forgo
szines vetkec.

184 KIRALYI AJANDEKNAE.

dolgoc eggyeznec az ő meg határoz-
hatatlanságokban egymással.

*Példáé az.
mértékletese-
gen kíván
nyargaló vét-
kekre.
Az kegyet-
lenség, és az
Lároknac
megh nem
büntetése;
használó vét-
kec.*

Mert vallyons miczoda
külömbőség vágyon az Fejedel-
meknec, az ő ki befelhetetlen
kegyetlenségecközöt, mellyel
az allatoc való Népeknek min-
denben veszedelmekre igyekez-
nec; és az ő büntetésben való
késedelmességek közöt, mel-
lyel az ő alattoc valókat kü-
lömb külömbfele kegyetlen
fomfedtságoctól engedic pus-
titatni, és az ő allatoc valóknac
nyakokon fántani.

*Az Tekozló
használó az
fősvényhöz.*

Avagy miczoda amaz u-
talatos tekozlásnac vétke, az
mely által bujalkodván, min-
den jószágokat el foktac veszte-
getni az ollyatén tekozlo Em-
berec? semmi nem egyeb ha-
nem az az utalatos fősvénység,
az mely által kazdagfagot fok-
tac az Emberec gyűyteni, a mel-
lyel

MASODIC KÖNYVE. 185

lyel mindazaltal nem élne? kic
nem külömben mint az mely
fámár, megh malhaltatot és ter-
terheltetöt bő. abrackal maga
mindazaltal az éhség miat el
lankad és el erőtlenedic.

Es miczoda külömbőség
vágyon az kevely dőlős Nebu-
chadnezar Király közöt az ki-
minden ő dolgaiban chupa uta-
látos kevelség volt, és az vißfa-
aggot képmutato alazatoságú
Puritanusoc közöt; kic noha
mindenkoron alazatoságra in-
tenec egyebeket, őc mindazál-
tal az Királyoknac törvényeket
akarnac fábni, holot őc semmi-
ben, sem az Királnac sem illen-
dő törvényînec nem akarnac
engedni? Az én iteletôm-
ból gyakortá efféle álorczás
Embereknek rongyos köntö-
sócalat, nagyob tiztesség keva-
nást és kevelységet vöttem e-
femben.

*Az kevely, és
az színnel de
de nem szível
alazatos ha-
sonlóc egy-
máshoz.*

femben hogy sem mint az nagy Sandornacbibor és bársony fedelmi kőntese alatt, az mely dologrégenten a Diogenes felőlis hasonloképen mondatot

*Az Fejedeleme-
nek szük-
ségh az ma-
ghat szit jól
tudni.*

Mindeneknec felette annakokaért azon igyekezzél, hogy az te tizedet mind egy pontig megh tanullyad, az pedig semmi nem egyéb hanem czach hogy jól Paranczoly: Ez egy mondalommal és intésemmel, minden te gondviselésedre tartozó sükséges tanusagodat befoglalom; Sükségh azért te neked minden dolgokat, kivalképen az elmés Mesterségeket, az az, az szép Deaki tudománt meg tanulnod. Mert hogyha mindenekhez nem tudcz, miképen tudhacz mindeneket alkalmaztossan igazgatni? ez pedig az mindenekre való gondviselés az te kivalképen való tized.

Azoc

Azoc fölöt penigh az te tanuságid fölöt, az mellyeket vétes az te Tanitoidtol, sükségh hogy az könyveknek olvasásában, és egyéb hozzád il- lendő tudományoknact tanulásában gyönyörködtesd te magadat, mind az által ilyen két okokkal: *Először* hogy erre

Cic. 2. de fin.

való üdöt rendely magadnac, mely az te közönséges orfagodra való gondviselésedben tégedet semmiképé megh ne kef- lelyen: Imez amaz híjába való hasonaltan tudományon pe- digh ne kapdofs, de az ollyaténokon, a mellyec mind magad- nac semellyed ferént, s mind pedig közönséges orfagodnac szolgálhatnának; azokat pedig az hasznos tanusagokat, az te é- letednec czelekedetire, és orfa- godnac jó moddal való gondvi- selesére szabjad naponként.

Nem

Nem adom tanaczól hogy imez amaz alhatatlan éghbe nezókhöz hasonlatosá tegyed magadat, kic éyjel nappal az éghnec és czillagoknac forgáfat visgallyác, nem egyeb okokra kepest, hanem hogy chac az magoc hivagos kevanfagoknac, és hozzájochasonló nyughatatlan elmeji emberekne akarattyoknac eleget tegyenec.

De mivel hogy minden Deáki tudományoc és elmés Mesterségec, oly közonséges eggyező kötellel vadnac osve chatoltatván, hogy mind azoknac az külömböző ssep Deáki tudományoknac: summaja és kivalképen valo véghe, egy bizonyos célra nézzen (melyre képest az nyájás és ehes befedü Peētacily nevezettel akartác fel ekeffiteni az kilencz Musákat, hogy ők az Jupiter Istenec és

az

az Memoria Isten Afsonnac leanyinac mondatnánac.) Te annakokaért ezeckel az ssep tudományockal, fel légy ekeffitervén, hogy ezeknec az külömb külömb fele ssep tudományoknac értelméből, egyékes eggyező ssep tudománt, ferezsz és formály az te elmédben; mellyeknec segettsége által, az te titkos saját tanaczidbā elő gyamolitatván, minden dolgaidat, ssep modgyával és ilendő rendel elő viheszed; az mely dologh felől ez előbbis serkengetélec.

Mert vay mely könyü terhe vagyon az ssep Deáki tudomannac; melynec nehezsége és terhe miat, soha az te vallaid megh nem nehezitetnec, sem hatad miattoc le nem görbed, se pedig ezec tegedet semmiféle bossúsággal nem illetnec.

Min-

*Az írt írás-
nac szükséges
tanulása.*

Deut. 17. 19.

Mindeneknec előtte an-
nakokaért fiúkseg hogy az írt
írásnac idvőséges tudományá-
val fel légy ekesítetvén, nem
chac az végre, hogy magad üd-
vősége felől ez által bizonyos
legy, de hogy és által az egyházi
szolgakatis az ő tiztekben megh
tarthassad, ugymint, mind az
két kő tablánac oltalmazója.
Mert azokra tartozó gondvise-
lesedetis nem utolsónac tud-
gyad az többi közöt. Megh
lássad aztis hogy őket imide
amoda hayladozni hivatallyo-
kon kivól ne engedgyed az ő
Tanításoknac idejen. Ha pe-
digh czendés állapotban a-
karék élni megh inczed őket
hogy az közönséges Ország-
dolgában magokat ne elegi-
czec. Soha az Egyházi rend el-
len semmit ne foly, se valamit
ne indicz hanem ha vagy on ar-
ra

ra melto és elegendő okod és
alkalmatóságod, mert né has-
nalék ő körülöttök azzal hogy-
ha minden imez amaz dologert
velecporlekedől.

Az írt írásnac tudoma-
nya után, az Törvényeknec is-
meretiis ekesgessen tégedet;
Mert vallyons mikép tudhacz
azokfelől liteletét tenni, â mel-
lyec közöt semmi külömbse-
get nem ismérés lenni?

Igyekezze azért te azon
hogy minden te törvényi *Insti-
tutioid*, vegezésid, és Törvénye-
idnecki szolgaltatása, rövideden
kép modgyával, és nagy nyilván
az menyire az *causa* engedi, ki
szolgataffanac; El hidgyed azt
bizonyosán te magadban, hog-
ezeknec imide amoda való ha-
logatása chac homolyfságot, és
mind â két kézre hayládó igye-
netlenséget szoktanac szerzeni.

Az

*Az Törve-
nyeknec isme-
reti.
Plato 4. de re-
pub. & 6. de
legib.
Aristot. 1.
Rhet.*

*Cic. de Orat.
Senec. in Luc.*

Az rövid jó modgyával és józan elmével véghé vitetett törvényec, fokkal világosbaknac és igazabbaknak is talaltatnac. Mert amaz hofsu ideigh való *apellatio*c és halogatóc, chac az Törvényi Tanaczádókat, Pro-catorokat, Szósolókat, Iródeakokat fókác kazdaghitani, e-gés az te alattad való Törtoma-nyoknac nagy kárával.

*Az közönsé-
ges Törve-
nyeknek gya-
korlása is illic
az Fejedel-
mekhez.*

Nerőstöllyed azért néha-
néha az közönséges Törvényi
ki foglaltató gyülekezetben-
nis belépni, és az törvények nec
ki foglaltatását, és folyasat jó
moddal esedben venni, hogy
igy ha valamely Törvényben
femely valogató és kedvező ta-
laltatnak is, meltokpen megh
büntetessé altalad. Neis ret-
tenczen pedig ettől az te Tör-
vényi latogatódtól, nemel-
lyek nec femellyec, kic az te je-
len-

len lételedből magoknac künn-
nyebiséget várnánac. Sőt inkább
ebbé kedvezz a gyenge allapa-
tú emberek nec, az kik nec nin-
czen nyugtoc az ő Törvények-
nec előb előb halogatóc és ap-
pellatiojoc miat: és az kic nagy
gyakorta az hatalmassoktul el
foktac nyomattatni, efféle előb
előb való halogatófokban.

*Plato in Polit.
Arist. 1. Rhet.
Cic. ad 2. Fr.
Plutarch. in
Isocr.*

Mikoron pedig abban az
helyben bemenendék meg em-
lekőzzél arról hogy az az hely,
az melyben beültél, nem te ite-
leted nec hanem az Isten nec itele-
tinec széki; és erre képest semmi se Psal. 32.
kedv, se barátság, az igazság
mellől téged el ne tantorichó,
mert ott semmi helye nincz az
kedvezés nec, bősua llásnac, a-
vagy valami egyéb efféle dol-
goknac, de egyedül chac ez lé-
gyen fő gondod, hogy az egy
igazságot tisztan ki foglaltátlad.
1 Tené-

Tenéked az igazság és igyene-
 nesség közöt levő külömb-
 ségetis nem árt tudnod; mert
 nem illic az te hozzád, hogy az
 fegén Emberne nyomorult al-
 lapattyától, az környörületes-
 ségre indítarván, az kazdagnac
 az ő fajattyát másnac itellyed,
 azt gondolván hogy az gazdag-
 nac annelkülis elege vagyón:
 De te az törpe Embernekis az
 hosszú ruhát megh itellyed, ha
 az igazság azt kevannya. Ecké-
 pen az Iffju Cyrus Királnac ez
 ellen való esetit könnyen elta-
 voztathatod; Mert az igazság, az
 Törvenne igazan ki foglalta-
 tása által kineckinec megh itéli
 az ővét. Az igyeneességis pedig
 efféle dolgokban azt valaztya
 az ítéletben magánac, az mely
 illendőb, hogy ez által azt itél-
 lye kineckinec megh, az mely
 az igazsággal nem ellenkezik.

Néha

Néha néha megh fiünnyél
 a magadban való titkos tanacz-
 kodásoktól. Az ollyatén gyüle-
 sekben ahol az Országac kö-
 zönséges dolgaji felől, és az fef-
 let erkölcsü emberekne megh
 büntetéséc, és feddetéséc felől
 való vegedzéséc szoktac lenni.
 Efféle ítéletekben azért, men-
 nél rövidebben és nyilvánban
 lehet az dolog végben vitettef-
 séc, ez féle casusban pedig ne a-
 dattaséc hely az Procatorok-
 nac appellatioinac, de kinecki-
 nec causája ez illyetén gyüle-
 sekben elő fordulván, méltó í-
 téletöt végyen az Törvente-
 vőktől.

Te pedig ne ünnyad meg
 a nyomorult igyefogyattaknac
 és az hatalmasoktól elnyomat-
 tattaknac panaszokat halgat-
 ni. Mert ha külömben czeleke-
 sel, méltán Királnac nem mon-

I 2 datha-

*Az Ország
 gyűlésiben az
 porlekedések-
 nec veghesza-
 kadgyon.*

*Az Suppli-
 cásokat jó
 kedvel kel
 halgatni az
 jó Fejedelems-
 nec.*

*Xenoph. in
 Cyr.*

dathatol. Minden rendbéli dolgokat az ő *competens* és arrarendeltet Birákra és itelő fellyekre igazich hogy így a rendnélkül való ítélet eltavoztattassék; Annakutanna ez legyen néked fő gondod, hogy minden tiztbéli rendektől tizteknecki-folgaltatása felől meltoképen famotvégy hogy ecképen mindenec tiztekben hiven el járjanac.

*Az Tiszti-
felől melto
hogy szám-
vetessék.*

*Az histo-
riáknac olva-
sása.*

Immáron fűkség hogy tégedet az hitelre melto historiáknac, és Chronikaknac olvasására inchélec; hivalképen pedig fűkség hogy a te Házádbeli Historiáknac bokrat jól tudgyad. *Nes peregrinus domi.* Az az: Házádban lakván ne légy olyan mint az idegen az ki affelől semmit nem tud, sem hallot sem látot, mert efféle példac tegedet tiztedre serkengethetnec. Az te házad-

Házádnac gyalazattyara regenirt könyveket pedig, nem parancholom hogy olvassad, sőt valamit találj effélet, a te Országodbeli könyvároslóc közöt, azoknac ferzöit, és párt tartoit meltoképen meghbüntessed.

Mert az illyetén dologban kevanom azt te töled hogy az Pythagorásnac oktatását kövessed, hog' valakic efféle könyveket meg uyítani avagy az te Országodban publicálni akar-nac, nem külömbeknec tar-chad, mintha azoknac Authoritamattanac volna fel, az kic azoknac értelmeket oltalmaz-zác, és az kiket hasonló büntet-tesselel meghbüntes, az minemü büntetést az ő könyveknec iroji érdemlettenec volna.

Az közönséges Tanach-
ban megh erőssitetet Historiak-
nac és Chronikaknac olvasát

*Aristot. 2.
Rhet.
Cic. 2. de Orat.*

Eccles. 1. 9.

pedigh, az te gondviseléseddel
 őfve hasonlítvá, az elmúlt dol-
 gokat az jelen valóckal őfve
 vesd. *Quia nihil novum sub Sole:* Az

az: *Ninczen semmi új dolgh az*
Nap alatt. Mivelhogy ez világnac
 olyan az ő forgandó mulando-
 sága, mint az ki terjedet kerec-
 éghnec fűnetlen forgása; mert
 ez világi dolgok is nem külön-
 ben forognac az eg alatt az mint
 tanít az Salamon azon Prædica-

Ezech. 1. 15.

ságot az Ezechiél Prophetais az
 ő latasában a kerecfelől előnk-
 ben ad; mellyet az Poëtaktól
 formált ferenche kereknek el-
 més le irasában olvasgathatunc.
 A historiaknac olvasásából töb
 dolgockal egyyüt aztis meg ta-
 nulhad, mint viseljed magadat
 az hozzád jövő követeknek
 valafadásában, hasonlóképen
 aztis cselekedben vesd azokból
 mint

mint köllessécmagadban vetél-
 kedned az te birodalmadnac és
 fejedelemségednec jomodgyá-
 val való gondviselésében.

Az Pogan, vilaghi Histori-
 cuffoc közzül mindenekfölöt
 commendalom tenéked az Cē-
 sárnac Deakul irt Commenta-
 riuusit, mind az fēp Deác fők-
 nac ékeffégeért, f- mind pedigh
 az dolgoknac az mellyekről irt,
 meltofagaért. Mert én minden-
 kor illyen ítéletbē vóltam, hogy
 ez egyyet mindē egyeb fejedel-
 mec és Imperatoroc írási fölöt
 első gradiczbā helyheztethetic,
 az hadviselésnec, vitésségnec, és
 egyeb tabori gyakorlasoknac jo-
 móddal való tanítására kepest.

Az töb Deáki tudoma-
 nyockalis, fűkség te néked fél-
 reként fel ékeffitetnec lenned:
 de azoknac mindenikében,
 hogy igen fő és elő kelhető vol-

Az Deáké
tudomannac
szükséges ta-
nulasa.

Seneca ep. 34.

nál azt te tőled nem kévanom.
Mert azoc netalán tegedet ne-
ha neha az te tizednec ki fol-
galtatásatol el vonhatnának.

Livius lib. 24.

*Plutarch. in
Marc.*

Es hogyha az Archime-
medesnec példája ferent te va-
lamiképen akkor mikor az el-
lenfegtől, az te Országod ostrom-
moltatnéc, az porban holmi ir-
kalasockal töltenéd idődet,
mely nehezen szenvedné azt az
te alated levő kőtség könnyen
esében veheted.

*Mathemati-
ca.*

Plato 7. de leg.

Arist. 2. Met.

Az Mathematicat mind-
azaltal neminemükép tudnod
nem árt az mely az hadakozás-
ban, taborjartatásban, seregek-
nec elrendelésében; Varaidnac
erőssítetésében, és Varac álla-
sában, tenéked hasznodra le-
hetne.

Ezecpedigh az Deákitu-
domanyoc megh lassad hogy
megh holt tudományoc ne le-
gyenec

gyenec az te elmédben, az mi-
képen az fent Jacob Apaftal fol
az hit felől: De sőt inkább az te
életednec minden napi dolgai-
ban ekeffen tündököllyőnec.

Jac. 2. 17.

Az tőkélletes batorbűbeli
jószágos czelekedetet kövessed
nem az boskuallásban, és bü-
tetesben; az mely dolgokban
nagy sokan igen vírá fordult el-
mével foktác ez fép jószágos
czelekedeteket helyheztenni:

*Az Magna-
nimitás mel-
lyet batorszü-
nec és nagy el-
menec neve-
zűnec.*

*Arist. 4. E-
thic. Senec. de
Clem.*

De ellenben inkább azt czele-
kedgyed, hogy az ki te ellened
vétend, melatlannac itellyed
arra, hogy te akkor mindgyárt
azért a dologért haragudgyal o-
réa, sőt inkább az te haragodon
győzedelmet venni igyekezzel
ollyankor.

*Cic. 1. Offic.
Virg. 6. Ae-
neid.*

Az te haragoskodásod-
nac penigh erejével igen bűken-
ély: mintha azokat az indula-
tokat az te Országod ellen tő-

*Az illetlen
haraggal rit-
kanely.*

15 rőkre,

rőkre, és egyéb afféle külső ellenfelegnek büntetésekre s meghabolazásokra tartanád. Mikor mind az által valami cégeres alkalmazás adattat az haragra és bosszallásra tenéked akkoron méltó azzal az te indulatoddal élned, és az te haragodnac zabolajit megh tagitanod, ez ilyenkor pedig az te méltó igyedben ez te indulatod sebes patac modgyára folyon.

Prov. 20. 2.

Mert mint az gyermekdéd Oroszlannac orditása, olyan az Kiralnac rettentése, az ki őtet az haragra ingerli, verkezic az ő maga élete ellen.

Alázatosság.
Plato 4. de leg.
Xenoph. 2. de dict. & fact.
Socrates.

Az fin mutatásnak külvaló alázatosságot keresséd, minden féle kevelséget sankivetésbé üzz magadtól mellyec mind Istenedtől, s mind főleiditől teged el idegenithetnének: mert te semmit né külömbözöl test ferént egyéb emberektől, hanem

nem chac az te tized tett külömbiséget ő közöttő és te közöttőted mel' dolog! Isténec gondviseléséből fármazot te read.

Hogyha valamiképen történéchog' az én Hazas társom, az te edes Anyad az en halalom utan valami ideig élne, őtet átoknac büntetése alar parancholom, hogy méltó böczületben tarczad; birodalmadban pedig job kezéd felől ültetvén, semmi dologban ő ellene ne vécz megh emlekezvén arról hogy tegedet tiz egész holnapig viselt az ő Anyai méhében; és hogy mind testedet verédet ő tőle vőtted. Ne követted pedig ez mi Országunkbeli Zaflos Urfiaknac reghi illetlen példajokat ebből, kicaz ő Artyochalá utángyakorta az ő édes Anyoc ellen hadakat foktanac tanvaztani.

Te annakokaért az Te
 füleidhez való kegyeségedről
 jó hirt nevet ferezsz magadnac,
 megh lassad hogy megh ne cha-
 lattasál nemöllyeknec gonos-
 kenferitésektől, kicaz ő füle-
 jecellen való gonos czelekede-
 teket, mellyet az ő tőlőc nem
 erdemlettec, semminecalittyac.

Tavól légyen azért ez do-
 logh te tőled hogy az természet-
 nec rendit te ecképen fordita-
 nad el, az te füleid ellen való in-
 dulatoddal, kivalképen holot
 ez által tennen magadnac fer-
 zenél gyalazatot. Sőtinkább bi-
 zónyal elhidgyel azt te magad-
 ban hogy az te füleid halála u-
 tán leendő áldásoc és átkoc ne-
 minemüjövendőlésnec jeleit és
 jegyeit mutattyac te néked.
 Hogyha egyéb dolog nem ken-
 feriteneis az te tiztedre, chace-
 zértis bőczüllettel tartoznál, az
 te

füleidnec, hogy hosszú életűvé té- *Exod. 20. 12.*
 tétne ez földön, mely igeretet önnön
 maga az elő Isten adott ki a Törvény-
 ben. Azokatis fiükség tenéked *Xenoph. 1.*
 bőczületben tartanod az kic *& 3. Cyr.*
 füleid helet vannac Udvarod-
 ban, az mineművec az te Guber-
 natorid, Gondviselőid, Tanachosjid,
 Tanitojid, Oktatojid, kikhez mind
 halaado voltodra s mind ada-
 kozasodra serkengethet rege-
 gedet az temeltóságod, és az ő
 kozzájoc való kötelelséged.

De mindazonáltal fiük- *Cic. ad 2. Fr.*
 séghaztis megh latnod, hogy az
 te alazatoóságod tegedet az te
 méltó haragódban, és bossfual-
 lasodban megh ne késslellyen,
 avagy megh ne tunyíczon, mi-
 koron valamely haborgató zür-
 závarindító, és az te néped
 közöt hatalmaskodóc femed
 eleiben akadnac; Az illyetene-
 ket kemény tekinteséddel, és
 17 hara-

206 KIRALYI AJANDEKNAC
haragos fenyőgető befeddiddel
meghrettenched.

Hogyha pedig nemely
eggyugyűvec az igazságnac fine
alat (az mint ez gyakorta megh
fokot esni) ez illyetén hatal-
massoktól el nyomattatnac, és
effeléket semmi úton az igye-
nességre nem haythatnál: az il-
lyetenektől minden jó akara-
todat és kedvedet megh fogjad,
és az alkalmatosság így hozván,
érezzec meg az illyeténec, az te
hatalmadnac és büntetésed nec
sávát: és nem különben chele-
kedgyél az illyetén hamis életű
embereckel, hanem az mint ol-
vassuc amaz Christus Urunk-
tól elő hozattatott példa befe-
det a keradóssac felől az Evan-
gelistánal.

*Az igaz al-
hatatosság.*

Arist. 4. Eth.

Thuc. 3. Cic.

1. Offic. & ad

Quint. Fr.

Az igaz alhatatosságot
kövessed, nem chac ez végre,
hogy az jambor és tökelletes
er-

MASODIC KÖNYVE. 207
erkölcsű Emberekhez jó aka-
ratodat jelenczed: de az végreis,
hog' az te fivedet megh az nyo-
moruságos és veszedelmes do-
logbannis tökelletes épsegeben
megh tarchad, ne kövessed pe-
digh amaz Stoicusoknak reghi
tevolgó finés alhatatosságokat,
az mellyel sokan soktanac élni,
ez mi üdönkbennis, az kic ez
reghi kepmutató alhatatossá-
gal chacez vilaghi külső diczé-
retet vadásnac: mindazaltal e-
geseletek nec rendiben ez alha-
tatosságnac fine alat, czalárd al-
hatatlan életet élnec.

Noha pedig teis nem va-
lamierős kőfíklaból vagy for-
maltatván, hogy a raytad törté-
nendő nyomoruságokat, és ki-
ferteteket nem érezned: mind-
azaltal meg lassad hog' ezek nec
erejőc az te elméd nec elefféget
ugyel ne vegyéc, hogy az te meg
mara-

maradasodra tartozó tanacz-
kodásidban, és egyéb jódra fol-
galó utaiban tegedet megh tar-
toztathatnának.

Bőkezőség
Adakozóság.
Cic. 1. & 2.
offic. Salust. in
Jug. Senec. 4.
de benef.

Az békezőségnek jósa-
gos dolgot se feleyczed el: az
mely néked tiztességedre és
megh maradasodra foglallyon,
de mindazáltal ez te adakozó
voltod oly formán legyen, hogy
kiki az te fogaid közöttül érde-
deme szerint való adományo-
dat és jó akarodat végye, mel-
dolgodban szükség hog' azok-
nac az semelleyeknek rende-
ket, magok viselését, jól viselet
dolgokat, és hűséges fogallat-
ryokat jól megh tekinczed.

Az Ország-
jóvedelmet
nem jó ha-
szontalan
dolgokra vez-
tegetni.

Az te országodnac adajit és
Dezmajit igazán befogaltat-
tassad Tárházadban, az mellye-
ket módnelkül imide amoda el
neveztegefs.

Mindenec fölöt megh lass-
fad.

fad hogy az te Coronadhoz ez-
tendönként tartozó jóvedel-
mid megh ne fogyatkozzonac
fámokban, az mellyel mind az
magad, sinind az utannad kő-
vetközendőknek Kiralyi mel-
toságoc méltó tiztességben meg
tartathassanak.

Ne fogyassad el tellyef-
séggel az adakozásnac és bő-
kéznek kut fejenec erejit, mi-
vel hogy azt az jóvedelmedet,
éppen minden hiba és fogyat-
kozásnelkül szükség hogy te
megh őrizzed: mert ha külöm-
ben czelekekszel, az bőkez és a-
dakozás tekozlással kezd val-
tozni, hogy ha egyebeknek ked-
veskedni akarván, mind ma-
gadnac s mind az utannad kő-
vetközendőknek is kárt térs.

Mindenec fölöt pedig
megh lássad hog' ne kevény oly
gazdagságot magadnac az mely
gyűy-

Isoc. 7. ep.
Xenop. 3. Cyr.
Phil.

gyűjtethetné az te alattad valókra vettetőt törvényfólotvaló adófizetésekéből avagy valami egyéb afféle rovasokból.

De oly remenségben legy inkab hogy az te alattad valóknac kazdaglagoc, és jószágoc, te kazdaglagod és jószágod gyantant legyen.

Az verkekben találtatót semellyeknek büntetése az kic egyebképen megh nem jobbítathatnac, az te físcusodra fállyanac. Hogyha pedig valami hadnac fűksége, avagy valami egyéb nag' oc kenkeritene, hog' az te alattad való népre adó fizetés vettetné, az mely dolgot mindazon által igen ritkán czelekedgyél, megh lassad hogy az fizetés az el rendelt fűkségre, nem valami más dologra veztegettesé: Te effele Jobbagyídon és Országodon ki fűdöt pénz-

*Az Ország
otalmara ke-
szitet pénzt
nem illendő
másra for-
ditani.*

Arist. 5. Polit.

pénznec chac őrizőjenec, és hűséges gondviselőjenec találtaffal.

Az te efféségednec haína az te előtted be vadoltattac felől való iteletedben, megh ticc ahol az igaz és hamis közöt tenéked fűkség méltó külömbséget tenned: Effele dologban mindeneknec előtte gondolkodgyál az vadolóknac semellyec felől. Annakutanna masodfor vegyed effedben aztis, mi véghre vadoltac be azt az semélt te előtted, és mit vadaffon ő azzal az be vadolassál, annakfelette hogy ha méltójé annac bevadolásá. Végezetre gondolkodgyál az felől is, miczoda erkölczben és életnec nemében volt helyheztétvén az az be vadoltatott semély annac előtte?

El tavozzonac te mellőled,

*Arulóc és
Vadoloc.
Isocr. ad Phil.
in Panat. &
de Pace.
Cic. ad Q. Fra.
Plutarc. de
Cur.*

*Plaut. in Tri-
nummo.*

212 KIRALYI AJANDEKNAC
led, amaz chalárd, fondor, ha-
zudozo patvarkodo, ragalma-
zóc, az minemüvec felől fépen
emlekezik Plautus az ő irasá-
ban. Jollehet pedig az Feje-
delmeknec fokásoc ez hogy
nagy dolgokat gyakorta titkon
foktanac végben vinni, mind-
azon által meltoz dolognac ité-
lem én azt, hogy effele casusban
igen megh kel az Fejedelmek-
nec vizgalni önnön magokban,
michoda igazság vagy alnok-
ságh találthatnéc effele vado-
lókban, minekelötte az az be-
vadoltatot semely artatlan lé-
ven az gyanoságnac sine alat
megh büntettetnéc. Mert holot
az Királyoknac és Fejedelmek-
nec neminemü örökös nyava-
lyajoc az gyanóság az mely az
megh bántatot lelki ismérnec
gyümölcze. Ez illyetén gyanó-
ságban, meltoz dolog hogy ab-
ban

*Isocr. de Pace.
Cic. 3. Offic.*

MASODIC KÖNYVE. 213

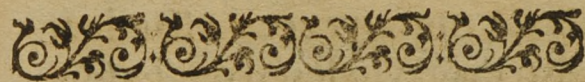
ban az rebben vetkezzél te, hog-
né vesd oly vétket valakinec fe-
mére, az te gyanóságodtol indi-
tatvan, az kinec annac előtte
effele dologban se hire, se taná-
cha nem volt volna.

Hog' annakokaért egéslen
ezt az könyveczkétis, az mely
â te erkölcsödre és nyajasságo-
dra tartozic ebben vegezem el,
bükség te néked erről zünetlen
gondolkodnod, hogy minden
jóknac kút feje és szerzője az
nagy Isten, az ki az ő ingyen va-
lo jó voltából az jószágos czele-
kedeteknec szereteti az Ter-
meketnec neminemü tündök-
lo vilagosságot, az halando Em-
berekben ugyan be öltotta, az
mely dolognac valóságot, megh
az reghi Romaiaknakis peldá-
joc megh bizonyíttýac. Te an-
nakokaert azon légy hogy az
menyível meltoságosb allapa-
tra

Cic. 3. Insc.

tra emeltettél fel, az te alattad
 valo népnek rendi fölöt, an-
 nyéval inkább az te icságos cze-
 lekedetiddel, és kegyes életed-
 del mindenec fölöt üindö-
 kőly, az mely te kegyes életed-
 nec fűnetlen gyakorlása, az
 üdönec folyasában természet-
 vallyon te benned, hogy igy az
 te Törvényidnec, halgatójs, és
 az te chelekődetidnec nezői,
 mind szemőckel fűlőckel, és
 minden indulatockal, az jósa-
 gos czelekedeteknec szerelmé-
 re az bűnöknek pedig megh-
 utalására, és elhagyására fer-
 kengettesenec, minden
 hatramaradásnél-
 kül.

H A R-

HARMADIC KÖNYV.

*Az Királynac közönséges
 dolgairol.*

E G H I igaz mon-
 das imez: Az Ki-
 rálynac élete magas
 helybē vagyon hely-
 heztetvén: kinec

*Cic. ph. 8. 3.
 de Legib.
 Quins 4.
 Dec.*

minden czelekedeti, és akar-
 minemű magaviseleléseis, el for-
 dulhatatlan szemmel nezetteric
 az ő alatta való Népektől. Az
 Király annakokaért avagy az
 Fejedelem, ambator forgalma-
 tos legyen az eő tiztiben, mind-
 azaltalaz Nép, az mely az külső
 dolgokra vigyáz, ez külső je-
 lekből sokot ítéletet tenni az
 dolognac belső mivoltárol. Az
 kic azért az külső dolgokban,
 illetén íteletet követnec, bi-
 zonyára

216 KIRALYI AJANDEKNAC
zonyára ugyan ezec az Kiralnac
belső magaviseléséről is, hason-
lo értelemben és velekedésben
foktatlenni.

Jóllehet pedig az idő az
dolognac igaz voltanac ki je-
lentője, gyakorta az illetén el-
meji Embereket megh fokta
ítéletekből és veleködésökben
táfolni; mindazon által az il-
lyen módnélkül való velekedé-
secmiat ez idő alatt bőséget
fokot szenvedni az tökéletes
Fejedelem, mivel hogy az illyen
időnapelőt tamadot illetlen ve-
lekedés, megh utalást, és gyűlö-
séget fokot ferezni az Népnec
elmjében Fejedelme ellen, az
mely mindenféle párt ítélek-
nec és visávonásoknac magva
és fészője fokot lenni: Ennek-
felete bizonyos dologezis hogy
az mi életünkbeli efféle czele-
kedetűnc, mellyeket az Dea-
koc

HARMADIC KÖNYVE. 217

koc *Actiones indifferentes*, az az:
*Közdolgoknac avagy valogatási él-
kül való elegy chelekedetecknec ne-
vezne;* avagy az jószágos chele-
kedeteckel, avagy pedig az vét-
keckel köttetne öfve, és e- Plato in Phil.
9. de legib.
zeknec ugyan ezen kétféle dol-
goktól vagy on eredetec és küt-
fejec mind az jól mind az go-
noszul való Titviselésnec ki fol-
galtatására képest; mert nagyob
külömbösegh nem lehet cze-
bennis, mint jutalmoknac he-
lyeből fokot lenni mely az Egh,
és az Pokol, hamadicez kettőn
kivől nem adatrathatic.

Te annakokaért ferelemes
Fiam minden igyekezeteddel
azon légy, hogy minden efféle
köz és külömbözésnélkül való
tízta indulatid és jól viselendő
dolgaid az te fivedbéli, jószágos
czelekedetidnec külső jeleire
folgallyanac.

K Minden

Ez illetőn
czelekedetek-
nec kétféle
nemel.

218 KIRÁLYI AJANDERNAC

Minden efféle elegy életünkbeli chelekedetinc penig, ez kétrendbē allathatnac: Mert egyi crēdbeliec tellyességgel s egyatallyabā szükségessécc, mint az mindennapi cselekedet, ruhazat, alom, bejelgetés, és többecé feléc: Az másoc nem fíntén annyira szükségessécc, de mindazáltal illendőc, és megh engedet czelekedetec: az mineművec az játékok, trefalodásoc, testnes hol mi dolgokban gyakorlási, tarsaság, nyajasság, melyec á somoru fiúknec megh vigasztaltatására szolgál nac.

Noha pedig egyatallyaban el nem lehetünk nemely szükségess köz dolgok nélkül, mely szükségre nézve az olyan dolgot nemis mondathatnac fíntē köz dolgoknac: ugymint ha valaki azockal tellyességgel vagy mind éltig, avagy soha sem élne

HARMADIC KÖNYVE. 219

élne, mely vétecc volna: Mindazáltal gyakorta való elésünc avagy hasznunkra, avagy karunkra következhetnéc.

Hogy annakokaért az szükséges dolgokrul kezdgyücc el bejedünc: Az Királnac több köz dolgaji közöt mellyec mindeneknec fímei előt, kivalképen pedig idegenec előt forognac: főb dolga az Ástálara tiztelességgel való gondviselése.

Az Királyoc közöt ez az fokás immáron ugyan meghgyükerezet, hog' Ebédec és Vatsorájoc közönséges helyen legyen, és hogy ez ő fokásokban meg maradgyanac szükség nem chac arra képest, hogy ő nekic vétköl tulaydonitatnéc az, hog' ha az baratságos nyajasságot gyüölönc, mely dologh az kegyetlen fejedelmekhoz illic; de

K 2 erre

erre képestis hogyha fintén valamikor kedvec volna a külön való ebéd és vacsora ételökhözis, megh lassac hogy ez ő külömbözésőc, titkon való rebeszködésnec és tobzodásnec ne tulaydonitasséc, mellyet az közönséges helyben vegben vinni fegyenlenenec.

Xen. I. Cyr.

Az te aztalodnac el kéfitése Királyhoz illendő ékeffeggel legyen, de az te kevanfagodat kevés etkeckel eleghiched megh. Ezen mertekletességet követte az iffju Cyrus Királyis, mely az te egeffegedreis jobban fogh foglálni; mind pedig amaz mertekletlen étellel és itallal való megtöltözéstől mely chac nem torkig ér nemellyeknec, az te életed megh külömbözteséc.

Az közönséges és erősb etkeknec neméhozis fokjál, mind

mind ezért hogy ezec által az te testednec ereje öregbüllyon, mind penigh hogy mind az békesseg f- mind az hadakozásnec idején az te tested job móddal való el viselésére alkalmas legyen: és ecképen az te alattad való hü Emberidis mikoron lattyac, ez te jozan életödet, és ételitalban való mertekletességedet, jób kedvel inditatnac arra, hogy tégedet tiztességes vendégségekbé kevannyonac, mely te életedet hogyha te ellenben, mértekletlen kevély telhetetlenségben larnác helyhez tetneclenni, ő kis kedvetlenebbül chelekedné az illetén dologban az ő tizteket.

Senec. ep. 76.

Az te etkeid pedigh az mellyel első közönségesképen legyenec el kéfitervé, timporalac és soc fü fersamoknélkül valoc, a mellyec az orvoslagok-

K 3 hoz

222 KIRALYI AJANDEKNAC

hoz közeleb járúlnac hog' nem mint az élétségekhöz. Az illyetén friss lakodalmacâ reghi Romajiacközöt utálatos chelekedeteknec tulaydonitattanac: az mely férfiamoknac az étkekben ez kivalképen való hasznoc, hog' chac valami kedves ézt adgyanac az étkek nec, nem hogy ezec az természetet éltetnéc és taplálnac.

*Senec. de consol. ad Alb.
Juven. Sat. 4.
Arist. 4. Eth.*

Erre képest az Romai Apicius nevű Polgárnac gyalázatos hire nevè maradot az Romaiaknál, mivelhogy az tobzodásban, és az ő testénec ételeccel és italockal való töltezésében gyönyörködöt. Mi volt vallyó mind â Romaiac f mind az Görögöc közöt fenè és utálatosb dolog, mint amaz éktele és ifonyu Philoxenusnac kívásága, mellyel az jób modgyával való tobzodásnac kedveért olyan

HARMADIC KÖNYVE. 223

olyan nyakat kévant maganac az minemű nyakoc vagyon az Darvaknac? De mennyivel diczeretesb amaz â mindenecfájában forgo közönséges mondas. *Optimum condimentum fames.* Az az: Az étkek nec jo ezt ad az éhség? mely egy mondasal az illyetè tiztatalá kevanságoknac, chalárd alorchás alnoksági, könnyen meghtfáfoltatnac. Az más vétekis fűkséc hog' el tavoztatáséc az éltelbè és italbâ: tudni illic â határvivül való étel és ital: â Tobzodás, és Refegeskedés, mely vétec mindè rendbeli emberc fölöt utálatosb az Királyban és az Fejedelmekben, annyival inkábbis pedigh fűkségéb ezek nec az vétkek nec el tavoztatása, mert nem acképen fokot ez megh lankadni, mint egyéb vétkec az Emberekben, desőt inkább meg fokot az vénységben öregbültni. K 4 Az

*Xen. de dict.
& fact. Socr.*

*Laert in Socr.
Cic. 5. Tuscul.
Pato 7. de legib.
Plin. lib. 14.*

Az te ételetben és italodban nem illic hogy valami goromba Cynicus Philosophusoknak terméketeket követted, se pedig, hogy lágy gyenge terméketűnec lattalsál ez te dolgokban, hanem férfi módon tisztán és illendőképen ebédely és vatsoraly.

Az te Aztalodnál nemiműmely dolgoktól, és egyéb gondviselesekűl elmedet megnyugossad: Abrazatodat és kiterjedet orchádat vigan jelenched: Nyajassan, kedvessen, ékessen mulass, illendő trefás historiackal tölched ez idődet, de megh lassád hogy és tiztességes trefalodásoddal szép hasznos dolgot elegyítessenec ösve Ha pedig ehöz kedved nem léhen nyajas és eses bejelgetéseckel tölched ez idődet el.

*Az álom.
Plato 7. de leg.*

Ha valamikor az étel tege-
det

de talomra haytanais, megh lássad hogy az alomban mertekletes légy az mely dolognac el tavoztatására igen használ te néked, az naponken való magad szoktatása. Megemlekezzél pedig arról, hogy ha a te egész életednec ideje ez negy része oktatnéc, az ételbē, italban, alomban, és egyéb hasontalan dolgokbā, ighen könnyen elműlnéc es elforogna ezeckel egyűt az te életednec ideje.

Jollehet pedig mind az álom *Ételben és italban való mód.* nacf-mind az ételnec redelt ideje szokot gyakorta lenni: te mindazáltal úgy szoktassad ezekhez tennē magadat, és úgy szabjad az időnec minden részeihez életedet; hogy az te ételed és italod szolgállyon a testnec nem a te te *Esse decet vivas, vivere non ut edas.* fted az ételnec és italnac: Mind ez két féle dologban, tudniillic ételed italodban és álmod-
K s ban,

han, megh lássád aztis, hogy az
lág, tunya, a fonyemberhez il-
lendő életet el taveztaffad, ki-
valképpen hogyha Táborban
kelletic te néked mulatoznod.

*Az agyas bász-
nac gondgja.*

Az te Agyas hazadnac kü-
főbét megh lássád hogy fokban ne
nyomdolsác, kivalképpen mi-
kor nyugodalomra adod maga-
dat; mind ez végre hogy ackori
magad mutogatásában való ék-
telenség el taveztaffad, s mind
pedigh hogy az te titkos tsele-
kedetit és befelgetésid egye-
beknél kine nyilatkozzanac.

*Komornyikid
mineművec
legyenec.*

Az te Komornyikid fűkség
hogy hivec, tőkelleffec, és tit-
kaidnac megh tartoji legyenec:
Mert az Orfagnac fóc titkait
gyakortá fűkséges f-hafnosis el
palástolni: Te mindazaltal az te
titkos tselekedetidbē ugy visel-
lyed magadat, hogy ha azokat
valamiképpē másoknak ki nyí-
lat-

latkoztatnádis te néked gyal-
zatodra ne fordúllyon. Megh
lássád azért hogy az te Komor-
nyikid jó hirrel, nével, tőkelle-
tes étellel, es hivséggel megh a-
jandekoztatván legyenec.

Ettülis ighen oyjad te ma-
gadat, hogy â te éjeli latafidnac,
álmodozásidnac valamit ne tu-
laidonich: Mert minden efféle
jelenefeknec és â Prophetac jó-
vendő mondasoknakis, â Chri-
stus testben el jövetele és megh
jelenésekor véghe fakat. Tége-
det annakokaért ezféle álmo-
dozástul támadható tépölődé-
fecavagy ijetségec egy chepnyé-
re se rettegtesse nec; mert ez il-
lyen félelmet tfac emberek nec
el tévelyedet gorombaságoc
foktá elmejekben beplantálni,
mely nem illic â kereztyén em-
berhez; kinec fűkség hogy
mindenkor elméjében forog-

*Az álmoda-
zásoknak sem-
mit ne higgy.*

Rom. 14. 20. jon az sent Pálnac amaz szép
sententiaja: *Omnia esse pura pura:*
Tit. 1. 15. Az az: Mindenec tisztac az tiszták-
nac: Ez, az hiveknec sem az ételben
sem az napokban ninc semmi valo-
gatafoc.

Szolottam ez kédig taní-
rásomban az te eleséged és al-
modfelől; sükksegh immar hogy
öltözeted és ruházatod felől is
folljac: mely mingyarást az á-
lom után következic.

Ruházat. Az teruházatodbann is i-
gyenestéget és illendő módot
köves, hogy abban se bujálko-
dással együt járó tékozlónac,
se éktelen fősvennec, se pedig
álhatatlá tisztátalannac ne mon-
dathassal: rusnya ruhát se visely
eggyügyü paraszt emberec mód-
gyara; se nem valami közönsé-
ges Katonához és Udvari Iffju-
hoz illendő tarafara cikornyás
kőntöst; sem nem Prædicato-
rokhoz illendőt. De

Not. de Reg.

De az te öltözetedben az *Cic. 1. offic.*
szép ékecséget, tisztaságot, illen-
dőséget, és az te tisztédhez járú-
ló egyenestéget kövesséd: Min-
den hozzád illetlen ruhadbéli
cikornyázást meghves és ély ez
illyetén dologban neminemű
kedves és illendő gondviselet-
lenséggel: közép modot köves
az Egyházi szolgákhoz és az hadi
emberekhez illendő ruhánac
ékecsége, annak felette eggyik-
nec méltosága, az másiknac pe-
digh cikornyázása közöt: hogy *Plato de Reg.*
az Egyházi rendeknec és az deli
Udvari Katonáknac ruhájok-
tul öltözetedis megh külömb-
böztessec; és ezzel is meg jelen-
ched azt, hog' ez te tisztviseled
oly közenséges, az melyben
mind az Törvény szerent való i-
relet, mind pedig az büntető
kard te hatalmadban vagyon.
Es hogy mind az Anya sentegy-
K 7 hábéli

házbéli s mind az Polgári tar-
ságbéli állapotra nem keveslé
tartozic az te tized : Mely te
tizedre képest mindazaltal né
famláltathatol te az közönsé-
ges paraszt embereknek rendi
közze, az minemü értelemben
vadnac az kiralyoc felől amaz
tévelygő Papistac és Anabapti-
stacavagy uy kereztyénec, kic-
kel eggyeznec az Puritánuso-
kis.

De hogy arra térjecz mi
az dologh, minden te öltöze-
tednek rendi szükség hog' néz-
zen az Istennek rendelésére:
melybē imez három kiváltkép-
pen valo dologra kel mi ne-
künc vigyáznunc. *Először* hogy
az mi ruháinkal az mi testünk-
nek semérmes taghjait fődöz-
gesüccel: *Másodszor*, hogy eze-
kel tiztességekünkre és embersé-
ges voltunknac megh bizonyi-
tása

tása éllyünc: *Harmadszor*, hogy
az ruha hidegh és hevfeigh ellen
oltalmazzon bennünket.

Ha azért az Ruházatoc
találtattanac és fereztettenec
mindeneknek felette annako-
kajert hog' az mi testünknek se-
mérmetessége ezeckel illendő-
képpen el fődözgetteséc, és
ugyan el reytetteséc, vallyon
s-mi lehet illetlenb és utálatosb
dologh, mint ha az ruhánac ne-
minemü ditzelē formáját tagh-
jain valaki fitogattya? Annak-
felette, hogy ha az öltözet mi-
nekünc ékességünkre és tiztes-
ségünkre rendeltet, mi lehet
aláb valo dologh, mint ha ezek-
nek hitegető czalárd formájá-
hoz fabotéktelenségeminket
az tiztátalanságra, bujaságokra,
és gonoz kívánságokra gerje-
deztetnec? az minemüvecamaz
czalárd képmutato kentefitéc,
fel

232 KIRALYI AJANDEKNAC
fel fodoritot hajac, üstökóc: &c.
Végezetre, hogyha avagy az
hevségnek avagy az kemény hi-
degeknek magunktól való el
üzésére fereztettenec az öltö-
zetec; miczoda gorombasagh
volna ez hogyha mint valami
érzékenségnélkül való erős
kőfaklac, ennyére megh vet-
nőc az élő Istentől mutatot fűp
ezközöket, és semminemű éghi
kegyetlen hevsegeknek avagy
hidegeknek ellene nem alla-
nanc, hanem piperéc lévén,
mind az hidegeknek s mind az
hevségeknek el szenvedésével
neminemű hasonlalan diczire-
tet vadáfnánc magunknac?

Jollehet pedig diczerte-
ric az Fejedelmekben az hog'ha
mind az hevnek s mind az hi-
degnek el szenvedéséhez fok-
hatnac, kivalképpen mikor az
czatázásoknac idején mezőben
fok-

HARMADIC KÖNYVE. 233
foktanac telelni avagy nyarál-
ni; Mindazáltal fockal illendőb
dolognac aránzom hogy fegy-
veredben és oltózettedben légy
felékesítetvén, hogy semmint
fegyvertelen avagy oltózetted-
nélkül meny az viadalra: hané-
ha chac erre képest öltőznél
könyű fegyverben (mint ne-
mellyec foktac czelekedni)
hogy gyaloggá esvén job mod-
gyaval el fedhesséd az lépet;
maga az félelmes és nyulfsivü-
veknek gyakorta az félelem
fárnyat, és fűtol lábakat fokot
ajandékozni. Summa ferent, az
te ruházatodban oly illendő
modot és hozzád alkotmatoes
formát köves, mely mind az ez-
tédőnecackori réséhez, s mind
az magad testének állapottya-
hoz mel'án tartozzéc.

Ruhádnac modgya és for- Cic. 1. offi.
mája felől feletteb ne fogal-
ma-

234 KIRALYI AJANDEKNAC
matoskodgyál; hanem az te
közönséges tiztedbéli foká-
sodhoz szabván magadat, az ü-
dönec folyását kövessed: néha
ezfélére többet kölch, az mint
az alkolmatosággh erre megh-
tanit tegedet: melyre képest ne-
mis illic teneked ebben chac
eg bizonyos regulát követned.
Mert hogyha gyakorta efféle
ruhádbéli gödockal tufakodol
elmédben, felő hogy valami-
képpen az ollyatén rendbéli se-
mélyec közzé ne sámlaltassál,
az kiket magoc ékesgető, fépít-
gető lffjaknac neveznec; és így
felő leszen attúl is, hogy ezekre á-
te gondolatidra képest, igen el-
fordult elméjü és iteletü ember-
nec ne iteltessél. Mindenec felet
pedigh megh oyjad magadat
ettül, hogy ruházatodban az
Asszonyallati lágyságot, és Apa-
lin asszonhoz illendő gyengese-
get

*Arist. ad
Alex,*

HARMADIC KÖNYVE. 235
get ne kövessed, se pedigh patri-
kabéli fagos keneteckel maga-
dat kentefitélvén ne fagolich-
chad.

Az hadakozásfnac idején,
mind illic, s- mind pedig füksé-
ges dologis ruhaddal, ekesb ké-
fületeddel, nagyságos magad-
viselésével, méltóságos tekin-
teddel, és bátor fivü voltoddal,
mindenec semélye felet tene-
ked fénlened.

De azt felette igen el tá-
voztassad, hogy magad nevet-
ségére való okot egyebeknec
ne adgy, hajadnac megh erezté-
sével, avagy kórmeidnec megh
nevelésével, mert ezec nem chac
az természetnec sóprei, hanem
egybersmind ezfélékben való
gyönyörködés amaz alavaló,
kevély, czelczapóknac és a bo-
snállásra igyekezőknec tulaj-
dona: semmi sem lehet pedigh
nagyob

nagyob módnélkül való dolog,
mint â kic ezféle külső ételnec,
italnac, és ruházatoknac fertar-
tására tartozó dolgokban hit-
tel való fogadásokat szoktanac
tenni.

*Minemű fegy-
verec méltoc
viselésre az
Udvarban,*

Az hadi öltözetet se ma-
gad se pedigh az te fogáid U-
varodban az chendefégnec
idejen ne visellyéc, de chac ol-
lyatén fegyverec legyenec olda-
lokon és kezekben, â minemü-
vec az ollyatén Nemes és vitez-
lő rendekhez illenec, ugymint,
kard, balta, buzgany, handsár,
&c. Mert az chatázashoz ren-
deltetet nehez hadi férfámok-
nac Udvarban való viselése, jele
az te Országodban lévő zürza-
varnac.

Annakokaért nem chac
amaz hertelen való öldöklefre
rendeltetet fegyverec tiltassa-
nac meg mellyeckel az gyytko-
sóc

sóc és ember öldöklőc mégh az
békeségbennis elni szoktanac,
ugymint az mordály, és egyeb-
féle puskac; de mégh amaz olta-
lomra rendeltetet fegyverkis,
ugymint, az dolmany alá reite-
tet panczéloc, fegyverderekac
és egyeb ezféléc mellyec titkon
viseltethetnec az békeségnec i-
dejen Udvarodban ne forogja-
nac. Mert valakic ollyankor ez-
féléckel élne, ezzel mind â ma-
goc hívenec alnokságát, és lel-
kec esmeretnec tisztátalanságát
megh jelentic, s mind pedigh a-
zoc az fegyverec nem felelnec
megh annac az végnec, melyre
fereztettenec; tudni illic hogy
ezeckel mind az ellenségnec e-
rejét tülünec el tagitanoc, mind
pedigh azoknac ártalmas fegy-
verektül ezeknec fogalattyoc
által magunkat oltalmaznóc, és
ezen fegyvereknec mégh tñac
tün-

tiindókló külső fenyegeté-
lis az mi ellenségeknek fene-
ket és fíveket az félelem és ret-
tegesre inditanoc.

Ennek felelete pedig nem
hogy ez ilyen békeséges idők-
ben mind az két redbéli fegyve-
reckikről follanc, az ő végek-
nec megh felelnenec: de sőt in-
kább az ockal élőket, holot sem-
mi külső ellenség ollyankor
nem farkallya, ez illyen magoc
viselése vadollya és el árullya,
hogy hitec és erős esküvesec el-
len chac fínnel és nem fível fe-
lelnec meg az ő tizteknek; mely
ő magoc felől ki jelentet gya-
noságoc gyalazatos és veszedel-
mes az ő híreknek neveknek.
De mind ezféle fíép intéfinkre,
ha fínten kérdettetnekis, semít
egyebet őc nem felelhetnec so-
ha hanem chacezt: hogy ez ne-
kic régghi fókafoc, â mely ő rea-
joc

joc az Elejőktől maradot. De bi-
zonyara ez igen helyetle ment-
segh, mert az mint az Deakoc
follonac: *Antiquitas sine veritate
vetustas erroris est*; Az az:

Az régghi illetlen fókás;

Oly mint az fővenyes rakás,

Erőtlen ez az méfínelkül,

S-azis az igazsághnelkül.

Ezen igeckel való felelet-
tel élhetünc az Míse ellenis,
mely az mi régghi Eleinc közöt
igen megh gyökerezet volt.

Immár következic az te
besedid felől való tanításom,
melyhez fíükségh hogy járúl-
lyon az te tested, főképpen pe-
digh kezeidnek viselése mel-
lyet *gestusnac* hivunc; mert ezféle
gyakorlás egyic kivalképpen
való része azoknac az dolgok-
nac, mellyec kivantatnac az é-
kessen fíoló emberben. Hogy
miképpen az nyelvnek fíollása
be hat az embereknek fíülci-
ben

240 KIRALYI AJANDEKNAC
ben, azonképpen ez illetén
kéznec és egyéb tagoknak visé-
léseis indittyá külsőképpen az
halgatóknac fíveket. Az ékesen
valo szólásnac pedig ki szolgál-
tatásban, természet szerint va-
ló, és nem álország avagy tette-
rés befélgetes kívántat, az
mint az Gallusoc peldabefédés
tartya: *Nihil simulatum laudabile,*
az az: *Semmi tettezésből szármá-
rando dologb nem diczeretes.*

Befédedben azért nyilván-
való, tizteleges, természet se-
rent valo, ékes, illendő, tizta,
rövid, hatható módot követ,
az melyben az két félül járó
véreket buksegh el távoztat-
nod: *eggc* ez hogy parázt és go-
romba befélgetésnec formájá-
val ne ély, se pedig az te stílu-
sod, sokot befélgetésed, Nota-
riusidnac peldás könyvökből
ne fedegettesed, *másic*, hogy az
ki

Beféd és
sefnec visé-
lése.

Arist. 3. ad
The.

Cic. ad Q. Fr.

& ad Brut.

2. offic.

HARMADIC KÖNYVE. 247

ki befélgetésben Afsonyem-
berhez illendő gyengeséget ne
köves.

Az te késülettel szerzettet
beféded természet szerint valo,
tizta, értelmes legyen, mellyel
az mit elmédben be foglaltál,
méltóképpen kiis mondhasd:
annakfelette erős fundamén-
tomból, és illendő okokból
álván, ösve szerzettetven legye-
nec méltósággal, elménec elef-
ségével, és gyönyörköttető ör-
vendeztetéssel, az időnec és az
alkolmatosságnac kívánsága se-
rent.

Az fent irasbéli szép monda-
sokat étel és ital között, mellyet
nagy sokan sokrac chelekedni,
illetlen trefalodásokra és hasó-
talanságokra ne tekerjed, és a-
zockal illetlenül ne ély.

Az te tagaidnac viselésében-
nis hasonló modot kövess mert

Cic. 2. offic.
Phil. ad A-
lex.

L

nem

nem illic az te hozzád hogy ez dologbannis gorombanac talaltassal: avagy fokatlan és illetlen magad viselésével valamely idegen országból jót kérkedéken; magahányo Vitézt követés; de sőt az te Házadbéli illendő erkölcsökhöz úgy szabjad és rendellyed magadat, hogy még gestálásodis az te faját termésetdből folyjon, az mely méltóságos emberséggel és emberséges méltosaggal felékesíttessék.

Az barátságos és nyájas emberséggel, fősvénye ne ély: mert az illetén illetlen vadságh nem chac emberségtelenségnek bellyegének; de sőt ugyan utalatos fel fuvalkodásnac és kevelységnec czégérének is méltan itiltetik: az te tagaidnac viselésében is és kezeiddel való integetésben mértékletes legy; úgy hogy minden temagadviselésedet és chele-

cheleketedet az dolognac mi-voltához szabjad és rendellyed: Arist. 4. Ethic. Cic. ad Attic. mert és illic az igaz és törvény szerent való Fejedelemhez.

Mikoron törvény fékben ül-lendek, avagy valamely közön-séges Követeknek az ő követ-ségeket halgatod, arra nag' méltosaggal figyelmezz: mikoron a te Udvarodhoz tartozockal eg-güit vagy, az te vélek való befél-getésed nyájas legyen; ha trefá-lodásközben erre alkolmatof-sagod adatic azt te is kedves vi-dámságoddal es illendő befél-gerésiddel elegyiczed: de mikoron Taborbá Vitézid közöt forgasz, Uri és fő emberhez illé-dő méltóság, bator fiv, és az nagy elme ugyan tündököllye-nec az te ábrázatodban minde-nec előtt: Imez eg' dolgot mégis üyobban elődben adom, mely-ről ide fellyebbis szólottam; Isocr. de l. Regia. & in Evag.

hogy az te befédidben nyilván
valo és értelmes légy: mert ho-
lot az embernek nyelve az ő el-
méjének és indulatinak Tolma-
cza, és Prokátora fokot lenni.
Az Király és Fejedelem pedig
mind fivében s mind elméjé-
ben nagy fogatkozását jelen-
tené, hogyha némely dolgot
homalyos és kerengő befédde-
l vinne ki; mintha valakitől valo
feltében rettegné az igazságot
ki mondani, és ki foglaltatni.

Cic. 2. offic.

Cic. 1. offic.
Elmélkedés-
nek és az dol-
gok megvis-
gálásának
formája.

Ebbenn is méltó hogy te kü-
lömbséget tuggy teñi: mikor va-
lamely dolgot elmédben meg
vizsgál, és affelől elmélkedel
hogy s mint kellene annak veg-
ben menni; külömb indulattal
kelletic és illyetű dolgot elméd-
ben megforgatnod: visont, az
magadban immar el végezet és
el tokellet utolsó sententiat ki
mondanod: Az első dologban,
ugmint

ugmint az okoskodásban és el-
mélkedésben ezendés és tizta
indulatu legy, nem külömben
mintha te nem az királyi mél-
toságban volnal kelyhezttetvén
hanem tsack közónsészes tiztnel-
külvalo ember: Mert ha te el-
lenben mikor senki nemkivan-
nya, porlekedésen kívül való o-
kos itilő Biro akar s lenni, avagy
az ellenkező félnek s'avát meg
nem akarod hallani, néde nem
azt foghjake felőled itilni, hogy
az te chelekedeted nem ugy az
te értelmes voltodból es igye-
nes itiletedből, mint magad
gondolatlanságából és vakme-
rő indulatidból s'armazic?

Szükség azert hogy az te
tiztednek igazan valo ki fogal-
tatásában méltó itilettel és meg
ért tanachkozással èly, mineke-
lőtte az utolsó sententiat ki mon-
danad: Mely igaz itiletből s'ar-

Az te itiled
egyszer ki
mondot sen-
tentian ál-
latatosan
meg maragy.
Isocr. ad Na-
com.

Cic. ad Q. Fr. mazot sententiat, ha egyſzer ki mondván máſſor íſmet megh-
 máslanál; mind az te felséges
 méltóságodnac fogyatkozásá-
 ra, ſ-mind pedigh az te itilet-
 neceléb éléb való halogatására
 véghnelkül való üdökre terjed-
 ne. Annakokaért ſükség hgy
 nem chac magad ély ez illyetén
 itilet nec formajaval; de még az
 te hatalmad alá vettetet Urac,
 Fejedelmec és itilő Birákis ezt
 az megh mondott módot követ-
 séc.

*Az Fejedelmec
 mi irásnak
 formája.*

Mostan immar az mi az te i-
 rásodnac modgyat és formáját
 illeti (mely ſemmi nem egyeb
 hanem oly ſolásnak formája, az
 mely vgy mint neminemű Re-
 gestumban jegyeztetic fel) ab-
 ban megláſſad, hogy az világos
 értelmet, rövidséget és méltó-
 ſágot követſſet, mind az te kö-
 zönſéges parancholó leveleid-
 ben,

ben, ſ-mind pedigh és kivalkép-
 pen, az tavullévő Fejedelmek-
 hez ſollo leveleidben. Hogyha
 pedigh elmédnec avagy akarmi
 dichetetes indulatidnac ſerken-
 getéséből, valami folyóbeſé-
 dü avagy verſekben foglalando
 irást akarnál tenni, ezt te megh
 chelekedheted: chac hogy ettül
 igen meg oyjad magadat, hogy-
 ha valamely hoſſu ideigh tartó
 ezféle munkadhoz kezdéſ, az
 te hivatalodtul és közönſéges
 tizedtül el ne vonattasál.

Ezféle irásidban pedig meg *Cic. 2. offic.*
 láſſad hogy feletteb magadnac
 ne hizelkedgyel, de minekelőt-
 te azt az te irásodat kényomtat-
 tatni akarnád, valamely tudos
 Embertül, és aki abban a tüled
 irt meſterséges irásodnak tudo-
 manyaban főrgot, és tellyes el-
 mével s-tudomannyal fel éke-
 ſítettet, meg viſgáltaséc és meg
 L 4. ilyen-

igyengettség : mely te irasid
minthogy elmédnec és indula-
tidnac ugymint ki ábrázoltatot
chimeri, és az te maradekidra
terjedendő, megh lássad hogy
mindē tisztátalan és illetlen dol-
goknelkül valóc legyenec : a-
maz Horatius Poëtanac paran-
cholattyat követvén ez dolog-
ban, ki így szól:

Nonumq; prematur in annum:

Az az,

Te irasodnac végben vitele u-
tan kilencz eztendővel, avagy
foc idővel az után nyomtattas-
sad ki; mely parancholatot kö-
vess. mind az verses f- mind az
folyo befédü irasidban.

Te azokaert az te irasidnac
folyásiban helyhezteter indula-
tidat, az minemü indulatockal
ezeket irtad, valami ideigh jól
megh hányad vesséd magad-
ban: kivaltképpen az elót, mi-
neke-

nekelötte kezedből mindenec
kezére kiboczátanád; te ez il-
lyetén dologban magadnac ke-
mény, igazan ítélő és szerény vis-
gáló Biraia légy: és megh lássad
hog'ha *Decies repetita placebunt,*
az az; ha egynehánfor el olva-
sod találhatcze abbá valami hi-
bát avagy nem? mert az mint az
Deakocfollanac: *Nescit vox missa*
reuerti, az az: Az egyfer el löt
nyilat vissza né ránthad, ackep-
pé az egyfer hájadbol ki bochá-
tot fódatis vissza nem hihadd.

Hogyha hozzád illendő va-
lami deáki munkát akarék ki bo-
chátani, oly materiát és oly al-
kolmatosságot válass magad-
nac az írása, mely az te királyi
méltóságodhoz illyéc, és mely-
ben az jószágos chelekedetek-
nec fényessége tündököllyön,
az megh utalando hívágh távul
kerüllyön: ez te irasodban pe-

L 5 digh

dig az homályosságot el távoztassad, és az nyilván való világos értelmet kövesséd.

*Ar. de arte.
poet.*

Ha pedig lenne teneked valami versíráshoz lenne kedved, meg emlekezzel az Poëtaknac amaz ő dicherendő tiztekről, mely né áll az ő verseknek sokságában, sem valami illetlen föláfnac formájában; se pedig az versek az ő fámós ághainac ki töltésében; de sőt inkább áll ebben az mestersegh, hogy ha fíntén valahol az ilyen írástra felvót alkotmatosságh fükebnec lacchanékis léni hogy semmint kívantatik; mindazáltal az te kazdag elmednec ékes talámanyokkal teli tárházából, illendő bőséges és világos magyarazattal fírmazzon: Az dicheretes Poëtakról talált ékesgető gyönyörűseges virágokkal és az szép illendő hasonlatosságokkal

gockal úgy fel ruhaztassék, mint ha az az te munkád, amaz réghi dicheretes és ékes szép versek között való volna.

Jgen javallanám pedig én azt hogyha ezféle munkaid te tölöd azon nyelven irattatnának melyben fülettettel: mert immáran nem iratthatic mi tölünc akar michodais olyan dologh, mely az Görögöktől és Deakoktól meg nem probaltatott volna: és naponként mostis nem kevés fámú Mesterec támadnac az Iskolakból, kik ez nyelvekben hasonloc lehetnec te hozzád: Avagy vallyonf-michoda lehetis inkább illendő dologh az Királyban és Fejedelemben, mint ha az ő fáiát nyelvet mindé fény és ochmánságtul tiztogatván naponként terjeszti, nemessíti, és üyonnann talált ékeségeckel gazdagítja?

melynec illendő ékességével,
mint fíntén egyebféle tisztésé-
ges chelekedetidbennis az ő a-
latta való nép közöt mint az
Nap az tób chillagoc közöt ug'
fénlic és tündöklic.

Plato 6. d. le-
gib.

Arist. 7. & 8.

Polit.

Cic. 1. offic.

Az testi gya-
korlás szük-
séges.

Az közönséges és neman-
nyira hasznos dologoc közöt pe-
digh ninchen jóvallandob és
dicherendob dolog az Fejedel-
mekben az testi gyakorlásnál;
kivalkeppen az ollyatén játé-
kokban, és trefakban, mellyec-
kel az testnec ereje öregbedic,
és az egészségh megh tartatic. Es
jollehet igen szükséges az Ki-
rályban az elménec gyakorlása;
melynélkül az restsegh és tu-
nyaságh miat ugyan megh tom-
pul és megh avultaghjaiban: de
mindazáltal az testnec gyakor-
lasit, az illendő játékokat, és tu-
fakodásokat, sem itilem hason-
talanoknakac lenni; sőt dicheré;
nem

nem chacaz hivolkodásnac, és
tunyaságnac el üzésére képest,
mely igen hatalmas öztön fo-
kot lenni az vétkekre; de még
hogy az testis annakutanna ne-
minemű nehéz dolgoknac el vi-
selésére vastagab és alkolmato-
sáb lehessé: az mely dologoc nem
keveset használnac az Fejedel-
meknec.

Ez illyetén játékok kö-
zöt sükségh hogy el távoztas-
sád amaz kegyetlen és erőfac-
kalvaló külső kódéseknek játé-
kit; ugymint az lábbal rugo Te-
kéket, mellyec nem az testnec
megh vidamítására, de sőt in-
kab az tagoknakac megh erőtele-
nitésére, és az ember lába farai-
nac megh rontására alkolma-
tosbac: azonképpen amaz kö-
telen való járásokat, mellyec in-
káb illenec a bolondoskodók-
hoz, és az Comœdia jaczottato

Plato ibidem.

alakos chalóka emberekhez. Azoc pedig az játékoknac nevei mellyeket egyebcfelet inkább diche-rec tenéked, imezec, ugymint: az futas, ugrandozas, harczolodas, tufakodas, pálczáckal való viadal, fokdeczeles, lapra jádzás, hajigalas, futkarozas, vitéz játék, és egyéb efféle szép illendő mezei játékok; noha ezekbennis mindazáltal szükség hogy az jeles mód megh tartáséc.

*Xen. in Cyr.
Aocr. in Lug.*

Diczerendóc ezekis, de fockal méltóságosbac és diche-retesbec az mesterséges lovaglások, mellyecaz lovaknac jól viselésében mutogattathatnac: ninczenis semmi olyan gyakorlásezen kívül mely az Fejedelmekhez inkább illendő volna, mint az lovaglásnac mestersége. Te azokaért ez dologban forgalmatos légy, hog' az vitézséghez:

séghez illendő főfő lovakat jó modgyával térengetni és megh felidíteni tudgy: hogy így az mit az Philóp király az ő fia felől az Nagy Sándor felől mondot, azont enis méltán mondhasám te felőled: *Μακεδονία σε χωρεί: Macedonia non te capiat.*

Kivalképpen pedig az *Plut. in Alex.*

lovac által végben viendő viadalhoz és játékokhoz foktasfad magadat, mely gyakorlatofagid az lovakonnis az fegyverekkel való jól élésre és azoknac gyorsan való forgatasára könnyen előgyamolitanactégedet; az mineművecaz lovaknac futtatásibá való tufakodásoc, kopjával célra való ökleldözéséc, és kardoknac közeleb hogy sem távul jó modgyával való forgatása.

Immáran nem türhetem hogy az Vadászás felőlisezen alkolma-

kalmatoſſaggal ne emlekeznē,
 az ollyatē vadáſás felől pedig,
 mely az vadáſo ebek nec ſolga-
 lattoc által ſokot végbē vitet-
 ni: az mely, egyébfele vadáſá-
 ſoknac nemei közöt tizteſſe-
 geſb, illendőb és alkolmatoſb
 ſokot lenni az Fejedelmekhez.
 Mert titkon való helyekről ro-
 hanni az vadakra, avagy puská-
 val, vagy ſámſeriyjal, és vadáſ
 dárdával őket által öltögetni te
 hozzád ighen illetlēnec arázom
 léni, mivelhog' amaz titkonjáró
 Latroknac peldájához közeleb
 járul ez illyen chelekedet hogy
 ſem az vitéſséghez: eckeppen
 amaz nag' Galliai ebeckel avag'
 komondorockal vadáztatni né
 Vitezlőemberhez illic.

De hogy ne lattaſſécaz én
 tanítáſom ſarmazni az vadáſáſ-
 nac én bennem uralkodó ſere-
 tetidből, amaz fő iráſu reghi
 Xeno-

Xenophonhoz igazitolac tege-
 det, az ki eggyükünknekis ſe jó
 téteményéből ſe pedig bős-
 ſuságtételeből nem veſé iráſra
 való alkolmatoſſágot, hogy ec-
 képpē bennünket ugymint ef-
 mérvén okot adna valamelyi-
 künk nec való hizekedefre: At-
 tul kérgy azért az Iffju Fejede-
 lem nec tanítására való taná-
 chot, holot az Cyrúſnac ſemé-
 lyében az igaz és hü Fejedelem-
 ség necki ábrázoláſát könnyen
 eſedben vehedd.

Az Madaráſt pedig az
 mikeppen hogy nem akarom
 kárhoztatni, azonképpen nem
 ſükség hgy feletteb diczer-
 jemis: mindezoakaért mivelhog'
 ezfele Vitézi allapatu emberek-
 hez nem annyira illédő mint az
 Vadáſás, mely az embert mind
 vaſtagbá, erőſsebbé, és az lovag-
 láshoz alkolmatoſba ſokta té-
 nis

1. Cyr. & de
 Repub. Laſe.
 Cic. 1. offe.

Az Madá-
 ráſról.

ni: Mind pedig hogy ez az Madarás az naponkent történő szerenczetlenségekre való alkolmatosság; és (az mi leghalab való dologh) az sünecc felháborodot indulatinac nemimü östöne és taplója sokot lenni: De mindezeknec az testi gyalakorlásoknac és mulatozásoknac oly alkolmatossággal és móddal kelletic megh lenni, hogy ezeknec vegben vitelemiat az te tizednec ki foglaltatásában semmi fogyatkozás és hátra maradás ne talaltassék; erre felette nagy gondodnac szükség mindenec felet teneked lenni. Az miképpen pedig hogy te az te tizednec ki foglaltatására sülettettél ez vilagra; azonképpen, az véghre adattanac teneked ezec az testi gyakorlásoc, hogy az te tizedben és hivatalodban hivsegesben és job kedvel forgolodhasál.

*Arist. 10.
Ethic.*

Im-

Immaron sükségh hogy az házbéli játékokrolis folyac, az minemü mulatozásokkal az ő tizedekbél járó emberec nem annyira az üdőt soktac vesteni, mint magokat szabadakaratszerént tizedeknec végben vitelehez job modgyaval és ugyan östönözésképpen kebiteni. Jollehet pedig ezek az játékok sem az testnec sem az elménec gyakorlására né sokat használnac; mind azáltal mindenestül nem meghvetendőc: mivelhogy nagy gyakorta ollyatén alkolmatosságokat foglalnac magoknac, melyec hogyha efféle tizedseges multságoktul és játékoktul üresséknec találatnánac, hejabávaló és veszedelmes gondolkodásoktul foglaltatnánac el, mivelhogy az mint erről az Philosophusoc szollanac: *Nihil esse potest vacuum*, azaz, semmi oly hely és üdöbeli

Hazbéli játékokrol.

Arist. 8. Polit.

üdöbéli alkalmatosság nem
adattathat, az mely valamitől
üresnek találthatatnéc ez vila-
gon. Semmiképpé nem lehetec
azért eg' értelmén ez mi időnk-
béli neminemű kérdezkedéset
mialt nyughatatlan elmejű em-
berekkel az kic mindenféle já-
tekoktól és mulatozásoktól
meghoktác az Embereket til-
tani, noha egyebképpen őket
mint nagy méltóságbéli és
fent életű embereket nagynac
bőczőlöm.

De az én értelmemet nem
ugy akarom hogy magyarázzac
nemellyec, mintha én min-
den alávaló, chalárd játékos
embereknek és álnoc játékok-
nac pártját fognám ezzel, ki-
valképpen az ollyatenoknak
az kic minden jószágokat és ü-
dejeket, mellyet kevesen tud-
nac meghőczülni, effélékben

ugy-

ugymint; kártya, koczka, jád-
zában soktác elvesteni és el-
rőltetni. Sőt inkab az illyetén
formaju játékokatis tellyeség-
gel méltoknac mondom az el-
rőltetésre, áhol az erkölchőc
megh nem zaboláztathatnac.

Bizonyára tenéked méltó
hogy az illendő játék és mulat-
ság meghengetteséc néhanéha,
kivalképpen mikor nem leszen
valami ollyatén dolgod az mely
körül fogolodhatnál (mely rit-
kan sokot mindazaltal az hivé-
tisztiben eljáró Feiedelem körül
rőrtenni) ugymint: gyenge egé-
ségedben, első vagy egyéb fer-
geteges időben: kivalképpen
mikor az te közönséges tisztred-
necki foglaltatáátul ez te illé-
dő mulatozásokkal el nem vo-
nattatol, meltan könnyebbít-
heted magadat efféle hozzá il-
lendő játékokkal illyenkor.

Az

Dan. de lusu.

Cic. de offic.

*Az jádzás-
ban miczoda
modot kel tar-
tani.*

Az játékokban pedig hűk-
ség tenéked imez három do-
logra vigyáznod: *Először*, mine-
kelőtte az jádzáshoz kezdenél,
arról gondolkodgyál, hogy te
chac fivednec megh vidamitá-
sánac okaért kezdés az játék-
hoz, és nem nyereségnek ked-
vejért. *Másodszor*, hogy ezféle ja-
tékokban többet fel ne tégy az ja-
téknac megh nyerésére mint az
menyínek elvételét az te Ud-
varodbā jádöző Inasid kő-
zöt elkenvedheted. *Harmadszor*
az játékok között hiven, tőkélle-
tesen, mindē czaládságh és ha-
zugághnelkül jádzá, hogy ec-
képpen az hazugságnac fokáfa
neminemű efféle játékbeli fo-
kásból fivedben be ne czufa-
modgyon. Ha pedig valamint
ezeket az három dolgokat meg
nem tarthatnad magadban, az
en tanácsomból mindēféle ja-
toko-

tekoktul meg fogod magadat:
mert sem az kárból követhezőt
elménec fel habrodását, sem
pedig az nyereségnek kedve-
jért kohólt czaládságokat, sen-
kimeltán játéknac és illendő
mulatságnac né mondhattya.

Minden te dolgaidban pe-
digh, mind játékidban és egyéb
teftednec gyakorlásibā, s mind
pedig az te nagy és forgos dol-
gaidnac, tiztviselésednek ki fol-
gáltatásában illendő és alkol-
matos társaságot fogadgy ma-
gadhoz, az melyre tenéked né
chac szabadságod, de ugyan fő-
lőtte nagy hűksegedis vagyon,
és az mint az alkolmatoságh
kevannya olyankeppē szabjad
magadat az időhöz. Az te Va-
dásidtol ne kérgy tanácsot Or-
szágodnac gondviselésében, se
pedig az te közönséges hűkse-
ges dolgaidat nem az vadásás a-
vagy

*Minemű tár-
saságot vá-
lasz magad
melle.*

*Isoc. de Reg.
Cic. I. offic.*

vagy játéc közben vigyed végben. Szükség hogyazte üdőkorbéli állapotodról meg emlékezvén, hozzád illendő testi gyakorlásockal és társaságockal vidámicchad nehaneha meghagadat: mivelhogya minden embernek ideje szeret személyében különb különb erkölcho és állapotia fokot lenni, melyet megváltoztatni a kőri állapotjához kepest véteknec tulajdonitanac fokan: Annakokasert meghagadad hogya mindē ugyan gondolt illetlen és fokatlá dolgokat forgalmatossággal el távoztas magadról, hogya valamikeppē amaz Poētanac fidal-mazo verse te read ne hárályon:

*Arist. 2. ad
Theod.*

inven.

Optat ephippia bospiger, optat arare

Az az: (caballus,

Az mely dologh nem illic te hozzád,
Azt gondolatlanul ne vadásfad.

Az te jádzó tarsaid pedig
veled

veled egykoráhuvac, jambor, felid, és tiztesseges személyec közöttül válaztassanac, nē imez amaz véteknec élő tiztalanoc és tiztessege vesztöttec között, azkic azō trefajokat faytalan befédeckel, foktac elegyiteni: Mert,

Corrumpūt bonos mores colloquia *Menand.*
prava, az az:

Az rut f-chunya beféd, fēp, s jo erkölchoket el vezt.

Mindeneknec felette pedig igen el kel teneked távoztatnod hogya nőtelen korodban amaz hazudozó, chel-furdi, Af-fonyembereckel gyakorta való nyáiaskodást, és befélgetest ne üzz, mert affélékből semmi-jóra való dologh nem fārma-zic, sőt chac bujaságra való igye-kezet. Sepedig magadnac ne ferez bűt és bossúságot az te játékosidtul avagy egyeb chel-M chapok-

Plat. 3. de Re-
pub.

Arist. 7. & 8.
Politic.

Sen. 1. epist.

Dionys. Suid.

Sueton. in

Ner.

chapoktul valo tanachkérdés;
fel: se pedig ezféle játékos tre-
falodóckal minden napon ne
nyáiaszkodgyal; mert ezféle
gyönyörköttetés az kegyetlén-
és Istenteten Fejedelmekhez il-
lenec, kicaz ő kegyetlenségak-
necnem tsac gerieztőji: de meg
végben vivőjis magoc szoktanac
lenni. Az kegyetlen Nero ha-
lála oráján semmi nagyságosb
és emlekezetre méltob dolgot
nem mondhatot maga felől,
mintimezt:

Qualis artifex pereo? az az:

Minemü állapotomban válom
meg ez vilagtul? jelentvén azt
maga felől hogy ez világban
tsac az hayja huyjában és az ke-
gyetlenkedésben gyönyörkö-
döt volna; es bizonyára, vally-
ons-mi volt egyéb egész az ő éle-
te, hané tsac chupa kegyetlen-
ség?

Te

Te hozza az Hegedüvel
valo kintornálás nem illic, sem
pedigh egyeb afféle bérésekhez
illendő Musica herfámoc, avag
valami külső Mesterségek-
nectudása, mellyec az te birto-
kod alat valo Műves embere-
ké. Mert, az mint az Salustius
fol:

*Istis anima sedes in extremis digi-
talis.* az az;

Azféle embereknek, ugymond,
az ő elméjéc és szívóc chac az ő
ujoknak vego részeiben vad-
nachelyhez tetvén, azaz: az ol-
lyatén emberek ritkán szokta-
nac valami egyéb nagy dolgot
felől elmélkedni; mely Salu-
stius irását hogy te éjel nappal
forgassad kivanom, mert felet-
te alkotmatos nem chac akar-
mely Feiedelemhez, de minden
kereztyén emberhez is ennec
olvasása.

M 2 Az

Az te jo akaro Baratidnac lakodalmokban valo alkolmatlan hivatalitul néhanéha megh foghjad magadat : mert holot te okossaggal megh ékesítettet Ember légy, méltó hogy nem úgy az alkolmatlan kérésektül mint az méltó okoktul inditással és serkengetteffél akarmely dolognac chelekedetireis:

*Curt. 8. Liv.
25. Xen. in
Ag. Cic. ad
Qu. Fr.*

Mely okokra képest az te felséges méltóságodnakis öregbülésére az en peldammal él vén, ne légyen mindeneknec, f-mindenkoron szabad menetelec te hozzad; de sőt ellenben az Persiai Kiralyoknac fokásoc ferent mint valami reytec és záros helybē illic maradnod nagy gyakorta te neked; chac hogy bizonyos orákba fiuk égh hogy az előtted esfedezőknekis fém-tül fémben könyörgésőket és panafolkodásokat megh halgassad. Mivel-

Mivelhogy pedigh remenlem (az mint ide fellyebbis mődam) az Istenec gondviseléséből hogy tőb Országoknakis parancholj jóvendőben, tellyes magad és az te Udvarodnép-^{Eszes okossagh.} nec igyekezetivel azon légy, hogy minden közönséges dologban lassan, lassan, az te Országdat arra haychad az rend tartásra, az mely job, és az te birodalmad, vagy Fejedelemséged alatt az te törvenyeddal eggyez; és az mely tartomány engedelmes fokot te hozzad lenni, az tőb te alattad valokatis azokhoz igyekezzed foktatni és rendelni: mert efféle közönséges dolgokban jeles őztön fokot lenni eggyic népnek az masic jószágos dolgainac el követésére valo pelda.

De ez dolgotis jól esedben vegyed, hogy az ollyaténokat

kat ne kénfericched, az kiket
kénferítésnelküls latsán latsán
akaratodra haythacz: melyre
mindazaltal fiükség hogy ü-
döt és alkolmatosságot váry:éz-
féle dolognac pedig végben
vitelére fokat hasznal ha közöt-
tőc egyyic Tartománybeliec az
más Tartománybelieckel nya-
jasságban élne, és hogyha az
hazafságh altalis őfve köt-
tenc, úgy annira hogy idővel
véghtére mind azket rendbe-
liecegyé lefnec né chac nyel-
vel, hanem megh vallásockalis.
Az mikeppen pedig az el mult
réghi Atyainc idejebeli hadako-
zó időkben, imez ket rendbeli
nemzetugymint Anglianac ket
tartományi közöt, oly főrnnyü
halálos gyűlösegh volt, mellyel
eggyic az másik ellen fertelenül
fel volt indittatván, hogy egyyic
párt az másiknac vére ki ontá-
sára

sára igyekezet minden tehetsé-
gével: Azonképpen ellenben
hogyha őc egyyező barátsággal,
eggyüt való kereskedésnec ü-
zésével, nyájassággal, és egyyic
az más Nemzetségébéli hazaf-
sággal őfve köttenec, az által
az természetet feret való kötel al-
tal megh oldozhatatlan egyyef-
ség, és ki bevelhetetlen fere-
tet, f-egyebféle foc hasznoc far-
mazni fognac mind az két rész-
re. Mely dolognac Isten kegyel-
meből immaran regtül fogvan
jeles fundamentoma vagy on fel
vettetvén; és mely által amaz ré-
giség miat megh avúlt gyűlö-
ség nec taplója mind az két rész-
ről immar tellyeséggel el fo-
gyot és semmivé löt; az mely né
egyebünnen vót eredetet, ha-
nem chac amaz én közöttem és
az én ferelmes Néném az An-
gliai királyné Afsony közöt va-

*Az egyyefé-
nec hasznai.*

ló egygyeségünköl, mely szép
egygyeséget mind ez napiglan
hibanelkül megh tartottunc.

Mostan inmar végezetre
hogy ez en munkáchkamat eb-
ben végezzem el, megh emle-
kezzél arról szerelmes Fiam,
hogy egyedül chac az élő min-
denható Istentül fűghj, és ez te
tűstednec ki szolgálására e-
gyedül tűac ő tüle vary áldást:
melynec külső ki szolgáltatása-
val az te tűvednec belső tűstafa-
gánac épségét megh jelenched:
ezekben pedig az külömbö-
zés és válogatásnélkülvalo dol-
gokban úgy visellyed magadat,
hogy azzal az te jo indulatod-
nac külső jegyeit és jeleitis meg-
mutassad. Az te gondviselésed-
nec terhe soha tegedet úgy el ne
nyomjon hogy az előtted ese-
dezőket fűkfeges dolgokban
megh nem halgatnád; se pedig
vala-

Thuc. 6. Dion.
52.

valamely job avagy bal kézfélé
haylanal az te hivatalodtul.

Az te ki szolgáltatando
dolgaidnac el végezésében se-
rény és álhatatos légy, mert foc-
kal job valami kitsin fogyatko-
zással az el rendelt dolgot heve-
nyében végben vinni; hogy sem
mint naponként el tőkéllet ta-
náchodat változtatván semmi-
nemű dologban elő nem men-
ni. Kivan se tülem ez dologra
peldat? Ime gondolkodgyal az
te egefe tűstednec chudálatos
formaltatása felől, mint valami
kisded Vilagh felől. Mit jelent-
nec az te kétt tűmeid? nem az te
hogy minden dolgokat tűorgal-
matossan megh lás, és tellye fűeg-
gel az dolgoknac belső réstetis,
azockal által nézzed? Az te kétt
füleid mit jelentnec? hanem
hogy mind az két réstire szolgáló.

M S pan-

panaszokatt nagy jó kedvel meg
halgasd: de egyedül tzac egy
nyelv adatot az te fájadban,
hogytísta, értelmes, igaz fen-
tentiat és iteletet tégy f-mongy
mindeneknec; egy fő és egy
fiv adatot teneked, hogy az mit
egyűser be vöttel, azt alhatatos
és igyenes uton végben vigyed:
két kezeket és két lábakat adot
neked az természet foc üyjackal
megh ékesítvén, hogy minden
dolgokat, mellyeket fivédben
el végeztél, ezeknec az tagok-
nac szolgálattyoc által végben-
nis vihesse.

Arrolis elne feletkezzel,
hogy minekelőtte dolgaidat
végben vinnéd, az te haragra
vagyakozó indulatidat magad-
ban megh foychad; Mert:

Horat. lib. I.
epist.

Ira furor brevis est, az az:

*Az haragh semmi nem egyéb ha-
nem*

nem rövid ideigh tartó dühösség:
melyben fűk segh hogy az Apo-
stolnac amaz parancholattya ál-
talad megh tartasséc: *Ha megh*
haraguztoc, ugymond, ne vétkezze-
tec, az. Naplene mennyen az ti ha-
ragotokon. Ez legyen teneked
kedvesb és gyönyörűsegeb
dolgod, hogy az jókat nem chac
bőchülletben tarchad, sőt nagy
tisztességreis érdemec kerént fel-
emellyed: és ez lesz az te ki-
ralyi ékességed, dichereted és
fényességed: De ebbennis mó-
dottarcz, megh ován attul ma-
gadat, hogy mindent érdeme és
modgya fölöt ighen fel ne e-
mel, de chac annyira, â menyire
mind az te hatalmadnac f-mind
az te alattad lévő Tartománnac
állapattya el viselheti; az feslet
erkölechiu lator emberec mélt-
to büntetéssel megh büntettes-

Ephes. 4. v.
26.

Arist. 5. Po-
litic.

M 6 fenec

fenec, kiki az miben maga vét-
kezet, maga terhellyenis róla,
nem az Attya az fia vétkéjért,
sem az Atyafi az Bátyyakac és
Rokonfaginac rof chelekede-
tekért bünhódgyón; sochal in-
kab egy embernac esetiért e-
gész ház népe ne terhellyen, a-
vagy egész Nemzetség gyülő-
ségben ne jussón; Mert:

Noxa caput sequitur.

Az az:

*Az kitül az vétéc árrad,
Annac feje méltan szárad.*

Kivantatic azis hogy ki-
nec kinec jól viselt dolgainac
az te fereteted és jó akaratod-
nac nagyvolta méltoképpen
megh felellyen; de azért azte
jó akaratod felettéb ki ne ter-
jedgyen, hanem chacaz menyí-
re az dologh kivannya: Sepe-
digh

digh az méltó büntetes ellen
gondolt mentséget az méltan
megh büntetendőknec kedve-
zésére tegedet ne haychanac:
megh gondolván azt hogy az
boffuságh tétel noha elsőben
az megh bántatot semely ellen
vayon: mindazáltal azte ked-
vezésednec miatta ha az megh
bántatot semely önnön maga
akarand amazon boffut állani,
és az maga ügyénec itilő Birája
lenni, itt mnigyárt ez az masic
violentia avagy erőszak tétel és
hatalom te ellened leszen; ug-
mint mikor ecképpen az te bir-
tokodban lévő ellen nemine-
mü idegenektül efféle zenebo-
nác támadnac, és az te alattad
lévők nec nyomorgatoji eckép-
pen hatalmaskodnac: kic ellen
méltán élhecz az te kezeden
bizattatot kardodnac fenyi-
téké-

tékével birodalmadnac oltalmazására.

Ezec annakokáért mind azoc, mellyeket, az Istenec jo voltában bizván, remenlec és várocte tüled; hogy ez en tanításom és az te természeted nec jóra valo haylandosága nemimü hasonlatossággal és igyenességgel ósve chatoltassanac: mellyecfelet oktatásul commendalom teneked amaz mindenféle okosságnac és ebeségnectanító mesterét az egyebek nec mindennapi példajokat iméz közönséges vers ferent.

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

Az az:

Boldogh az oly ki tanul másf-nem az maga kárán:

Eckeppen magad próbájával

jával amaz bolondságnac mesterét, mely megh lőt dolgoc utan sokot következni, tudmillic az későre valo megh bánást könnyen el igizithatod te tüled.

Vegezetre immáran chac ezt kivanom te tüled ferelmes Fiam, hogy ha az én kívánságom és áldásom ez en remensegm nec megfelel jóvendőben, mingyarást semed eleiben fordullyon teneked az te Tiztviselésed nec nagy méltosága; mely nec fő és kivaltkeppen valo chéllya legyen, az te nagy tisztednechiv és forgalmatos gödviselelssel valo ki foglaltatása, erre lövöldözz minden te chelekedetidben, és ez legyen fő vége minden te viselendő dolgaidnac; aztób dolgokat az mi illeti,

*Plat. in Polit.
Cic. 5. de Rep.*

280 KIRALYI AJANDEKNAC
illeti, azoc hac neminemü tol-
daléc gyanant legyenec te ná-
lad; noha ezekis mindazáltal
mind ez egy fő végre fogállya-
nac. Egyebec ambator foc
másféle dolgokban forgottab-
bac és tudós bac legyenec ná-
ladnal, de tenéked ez életbéli
fő dichereted gyanánt ez eg' le-
gyen, hogyha az te Tiztvisele-
sed nec jómodgyávalvalo ki
fogaltatásában fő módon for-
golodónac, ésugymint fő Me-
ster nec lenni találtathatol. Il-
lyen tanáchoz adot régen az ő
maradékina az Anchises az Æ-
neasnac Artya, mint ezt amaz
Poëta knac fejedelme az Virgi-
lius ékefen hozza elő az ő ver-
sei közöt, mellyec közzé az en
Symbolumom is fépen be fog-
laltatot:

Excudent alii spirantia mollius æ-
ra, *Creda*

Virg. 6. Æ-
neid.

HARMADIC KÖNYVE. 281

Credo equidem, & vivos ducent de
marmore vultus,

Orabunt causas melius, cœlique
meatus

Describent radio, & surgentia sy-
dera dicent.

Tu regere imperio populos Roma-
ne, memento:

(Hæc tibi erunt artes) paci q̃ im-
ponere mortem.

PARCERE SUBJECTIS, ET DE-
BELLARE SUPERBOS.

Epita-

Epitaphia.

SERENISS. ILLUSTRIS-
simorumque

Trium HUNGARIÆ,
TRASSYLVANIÆQ.
HEROUM.

Ob præclarè Res gestas, titulum

PATRIS PATRIÆ
PROMERITORUM:

I. STEPHANI BOCHKAI
DE KIS MARIA.

II. VALENTINI DRUGETH
DE HOMONNA.

III. FRANCISCI MAGOCHII.
Nuper ab Anno M. DCVI. in æternam
beatorum requiem translatorum.

O Homo MEMENTO MORI!

ALBÆ-JULIÆ TRANS-
SYLVANORVM VEXILLO
INSCRIPTVM.

MEMORIÆ, ET HONORI,
SERENISSIMI
STEPHANI BOCHKAI
DE KIS MARIA,
DEI GRATIA
HUNGARIÆ, TRANSYLVANIÆ
SACRI ITEM
ROMANI IMPERII
PRINCIPIS,
ET
SICULORUM COMITIS:
MITIS, COMIS, PII, ET
MANSVETI,

O B Q.

GYULA-FEJIR-WA-
RATT ERDELYBEN, ZASZLO-
JARA IRATOTT.

DICZŐSEGES EMLEKEZETIRE,
AZ FELSEGES
KIS MARIAI
BOCHKAI ISTVANNAC,
ISTENNEC KEGYELMEBŐL
MAGYARORSZAGNAC, ES ERDELYNEC,
ES AZ
ROMAI SZ. IMPERIUMNAC,
FEJEDELMENEC,
SZEKELEC ISPANNYANAC,
ENGEDELMESSEGGEL, NYAJASSAGGAL
KEGYELMESSEGGEL, SZELEDSEGGEL
TÜNDŐKLŐ URNAC,

EZ

OBQ. MAGNI MOMENTI
 RES GESTAS,
 TITULUM
PATRIS PATRIÆ
 PROMERITI:
 QUI POSTQUAM RUITURUM
 AVITÆ LIBERTATIS,
 ET SALUTIS HUNGARICÆ
 STATUM,
 IMPEDITUM PRÆTEREA
 RELIGIONIS ORTHODOXÆ
 CULTUM,
 CORREPTIS VINDICIBUS
 ARMIS,
 HEROICA ATLANTEAQ.
 PLANE VIRTUTE
 REPARASSET;
 ARMAQ. INTER POTENTISS.
 ORBIS MONARCHAS
 ROMANUM VIDELICET ET
 TURCICUM IMPERATORES
 A CONTINUIS XVI. ANNIS
 DUBIO ARDUOQ.
 MARTE EXERCITA
 (FESSIS REBUS CHRISTIANIS
 SUCCURRENDO)

AUTHO

ES AZ Ő MAGYSAGOS DOLGAIERT,
 EDES HAZAJANAC
ATTYAI TITULUSSAT
 MELTAN ERDEMLŐNEC:
 KI MINEKUTANNA AZ MAGYARSAGNAC
 ŐSŐKTŰL MARADOT, ES NAPONKENT
 FOGYATKOZASRA FORDULT SZABADSAGAT,
 ES MEGH MARADASANAC
 ALLAPATTYAT,
 ENNEKFELETTE AZ MEGH HAVORITOT
 IGAZ ISTENI TISZTELETET
 BOSZSZUALLO FEGYVERT
 RAGADVAN,
 REGHI VITEZ MAGYAROKNAC
 JOSAGOS CZELEKEDETEC
 SZERENT, HELYERE HOZTA
 VOLNA;
 ES EZ FÖLDÖN AZ KET-
 HATALMAS
 ROMAI, ES TÖRÖC, IMPERATOROC
 KÖZÖT
 EGESZ XVI. ESZTENDEIGH
 GYAKOR VERONTASSAL
 RETEGTETŐ HADAKAT
 (AZ MEGH LANKAT KERESTYEN-
 SEGNEC SEGEDELMERE FÜTVAN)

AZ

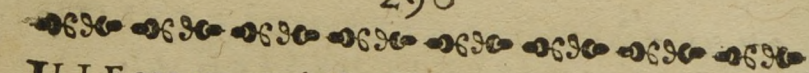
AUTHORITY SUA
 SUSTULISSET, ET
 COMPOSUISSET,
 INGENTI OMNIUM BONORUM
 DOLORE,
 CLADE PENNATIUM
 GRAVI,
 ET JACTURA CHRISTIANI
 ORBIS INENARRABILI,
 VII. AGROTATIONIS MENSE
 NON SINE SUSPICIONE
 INSIDIOSE SURROGATI
 VENENI,
 (O SCELUS O NEFAS!)
 INTER CONTINUA AD DEUM
 SUSPIRIA,
 ET ARDENTES SUAS
 PRECES,
 CASSOVIAE: ANNO CHRISTI
 M. DC. VI.
 XBRIS DIE XXIX.
 HORA V. MATUTINA
 DIEI VENERIS,
 ÆTATIS VERO SUÆ XLIX.
 IN DOMINO NON MINUS
 ANIMOSE,
 QUAM PIE ET PLACIDE
 OBDORMIVIT.
 POSITUM

AZ

AZ O BÖCHÜLLETES MELTOSAGA-
 VAL JOSZERECHESSEN LE
 CHENDESSITETT VOLNA;
 MINDEN HAZAJOC SZERETŐ HIV
 EMBEREKNEC NAGY BANATTYOKKAL,
 ESEZ FÖLD LAKOSSINAC NAGY
 ROMLASOCKAL,
 S-AZ EGESZ KERESTYENSEGNEC
 KIBESZELHETETLEN KARAVÁL
 BETEGSEGENEC VII. HAVABAN
 LESELKÓDESBŐL SZARMAZOT
 MEREGHBEADAS
 MIATT,
 (OH ATKOZOT FENE CHELEKEDET!)
 ISTENHEZVALO SZÜNETLEN
 FOHAZKODASIBAN
 ES BUZGOSAGOS IMATSA-
 GIBAN.
 CASSAN: CHRISTUS URUNKNAC
 M. DC. VI. ESZTENDEJEBEN,
 DECEMBERNEC XXIX. NAPJAN,
 PÉNTEKEN V. ORAKOR
 REGGEL.
 ELETENEC XLIX. ESTEND.
 NAGY LELKI BATORSAGHBAN,
 ES ISTENI FELELEM SZE-
 RENTVALO CHENDESSEGBEN,
 A² URBAN EL NYUGOTT.
 T E T E T E T T.

N

ILLE

ILLE ego magnanimis HEROS virtutibus ortus
 Inclyta Pannoniæ Christe corona tuæ.
 Fida, tuo postquam pro nomine prælia gessi,
 Armaque pro Patriæ digna salute, tuli.
 Te Duce jam Victor, Patriamque ruentibus armis
 Suspendi adversæ tristia bella manus.
 Nunc victus valido non Marte, sed arte veneni,
 Pro Patrio, Victor, vincor ab arte, solo.
 Christe mihi, mihi Christe salus, mea Christe voluptas,
 Cujus etiam vivus munere quicquid eram,
 Da (dare namque potes) dum molliter ipse quiesco
 Succedat laudi fida corona tuæ.
 Quâ Duce Pannonicas tua gloria sancta per oras
 Crescat, in immensum multiplicata decus.

J. RIMAI.

ILLE ego BOCHKAI DUM claro de sanguine cretus
 Magna fui HUNGARIÆ spesque, decusque mea.
 Ardua pro CHRISTI qui nomine prælia duxi,
 Proque DEO & PATRIÆ multa salute tuli.
 MARTE potens pressi victricia Cæsaris arma,
 Me Dominum agnouit Pannonis ora suum.
 Me Duce RELIGIO cum LIBERTATE triumphat;
 Auræ pax toto me Duce in orbe viget.
 Me Mars non potuit ferro domuisse cruento,
 Fraus tamen oppressit me scelus atque viri,
 Quæ mihi præclaros Regni asportavit honores
 Vitamque: hæc eadem sustulit ecce dies.
 Disce meo exemplo mortalia temnere quævis
 Cum Christo ætherei regna tenere poli.

A. S. R. S. C.

ILLU-

ILLVSTRISSIMI

COMITIS & DN.

DN. VALENTINI DRUGETH
 DE HOMONNA, JUDICIS CURIÆ
 Regni Hungariæ, & Sacræ Regiæ Majestatis Con-
 siliarii: necnon Comitatum Zempliniensis &
 Maramarusiensis, ac in Huszt Comitatus, Patris Pa-
 triæ, Ecclesiæ DEI defensoris & propugnatoris
 acerrimi, Religionis Christianæ assertoris
 constantissimi, &c. Die 9 Novembr.
 Anno Christi M. DCIX.
 Ætatis suæ 32. defuncti.

II.

POST QUAM te genuit lavitque Unguaridis undis,
 Euphrosyne verum nomen adepta parens:
 Bartphana puerum posthac fovère virentem,
 Hinc & Eperjesides te docuère Deæ.
 Ast ubi concessa est annis prudentia major,
 Ornarunt thalamos Thallya, Palochya, tuos.
 Tum Ducis officium tibi contulit Hungara tellus:
 Judicis hinc Regni munus habere dedit.
 Mors tumulo corpus, mentem Deus addit Olympo,
 Famam ritè solum personat atque salum.

III.

Siccine DRUGETHIÆ decus indelebile gentis
 Dormit Homonnæ dictus ab urbe VALENS?
 O Patriæ Pater, ô currus auriga ruentis,
 Cur immatura morte peremptus obis?

N 2 Sat

Sat vixti, fateor, quia sat bene: miles ut acer,
Prudens utque senex, ut juvenisque pius.
Attamen ante diem nobis ereptus abisti,
Hei mihi multorum fletibus aucte virum!

I I I.

Hic DRUGETH ille VALENS: satis est: quam pla-
Notior ille solo, gratior ille polo. [ra referres

Hoc est,,

It DRUGETH BALINT,
Elegh, rolamint,
Hogy sem Hollanal
Teobbet mondanal
Ez feöldön hiresb
Az eghben kedvesb.

JOHANNES BALOGUS *Tolnatus*
S. & P. Ecclesia Ungvariensis.

SÆPE sacer vatum clarorum concinit ordo,
Quem rigat aeterno flumine Coeles amor
Insignes pietate viros, fortesque Dynastas,
Dum rapiant celeres lanificæque Dexæ:
Dulcia, qui poterant defendere ab hostibus arva,
Et patrios fines, progeniemque sacram.
Scilicet irarum fluctus sub pectore volvit,
Tum, Pater & Verbum, Flatus & ipse Deus.
Pannonicæ, infandum! gentis præcordia, JOVÆ
Sensere iratas tristia sæpe manus.
Sustulit hem! quantos Heroas, Martia virtus
Extulit impare quos robore & arte simul.
Quos rapuisse gregem rabida de fauce misellum,
Fas Othomannigenum, Romulidæque Caci.

Hos

Hos inter Stephanus, lacrymoso funere merfi,
DRUGETH Homonniades, Bathoreusq; Comes,
Clari & MAGOCHII fratres, Forgaczq; Doboque,
Nyarius, & Chaki, Rakociusque senex
BOCHKAIDES Christi turbam dum vindicat eheu!
Tollitur è medio dira aconita bibens.
Sic nihil extremo manet inviolabile fato,
Et pariter parvis magna repente cadunt.
Quidni? primigenæ sic cum meruere parentes,
Qui malè versarunt pectore grande nefas.
Quin etiam ipsorum celeri vestigia cursu
Et plebs & procures, turbaque sacra legunt.
Sed quorsum ista queror? siquidem crudelior alto
Fama dolore premit pectus utrinque mihi.
Heu iterum properâ duri inclementia fati (puit
Morte VALENTINUM DRUGETIDEM ra-
Quem primum dederat juvenili flore virentem,
Quod priscis fuerat Zempliniense forum.
Nobile qui generis ducunt ab origine nomen,
Ut regat imperio, judicioque pio.
At quum tartarei coluber regnator averni,
Exueret vinclis colla pedesque suos.
Atque gregem tonso signatum vertice Papæ,
Mandaret Latii iussa sequenda fide:
Nomina qui Christo dederant, populentur ut ense
Crudeli, pariter flammigeræque face.
Tum Deus Isacidum cœlo prospexit ab alto,
Tristibus & laqueis eripit ipse suos.
BOCHKAIDEM siquidem veteri de stirpe, valentem
Ære & consilio, suscitât ecce Virum.
Martia qui intrepidus glomerans lecta agmina circum,
Drugetidem fortem præficit ipse Ducem.
Ut fuget Aufonii, turbam de limite Papæ,
Pannonico, & tutum reddat ovile Dei.
Hæc etenim vasto pia dogmata mergere Ponto
Audebat, sanctas diripere atque domos

N 3 Quin

Quin etiam Æthæo ferrum miscerier igne,
 Et maculare manus sanguine sæpe pio.
 Spumantem optavit specus atri vulneris undam
 Reddere Drugerides, ante diemque mori.
 Quam divinus honor caput objectare periclis
 Sentiret, Pelagi ferre minasque graves.
 Si lux Dardaniæ, spes & fidissima Teucrûm
 Occubuit bello pro patria atque grege.
 Cur, ait, ô focii, divino numine fulti,
 Arma negaremus pro Patria atque DEO!
 Dulcius haud etenim quicquam est, vel honestius unquã
 Quam gemere extremum pro Patria atque Deo
 His dictis; aptant clypeos durasque sagittas
 Marticolæ celeres queis metus omnis abest.
 Anteit Drugerides his, turbam forpice tonsam,
 Insequiturque potens robore Marte simul,
 Ister ubi aggreditur rapidus, de gurgite arenas
 Emitteretque, vagas Martia castra locat.
 Uyvariea & circumdat fortia mœnia, tandem
 Ut iuga Romani destruat ipse Dei.
 Ast ubi Turca ferox perrumpere limina tentat
 Drughidæ exilis panditur ecce via
 Ne mala gens prædâ miserum potiretur; Olympi
 Isthic namque cohors maxima Regis erat.
 Obstupuit fraudis gens gnara, volantia signa
 Vidit ut in celsâ volvieret de Ducis.
 Consilium prudens, pietas & religiosa,
 Emicuit, constans hic Ducis atque fides.
 Istriaca, ut merito famam vulgare per orbem
 Desinat haud ullo tempore, terra satis.
 Agmina namque piûm duris jactata procellis,
 Palmis duplicibus, jam pia vota canunt.
 Hinc Bochkaiades revocat: versare vicissim
 Pectore consilia ut provida ritè queant.
 Christicolæ ut tandem fruer sic pace quieta
 Possint; atque Deo dicere dulce melos.

Concurrunt.

Concurrunt Proceres patriis virtutibus aucti
 Concordes, animi vota benigna ferunt
 Induperatorem, Latii qui sceptrâ gubernat,
 Coniunguntque sibi fœdere perpetuo,
 Quos DRUGETH Martis non ultimus inter alumnos
 Consilio arcano est, ingenuâque fide.
 Quem Bochkaiades semper dixisse probatur
 Ætate esse virum, iudiciove senem.
 Immeritò haud: siquidem Regni moderatur habenas,
 Funera post clari Principis atra, piè.
 Atque inter turbam, miserum vastare peritam
 Adiculas, dulcem junxit amicitiam.
 Quam nullus poterat precibus placare, jubere
 Consilio quivit iussa aliena pati.
 Ægra licet tristi languerent corpora morbo
 Tum: tamen ingenii viribus aptus erat.
 Ut genitor vitam dare non exhorruit unquam,
 Dulci pro patriâ progeniæque sacrâ.
 Cui Mayortis erat calces apprehendere duri
 Relligio, atque decus Martia castra sequi.
 Sic ipsi Patriâ iucundius extitit unquam,
 Nil cui chara fuit relligiosa cohors.
 Post ubi MATHIAS Regni diadema coruscans
 Accipit & patriæ regia sceptrâ tenet:
 Hunc dare iura iubet, Patrias sic solvere leges,
 Iudicio & cunctos ut regat ipse bonos.
 Iudice sub cives hoc urbes oppida florent,
 Pingve & rus colitur relligioque viget.
 Opprimat haud teneros, pupillos, atque marito
 Quas viduarat hians urna humilemque gregem.
 Pectore namque manent alto cœlestia legis
 Iura, manu volvit scripta sacrata piâ.
 Ne nota regione viarum excedere possit
 Sanctarum, ast recto tramite ritè sequi.
 Est etenim pedibus Sermo lucerna piorum.
 Divinus Vates ut canit Isaias.

N. 4. Hoc

Hoc potuit curas animo superasse sereno,
 Rebus in adversis atque aluisse fidem.
 Non Latii sava Divi potuere timorem In-
 Ferre mina, licet is fulmina bruta daret.
 Ast animo forti juga sic contemnit iniqua,
 Bubalus obliqua ut temnit aratra ferrox.
 Hunc merito Proceres possint imitari omnes,
 Quos premit immenso pondere Cacus atrox
 Ast tristes vitæ ruperunt fila sorores,
 Cui Deus Ausonius quivit obesse nihil.
 Ergo magnanimi Proceres advertite mentem,
 Drugetidem & vestrum pergite flere Ducem,
 Ipse etenim fines patriæ defendit ab hoste
 Diro, Consilio, & Marte feroce, pio.
 Atque etiam novit magnas componere lites,
 Et dictis animos tollere ritè bonos.
 At perculsa malis Ecclesia flumine vultum,
 Humectare decet te, & laniare genas,
 Drugetides siquidem vasto submergere ponto.
 Audebat, caput, & mille pericla pati.
 Salvifico ut possis frui sermone beatè,
 Laudibus æternis & celebrare Deum,
 Tu quoque gens sacra Deo, quæ ad flumina pastas
 Ducis viva sacras Immanuelis oves:
 Immeritò haud tristes gemitus ad sidera tollis,
 Percutis & pectus terque quaterque manu.
 Et vos quæis nervum studii moderante Minerva,
 Drugetides fovit, dicite triste melos.
 Hungara quos tellus alit, imo ex pectore mecum
 Hæc pia vota Deo fundite quas pio:
 Conditor ò rerum Rex divum Rex hominumque,
 Imperio cuius subjacet omne solum,
 Ne, Pater Hungaricæ gentis, quam robore, terræ
 Eduxi Scythicæ, non memor esse velis.
 Neve tuum linquas populum infensique furoris
 Torqueat ignis eos, quos tua dextra tenet.

Sanguine

Sanguine quin potius quæsitos atque redemptos,
 Vultu respicias, Optime Christe, tuo.
 Et nobis serva Proceres Patriæ, atque tuere
 Nomina quid edunt pectore & ore tibi.
 Ut pia gens possit meritas tibi dicere laudes,
 Qui sine principio es, qui sine fine Deus.

ALIVD.

BUSTUM quisquis ad hoc viam secare
 Pergis, scire velis cubet quis aut hic.
 Pallas ingenio: disertæ proles
 Laertæ eloquio: satus Deorum,
 Insigni pietate, sanguine Heros:
 Hector Marte: fidelis & Patronus
 Gentis Pannoniæ: Parerque fidus
 Pupillum: Domini gregis factati
 Defensor: pius ultor atque vindex:
 Puræ religionis acer atque
 Assertor: Patriæ columna fida:
 VALENS DRUGETIUS Comes de Homonna,
 Hoc sub marmore conditus quiescit:
 Hujus tu cineri fave benignus.

Patrono, & Mecænati æternam
 memoria colendo

MICHAEL VARDI
 Dobranus M. P.

N 5 LVCTVS

L U C T U S.

Super pramaturum obitum

ILLVSTRISSIMI COMITIS

ET DOMINI,

DN. FRANCISCI MAGOCHII
 QUONDAM SACRÆ REGIÆ MAJE-
 statis Consiliarii bellici, partiumque Regni HUN-
 GARIÆ superiorum generalis Capitanei, nec non
 Comitatum Beregh & Thorna Comitiss, Ortho-
 doxæ Religionis propagatoris ardentissimi, Ec-
 clesiarum nutriti benignissimi, Scholarum Pa-
 troni diligentissimi, Patris Patriæ providentissi-
 mi, omnium seculorum memoria dignissimi, &c.
 Anno ætatis XXX. 21 Novemb. hora 5. vesper-
 tina: Salutis verò nostræ A. M. DCXI.
 in cœlestem Patriam
 evocati.

PLANGITE Pannoniæ Proceres, Juvenesq; Senesq;
 Plangite: iusta satis causa doloris adest. (DOBO Q.
 Occubere SIMON FORGACH, CHAKIQVE.
 DERSFIUS, & NYARI, Martis alumne jaces.
 Et BATHORI Judex Regni verè inclytus heros:
 Cui DEUS: atque Themis maxima cura fuit
 TU quoq; BOCHKALDUM decus immortale, do-
 Ausonii postquam facta nefanda Lupi. (mâsti
 Ante.

Ante diem fragiles liquisti corporis artus,
 Dum lue pestiferâ pocula tincta bibis.
 Falluntur tamen hic cædis fraudisq; Magistri:
 Quicquid agant, vera haud sternitur ense fides.
 BOCHKALDUM semper manet indelebile nomen:
 Qui Patriam servat non potis ille mori.
 Nec te Mors totum eripuit SIGEMUNDE RAKO-
 Agria cujus adhuc parta trophæa super. CZI,
 Hos sequeris Tu PRINIADUM non ultimus ordo
 Cum solvis STEPHANO fata suprema tuo.
 TUQ; Sepusiacâ, THURZONUM stirpe create,
 TEOKOLIQ; suæ gloria summa domus.
 TU quoque HONNAIDES nulli virtute secunde,
 Qui poteras titulum Regis habere, jaces.
 Sed quis tot Patriæ casus & funera versu
 Enumeret, lacrymis obruo ecce novis!
 Funera namq; prius quam Patroni audio morbum:
 O carbone mihi sæpè notanda dies!
 Funera tangentis mediæ vix limina vitæ
 Audio MAGOCHII Patria tota dolet,
 Et meritò: Patriæ culmen, columenq; salutis,
 Judicio, factis egregiisque, fuit.
 Pectore virtutem, non tantum stemmate gessit:
 Quod jactant multi sed sine laude Viri.
 Contiliis fueras Nestor, Patriæque Pericles:
 Pelides gessit, Tullius, eloquio.
 Te Proceresq; gemunt properatâ morte peremtum:
 Te Populus, Tempia & martia castra gemunt,
 TU cum PANNONIDUM generalia sceptrâ tene-
 Pax & Jazygibus, Pannoniisq; fuit. (res:
 Ast ubi TU iussus sceptrorum ponere curas,
 Qui casus Patriam, quæve pericla premunt!
 Hinc Regni varii motus, hinc tristia belli
 Damna urgent ullo vix reparanda die:
 Hungarus in propriam gentem (miserabile dictu)
 Ensisibus infestis bellum agitare parat.

Quo quales periére Duces, quot bruma necavit.
 Quas famis atq; sitis sæpè tulére vices!
 Dacica terra refert, Hunni madefacta cruore
 Militis: & Sicali plus satis arva docent.
 Deffet Nobilium Hungariæ clarissimus ordo:
 Et BATHORI, ejus Marte petitus honos.
 O Patriæ Cives, ô tristia funera plebis!
 Talia quis bellis femina tristis, alit?
 Threiciis canibus satis est cingi undique: sævos
 Haud ovium domi opus lacte fovere Lupos:
 Hæc TU prospiciens voluisti avertere, verum
 Eripuit cœpris Te fera Parca piis.
 Hanc Tibi sed quanquam eripuit mors invida vitam:
 Virtutis laudes tollere nulla potest.
 Vixisti gratus Patriæque, Bonisque, Deoque,
 In patriâ vivit laus tua: mensq; polo.
 At tu DER SFIADVM prognatâ stirpe Dynastum.
 URSULA, MAGOCHII fida marita tori.
 Pone modum lacrymis, satis est pia jura Marito
 Solvisse: & sanctâ Fata litasse prece.
 Non certè periit, sed ad ætheris astra præiit,
 Limina nam vitæ prosperioris ad It.
 BOCHKAIDUM semper manet indelebile nomen:
 VIVet MagoCHIDES: sic qVoqVe HoMonaIDES.

E P I T A P H I V M.

Si queras, pie Lector, hoc sepulcrum
 Quem Civem Patria tegat sepultum?
 Ex his scire tibi licet Phalæcis.

FRANCISCI tumulo jacet sub isto
 Corpus MAGOCHII pii DYNASTÆ.

Qui

Qui postquam meruit suis vocari,
 Gentis Pannonicæ Parens, decusq;
 Nestor consiliis, salusq; plebis,
 Et lumen Patriæ; Suos reliquit.
 O factum ter & amplius gemendum!
 Tu Lector bone, dicta, lecta, linque;
 Et quocunque voles, abito sospes.

K O P O R S O N V A L O

V E R S E C.

HAtudni kégyès Olvasó kévanod,
 Ez sîrben ki légyen temetvè? fánod
 Mihelt ez kevés ighét olvasándod,
 Ittaz G R O F F M A G O C H I F E R E N C Z -
 N E C testè

Helyhez tetvè vagy on; kin ec jó hirè
 El terjedvè maratt nagy socidókrè.
 Ki migh élt HAZAJANACHIVÈN fogált;
 Mellyért ATTYAI NEV kôvettè: s-igy vált
 Ez vilaghtol megh: hogy ez névrè talált.
 Halálát HAZAJA sirattya méltán!

N 7 Ennec

Ennec k  p nev  , hir  , az t   k  adban
L  gyen; m  gh MAGYAR   l  , nagy b  cz-
b  , s. k  amban.

*Honoris, & debita gratitudinis ergo,
Patrono & Mec  nati perpetuum
colendo.*

GEORGIUS KOROTZ.
SZEPSINUS. M. P.

VNGA-

U N G A R I A.

Heu sine sole diem lucescere posse putabam,
Si post MAGOCHIUM pax foret ulla mihi!
Post mortem illius pacem mihi fata ded  re,
Heu lucere diem jam sine sole puto!
Tam repente Tuos Cives, charosque Penates
Deferis o Patri   Portus, & aura Tua?
Tutor eras aequi, fidei decus, ultor iniqui,
Ardua virtutis gloria, Martis honos.
Ah qu  m perplexus Te tum cruciabat amaror,
Perdere dum DACOS fex Jebus  a cupit!
Ah quanta fuerant pacis Tibi f  dera cura
Quanta fuit lacrymis juncta qu  rela tuis!
Ergo quis dignas lacrymarum suggerat undas?
Quisve queat merito spargere rore taphum?
Plange novennarum lectissima turba Sororum
M  staque funereo funera cinge metro.
Et Politia fleat, viduata Ecclesia plangat,
Flanctus ubique boet, luctus ubique sonet.
Planctibus adde modum pia plebs tamen, atque querelis
Te decorare decet, non onerare rogos.
Quod placuit Domino, factum est, fortissimus HEROS
Jam coelis animam reddidit, ossa solo.
Christus erit nostr   fiducia certa salutis,
Militat ille meo pro grege, proque solo.

Michael Karazteleki Szilagynus.

Allusio ad dictum Jobi c. 14. v. 5.

Quosunque innumeris torta modis juvat
Prolongare diu stamina, perfidam &
Arte est P  onia tollere mens necem
Incassum feriunt caput,

Non

Non fas fixa sibi tempora longius
 Mortales propriis ducere viribus;
 Nec mortis propera ferre luem prius,
 Quam divina volet manus.
 Precisas tenet en namque dies Jova,
 Menses quem penes est scire hominis suos
 Vitæque arbitrio ponere terminum
 Cunctis non ita travium.
 Quod si quis cerebri posset acumine,
 Tentasset rapido Pannon in agmine
 FRANCISCI ilia nunc MAGOCHII pia
 Sic ne essent graveolentia
 Quem pol Magnanimum dira necessitas
 Pacis dum cuperet neclere clausulam
 Hunnum, inter Siculosq; Alpícolas Getes
 Iratos, citò sustulit.
 Tunc Solis volucres ante Sagittifer
 Versabatur equos, jam quoq; quattuor
 Septenis rediens cursibus ad suos
 Cantabat niVeVs MoDos.
 Sic tu mœsta Dei Ecclesia vulnere
 Lieta es tabifico saucia: quare age
 Quum sic nil potis hinc cœlisa suspice
 Fundens supplicas preces.
 Intendat vigiles juxta Diespiter
 Curas ne penitus causâ ruat Tua,
 Sed virtute Duces substituat Tibi,
 Sub quæis libera gestias.
 Joannes P. Cherrvelyesinus.

HEu mihi, PANNONIÆ, riguis dicuntur in oris
 MARS & MORS sedes atra locasse suas!
 Imminet ille hastâ civili sanguine tinctâ
 Civibus ista bonis toxica sœva parat.

Me

Ille ferit bella, & vario omnia turbine miscet,
 Qui gladium vitat MARTIS eum ista neqat.
 Sat mihi certus erit (ne longa exempla requiram)
 Testis MAGOCHIUS, testis HOMONNAIDES,
 Consiliis ambo illustres, virtutibus ambo
 Et verâ CHRISTI cognitione pares.
 Et decus HUNGARICÆ gentis, Patriæque corollæ
 Ara, salusque, suis hostibus exitium
 Quasistis pacem; pepulistis prælia: verum
 Quos MARS non potuit vincere MORS potuit.
 Vos Patriæ Patres, populi que fuistis asylum,
 Qui Bonus hic lacrymas ergo tenere queat!
 Vos Proceres deflent, populus desiderat omnis,
 Vos flet & Aonio turba sacrata choro.
 Nos quoque Teutonicæ sectantes signa Camœnæ;
 Signum mœsticiæ carmine triste damus.
 Sed VOBIŠ jam parta salus vera est: nihil in VOS
 Jam neq; MARS, neq; MORS, juris habere potest.
 Ergo sacri HEROUM cineres requiescite: quisquis
 In DOMINO moritur, vivit is usque Deo.

Paulus Benyes. Szepsinus.

Iosia merito fatum deflevit acerbum
 Quæ fuit à magno gens adamata Deo.
 Ille pius sanctas Domini purgaverat aras,
 Restituit lapsam cum pietate fidem:
 Attamen haud potuit mortis vitare sagittas,
 Niliacâ infestâ dum petit arva manu
 Tenon dissimili fatorum injuria clade
 Affecit: sancti spes columenq; gregis.

Dum

Dum fera Pannonias bellorum concutit oras
 Barbaries, ferus & Mars sine lege ruit.
 Tu sacrum illustras cultum, non segnis honorem.
 Divinum sanctâ cum pietate colens,
 Fecisti Aoniis solatia dulcia Musis,
 Quarum dum steteras res in honore fuit.
 Nunc autem dura sava inclementia mortis
 Abstulit, & superas iussit adire damos.
 Jure igitur Patrii deslent tua funera Cives.
 Qui casu Tanti damna tulere viri.
 Luget Pieridum tristissima turba sororum,
 Et mæsto niveas irrigat imbre genas.
 Quid miseri lachrymas suspiria mæsta querelas
 Fundimus: & langvor pectora torquet edax?
 Sorte etenim felix fruitur meliore; beatus
 Angelicos inter victitat ILLI choros.

Emericus Kinches Tasnadi.

— — — — —

SPLENDIDA Pannoniæ cecidit (cecidisse
 dolendum!)

Anchora, & exiguo marmore tecta jacet:
 Occidit Ungariæ lumen, fidusq; Patronus
 MAGOCHIVS, Patrii firma columna soli.
 Qui

Qui fuerat MAVORTE potēs & ad omnia
 promptus.

Candidus, atq; piæ religionis apex.
 Fato præcipiti vitam mors abstulit illi,
 Heu semper summis mors inopinaviris!
 At tu magne DEVS jam jam miserêre Tuo-
 rum,

Et dextrâ sanctum contueare gregem.
 Conserva Proceres Patriæ, magnosq; Dy-
 nastas,
 Qui pascant populum, CHRISTE beni-
 gne, Tuum.

Daniel P. W arsfanyi.

F I N I S.

Az Könyvnyomtató a kereztvény Olvasónak
Istentől socjokat kevan.

A Cki idegen nyelven való könyvet, hiba s fogyatkoságnélkül kibochatani akar, szükség hogy az, mind azt az nyelvet alkalmassan tudgya, s mind annac igényeresében Hűz: fényes szemelégyen. Ebben való hatramaradásom miatt valami approléc fogyatkozasochkac chúsztac ez kis könyveczkebenn is avagy egy botúnec más beletétele, vagy más egyéb akadályoc miatt, mellyeket ighen könnyen meg igénygethecz kereztvény Olvasó. Legy egeßségben, és ély hivatalod és tisztod szerent az nagy Istennec dichevretére, s tiszteßégére ez kereztvény Királnac kereztvényi széptanítással, kire segellyen Isten Szent Fiaért. Amen.

